

Petri de vanite il avait encore
plus de cette espèce d'orgueil qui
fait avouer avec la même indifférence
les bonnes comme les mauvaises actions,
suite d'un sentiment de supériorité
peut-être imaginaire.

Tiré d'une lettre particulière

Do nadmenih mi nije stalo,
zavoljeh pažnju prijateljā,
dostojniji da tebi zalog
podarim — bila bi mi želja,
dostojniji ti duše divne,
što maštanje je sveto puni,
žar poezije jasne, žive,
priprostost, polet misli umnih;
al neka bude — ti ne kriv' me,
poglavljā primi šaren sklop,
napola tuge, napō šalā,
sklop pučki i pun idealā,
zabava mojih olak plod,
nesna i nadahnuća laka,
nezrelih, uvelih vremenā,
razuma hladnih opazaka
i srca bolnih pripomena.

PRVO POGLAVLJE

Žuri se živjet, čuvstvovati hita.
Knez Vjazemski

I

„Moj stric, načela uzvišenih,
kad ozbiljno se razbolje,
iznudi, da se njega cijeni,
i smislio je najbolje.
Drugima primjer biti može;
al dosade li, dragi bože,
bit s bolesnikom noć i dan,
ni stope ne koraknut van!
O himbe, što u nebo vapi,
napola živa zabavljat,
uzglavlje njemu popravljat,
a dok mu s mukom daješ kapi,
ne odat primisli ni trag:
„Nek već te jednom nosi vrag!”

II

To misli mladi obješenjak
dok diližansa vitla prah.
On voljom višnjeg providjenja
naslijedi sve u jedan mah.
Ljudmile družbo i Ruslana!
S junakom mojega romana
bez uvoda u ovaj čas
dozvol'te da upoznam vas:
Onjegin, prijatelj mi dobar,
uz Nevu mu je zavičaj,
taj, čitaoče, možda kraj

rodi il obasja vas oba;
ja nekad šetah istim tlom,
al Sjever meni čini zlo.

III

Na kraju službe „čast i hvala“
otac mu dobi; živ na vjeru,
godišnje davao tri bala,
pa spiskao i zadnju zeru.
Evgeniju sudbina godi:
Madame s početka za njim hodi,
Monsieur za njome nastavio.
Dječak je zloćo, ali mio.
Svemu ga učio sa šalom
Monsieur l'Abbé, Francuz siromak;
da ne muči se mali momak
strogim ga ne gnjavi moralom,
nestašluk prođe s malo riječi,
a onda Ljetnim vrtom šeći.

IV

Kad burne bune srca mlada
Evgenij okusiti mora,
u taj čas nade, nježnog jada,
Monsieura prognaše sa dvora.
Onjegin, evo, na slobodi,
po posljednjoj ostrižen modi,
s londonskim dendiskim odijelom
u svijetu konačno je bijelom.
On francuski se savršeno
izrazit znade riječju, perom;
mazurku pleše lako, s mjerom,
a klanja se neusiljeno;
baš divno! Sud je svijeta bio
da uman je i vrlo mio.

V

Svi učili smo štošta, razno,
bilo što i bilo kako,
pa, bogu hvala, naobrazbom
bljesnut je u nas dosta lako.
Onjegin je po sudu mnogih
(sudaca odlučnih i strogih)
školovan mali, al pedant,
a talent mu je sretan dat
ko slučajno u razgovoru
svega se površno dotaknut,
mudrome nalik učenjaku
sačuvat muk u važnu sporu,
upalit smijeh na usne dama
nenadnom vatrom epigrama.

VI

Latinština u zabit pade,
o pravoj istini ne dvojim:
on latinski toliko znade
da smiso epigrafa pojmi,
da spomene te, Juvenale,
i na kraj pisma stavi *vale*,
da (ne bez greške) reći zna
iz Enejide stiha dva.
On nema želje da se mota
po prašini kronološkoj
da povijest uči sloj po sloj;
al mnogo starih anegdota
od Romula do naših dana
nađe mu u pameti stana.

VII

Visoku strast ne imajući
da život da za milozvuke,

od jamba on vam ne razluči
trohej, uza sve naše muke.
Mrski mu Homer i Teokrit,
al Adama će Smitha otkrit,
znalac je ekonomije,
to jest, on sudit umije
otkud bogatstvu zemlje izvor,
čim egzistencija joj data,
i zašto ne treba joj zlata
kad posjeduje *prost proizvod*.
Ne može otac pojmit malog
i zemlje razdaje pod zalog.

VIII

Što sve je znao još Evgenij
ispričati vam nemam kada;
al to u čem je pravi genij,
čim bolje od svih struka vlada,
što mu je, otkad poče rasti,
i trud i jad i vrelo slasti,
i što ga cijelog dana mami
u pustoj lijenosti i čami —
to bješe nježne strasti nauk
koji je opjevao Ovid,
što život blistav i plahovit
skonča uz prognanički jauk
u Moldavskoj, u tami Tomā,
od italskog daleko doma.

(IX)

X

Znade još mlad licemjeriti,
krit nadu, ljubomorom trti,
razuvjeriti, uvjeriti,

držat se mračno, blizu smrti,
hiniti gordost i pokornost,
ravnodušnost ili pozornost,
o kako šuti ojađeno,
o kako priča raspaljeno,
a olak ljubavni mu listar!
On jedno ljubi, jednim diše,
i sama sebe nema više!
Pogled mu nježan je i bistar,
stidljiv i drzak. U čas pravi
i suza pokorno se javi!

XI

Neobičnim se vješto pravi,
nevinost šalom zaprepasti,
hineći očaj, zna prestravit,
ugodit laskom punom slasti,
ganuća časak njegov bude,
nevinih ljeta predrasude
strašću i umom zna predobit,
nježnosti nehotične lovit,
osluhnut srca prvi zvuk,
priznanja tražit, molit pred njom,
progonit ljubav, i odjednom
postići tajni randevu
A onda joj u tihi sat
pouku ili dvije dat!

XII

Kako je znao srca dražit
pasioniranih koketa,
a kada htio je porazit
suparnike, oklevetat
znade ih, riječ ne štedeć jetku.
A kakvu bi im spleo spletku!

Al, blaženi vi vrli muži,
ostajali ste njemu družiti:
lukavi suprug pazio ga,
učenik Faublasa davni,
kao i starac sumnjičavi,
kao i onaj slavno rogat,
u domu zadovoljan svom
i objedom i družicom!

(XIII. XIV)

XV

Događalo se da još drijema,
a cedulje u krevet nose.
Što? Pozivnice? Sumnje nema,
večeras tri bi da ga goste:
tu ples je, tamo dječja festa.
Zar će vragolan na tri mjesta?
S kime da počne? Nemaj brige,
polako, pa se na sve stigne.
Još dnevna na njem toaleta,
nataknuv široki *bolivar*
Onjegin ide na bulevar,
na svježem zraku ondje šeta
dok ne začu se ure glas
da ručku njegovu je čas.

XVI

Mrak je: u sanjke on se penje.
„Miči se, miči!” — jeknu krik;
posrebrilo mu sitno inje
od dabrovine ovratnik.
U *Talon* će u tvrdoj vjeri
da ondje čeka ga Kaverin.

Uđe — i čep o plafon zviznu,
kometske berbe pjena briznu;
pred njime leži krvav *roast-beef*,
gomoljače, mladića raskoš,
vrhunac kulinarstva galskog;
limburški sir je živ u gozbi
kraj trajnog štrazburškog kolača
gdje ananas se nudi zlaćan.

XVII

Krčage nove traže oni
da speru vrelu mast kotleta,
al džepna budilica zvoni —
početak novog je baleta.
Zakonodavac scene ljut,
poklonik, al ne svaki put
šarmantnih, dražesnih aktrisa,
počasni građanin kulisa,
Onjegin leti već teatru,
gdje, neobuzdan, spremno zna
pozdravit svaki *entrechat*
izviždat Fedru, Kleopàtru
Moini klicat (tek toliko
da svrati pažnju svojom vikom).

XVIII

Čudesan kraj! U stara doba
blistaše tu satirik snažni
Fonvizin, ljubav mu sloboda,
tu đak darovit cvao Knjažnin;
Ozerov ovdje spontan danak,
narodne suze, udar dlana,
s mladom Semjonovicom pobra.
Katenin naš tu riješi groba
Corneilla genij veličajni;

zajedljiv začne Šahovskó
tu komedija bučnih roj:
Did'lot tu dobi vijenac sjajni.
Tu, ispod krošanja kulisa
mladost mi hitrim hodom zbrisa.

XIX

Boginje moje! gdje ste meni?
Poslušnite moj tužni glas:
jeste li iste? il vas smijeni
nov skup, al ne zamijeni vas?
Hoću li opet zbor vaš čuti
i ruskom dušom nadahnuti
Terpsihore promatrat let?
Il pogled sjetni neće srest
na tužnoj sceni prijatelja,
i usmjerit na tuđi svijet
razočarani ću lornjèt,
zritelj ravnodušan veselja,
u zijev raširit usne nijeme
i misliti na prošlo vrijeme?

XX

Već sve je puno. Lože bliješte,
svijet u parteru, mezzaninu;
s galerije se gromko plješće,
uz šum se zastor u vis vinu.
Prozračna, ozarenog lica,
čarobnih struna službenica,
oko nje nimfa gomila,
na sceni je Istómina:
tla joj se takla noga hitra,
a druga kruži sporo, lijeno;
najednom skok: i leti, eno,

ko perce koje Eol vitla.
Smota, razmota se u struku,
nožice jedna drugu tuku.

XXI

Svi plješću, a Onjegin uđe
među fotelje, noge gazi,
svrnu lornjèt na lože tuđe
gdje nepoznate dame spazi;
prelazi okom red do reda,
nezadovoljan tim što gleda,
i licima i haljinama;
s muškarcima se sa svih strana
iznaklanjao, tad na scenu
odsutna osvrnu se duha
pa zijevnu od uha do uha
izustiv: „Sve sad traži smjenu,
s baletom već me dugo gnjave,
a i Didelot mi preko glave!”

XXII

Još amoreti, vrazi, zmaji
po sceni deru se i vrte;
spavaju umorni lakaji
na bundama kod glavne porte;
još uvijek publika se miče,
i šmrca, kašlje, plješće, psiće;
i vani još, i u teatru
vidi se svjetiljaka vatru;
još prozebli se tresu hati,
dosadila im pusta orma,
a gazdu grdeć pokraj ognja
kočijaš dlanom o dlan mlati —
a već Onjegin ode kući;
za večer valja se presvući.

XXIII

Da l sliti ću u vjernu sliku
odaju onu osamljenu,
gdje čedo mode, njoj na diku,
odjenu se, razodjenu?
Sve, čime će po hiru plodnom
galantarski trgovat London
i baltičkom nam slati lađom,
mi platit slaninom i građom,
sve, što će radi razonode
unosnu odabrav struku,
Pariza gladni iznać ukus
za raskoš i za slasti mode,
sve to je ures kabineta
filozofa s osamnaest ljeta.

XXIV

Gle, jantar carigradskih lula,
na stolu skup porculan, bronca,
naslada istančanih čula:
parfemi u kristalu boca;
češljici, turpijice sjajne,
pa škare krive, škare ravne,
četkica tri'est i tri vrste,
hoćeš za zube il za prste.
Rousseau (primjećujem tek tako)
zgrozi se, što je gordi Grimm
čistio nokte stojeć s njim,
zlatoustim osobenjakom.
Zanesen pravom i slobodom
baš nema pravo — ovom zgodom.

XXV

Misliti na ljepotu nokta
može i čovjek na svom mjestu:

čemu sad beskorisno roptat?
Običaj ljudima je despot.
Drugi Kaverin, moj Evgenij
od zlobne kritike u tremi,
pedantno se odijevat želi
ko to, što zovemo gizdelin.
Tri sata, manje niti trenu,
pred zrcalima on provede,
pa je, kad sve se trice srede,
ko Venera lakomislena,
kada u muškome ornatu
boginja gre na maskeratu.

XXVI

Posljednjeg krika toaletom
radoznale vam oči opit
mogu, i učenim pred svijetom
tu dati odjeće mu opis.
Naravno, to bi bilo smjelo,
a znam opisat i odijelo,
al *pantalone, frak, manšete* —
uvozne jesu riječi sve te,
a vidim, s kajanjem ću reći,
da i ovako ubog slog moj
šarenit bi se manje mogo
obiljem inozemnih riječi,
premda u davne listah dana
Akadenskog rječnika strane.

XXVII

Al to nam sada nije predmet,
već na ples brže-bolje hajdmo:
u fjaker moj Onjegin sjedne,
strmoglavu se provozajmo!
Niz snenu ulicu i pored

u tamu palih kuća — dvored
 fenjera s kočija u noći
 veselo svoje svjetlo toči
 i duga se u snijegu stvara;
 osuta zvijezđem lampiona
 palača blista bajoslovna,
 sjenama prozor skûp se šara,
 profile tu ocrta zraka
 dama i pomodnih čudaka.

XXVIII

U trijem naš junak, evo, stiže,
 ko strijela leti kraj portira,
 uz mramorne se stuba diže,
 frizuru lakom rukom dira;
 dvoranu krcatu će naći,
 umorili se već svirači;
 gomilu zaniжела mazurka;
 svud okolo se buči, gurka;
 ostruge konjaničke zveče,
 nožice milih dama lete,
 a tragove im divne slijede
 oči, što ljuven plam ih peče;
 utiša cikom se gusala
 i kaćiperki šapat jalan.

XXIX

U doba željā, dobre volje
 ples meni bješe napast čista:
 gdje za priznanje mjesto bolje,
 za uručenje slatkog lista?
 O supruzi, o vrli moji!
 na usluzi vam evo stojim;
 molim vas, dobro čujte mene:
 nudim vam predupozorenje.

A i vi, mame, malo strože
 pazite na svoje kćeri:
 oštrije lornjet svoj uperi!
 Ne to . . . ne, oslobodi bože!
 Ja stoga ovo vama pišem,
 što ne griješim odavna više.

XXX

Na pjesmu, ples i tome slično
 ah! dane sam izgubio!
 kad ne bi bilo nedolično,
 i sada ples bih ljubio.
 Volim ja razbuktalu mladost,
 i gužvu, blistanje i radost.
 i kostim dama smišljen vješto;
 noge im ljubim; samo teško
 u cijeloj Rusiji se nađe
 tri para lijepih ženskih nogu.
 Zaboraviti, ah! ne mogu
 nožice dvije . . . Žar moj zađe,
 al njih se sjećam, i u snu
 u srcu mome zabljesnu.

XXXI

U kakvoj pustinji, i kada,
 luđače, njima ćeš odoljet?
 Nožice mile! gdje li sada
 gazite cvijet, kroz koju proljet?
 Uz istočnu ste rasle njegu,
 u sjevernome tužnom snijegu
 vi niste ostavile traga:
 godila vam mekoća saga
 i dodira mu veličanstvo.
 Zbog vas zaboravih odavna
 i pohvale i djela slavna

i kraj otaca i sužanjstvo.
Sreća je mladih dana propala
ko s tratine trag lakih stopala.

XXXII

Obrazi Flore, grud Dijane
divni su, družbo srca moga!
ali najdivnija je za me
Terpsihorina sitna noga.
Dočaravajući oku
nagradu vrhunski visoku,
noga, po općem sudu krasna,
čeznuća vuče pustopašna.
Ljubim je, milena Elvina,
i kad se stolnjak nad njom savi,
i proljetnoj na mladoj travi,
zimi na rešetki kamina,
na zrcalnom parketu sala,
na hridi pokraj morskog vala.

XXXIII

Ja pred oluju pamtim more:
zavidjeh gledajuć gdje vali
burno se hrpimice bore
da pred noge bi ljubeć pali!
O žudjah sâm da s valom pljusnem,
da nogu dragu dirnu usne!
Ne, nikada u dane vrele
mladosti moje uspijenjele
ne žudjah usnice cjelivat
Armida, mladih zavodnica,
tako, ni plamne ruže lica,
ni bijelu grud, što patnju skriva;
ne, nikada mi nagon strasti
toliko dušu ne podvlasti!

XXXIV

A pantim ja i drugo vrijeme!
U mašti otajnoj pokatkad
pridržavam ja sretni stremen . .
u rukama mi noga slatka;
opet se bura snova rodi,
opet me žeže njezin dodir,
krv uveloga srca gori,
opet me jad i ljubav mori! . .
al nadmene ljepote dosta
ja razbrbljalom lirom častih;
jer vrijedne nisu niti strasti,
ni pjesme, koja zbog njih posta:
pogled i riječ čarobnica
varaju . . ko i nožica.

XXXV

A moj Onjegin? Pospan sad
u krevet krenuo je s plesa;
dok neumorni Petrograd
već bubnja glas oda sna stresa.
Trgovac bdi, raznosac šeće,
na stanicu kočijaš kreće,
mljekarica s krčagom hrli,
jutarnji snijeg se pod njom mrvi.
Ugodna buka ranog sata;
raskriljuju se okna; dim
ko stup se nebu diže sinj,
a pekar, Nijemac akuratan,
papirnata na glavi kapa,
ne jednom otvori svoj kapak.

XXXVI

Al sustao od plesne graje
praveći ponoć od osvitka,
na blažen počinak se daje

raskoši čedo i užitka.
U podne će se prenut; opet
život mu slijedi iste stope,
jednoličan je i šarovit,
jučer će sutra se ponovit.
Al da l je sretan moj Evgenij?
Slobodan, mlad, u cvijetu žića,
oko njeg krug slavodobića,
i naslađenja svakodnevnih?
Ne ostaviše gozbe traga
na mladu ludu zdravih snaga?

XXXVII

Da: čuvstva rano mu se hlade,
dosadila mu buka svjetska,
a misao na lijepe mlade,
obična nekad, sada nesta;
dosadit uspio i preljub;
izgubio za društvom želju:
eto, odavna on je sit već
paštetu štrazburšku i biftek
zalijevati, šampanjca nagnut,
duhovito se izražavat
i onda kada boli glava;
a premda bješe vatren mangup,
i vatri došao svršetak,
omrznu sukob, sablja, metak.

XXXVIII

Bolest, kojoj medicina
ne istraži još porijeklo,
a poput engleskog je *splcena*,
mrzovolja bi tom se reklo,
ponešto ga uzdrimala;
ustrijeliti se, bogu hvala,

nije mu bilo ni na umu,
al život posve omrznu mu,
ko Vitez Harold mrk i sjetan
na primanja je dolazio;
ni spletke, kartanje, ni mio
pogled, ni uzdah indiskretan,
ne može ništa dirnuti ga,
i ni za šta ga nije briga.

(XXXIX. XL. XLI)

XLII

Vas, mušičave dame svijeta,
napustio je prve on;
istina jest, u naša ljeta
dosta je tužan viši ton;
većinom, damski razgovor —
premda se nađe lijepi stvor
da poznat joj je Say i Bentham —
strašno je, premda nevin, blentav;
pritom su one neporočne,
i uzvišene, tako umne,
i tako straha božjeg pune,
obazrive, i tako točne,
van ruku Adamova sina,
da kad ih vidiš, pun si spleena.

XLIII

Krasotice, vi mlade cure,
što sjedate u ure kasne
u kočije, što smjelo jure
niz kolnike niz petrogradske
liši se i vas ko i svega.
Taj burnih naslada renegat

zaključao je kućna vrata,
pera se zijeajući hvata
da piše, ali radin biti
gadi mu se — niti zera
nije izašla iz pera,
u ceh ne uđe napržiti
o kojem neću sud da dam,
jer i sam njemu pripadam.

XLIV

Ljenčarenju se opet preda,
mučnina duha u njeg uđe;
s polivalnim ciljem sada sjeda —
usvojio bi misli tuđe;
krcata knjigama stalaža,
čita i čita, pa se zgraža:
ova ga gnjavi, ova bunca,
u ovoj smisla niti unca,
tu predrasuda, tu intriga,
starina prastara je ovo,
za starim pak je ludo novo.
Ko žene, ostavi i knjige,
policu s prašnim porodom
pokrio taftnom korotom.

XLV

Odbaciv svjetskog reda breme,
odstupih od taštine i ja,
i s njim se združih u to vrijeme,
osoba njegova mi prija:
neusiljeno zanijet maštom,
sa neponovljivim čudaštvom,
hladan mu razbor, prodoran.
Ja ogorčen, on sumoran;
igru smo strasti znali oba;

shrvan životom bjesmo par,
ugasio se srca žar,
obojicu nas čeka zloba
Fortune slijepe ko i ljudi,
dok zora nam života rudi.

XLVI

Tko mišljaše kroz život, mora
u duši ljude prezirati;
tko osjećao, tome mora
minulog neće mira dati;
za toga više čari nema,
toga zmiја uspomena,
toga pokajanje peče.
Sve ovo često daje veće
dražesti našem razgovoru.
Onjeginov kad jezik čuh,
zbunih se, al se priviknuh
na jetkost njegovu u sporu,
na šalu, kojoj žuč je začim,
na zlobu epigrama mračnih.

XLVII

O često smo u ljetno doba
pod prozirnim i svijetlim svodom
uz noćnu Nevu bili oba,
a razigranom nije vodom
zrcalio se lik Dijane.
Spominjuć minule romane,
spominjuć ljubav koje nema,
čuvstveni, opet bez problema,
milostivim se dahom noći
šutke opajismo nas dva.
I ko što će u zelen gaj

iz uza uznik u snu doći,
odnijet će i nas mašte let
u život mlad tek započet.

XLVIII

Dok sjetne misli mu se roje,
osloniv se o goli granit,
stoji Evgenij; tako svoj je
pjesnivac znao lik obznanit.
Sve tiho, samo što se traže
poklicima noćne straže,
a kočija se izdaleka
s Miljonske ceste čuje jeka;
tek čamac razmičući vesla
po uspavanoj rijeci plovi:
daleko, naša srca lovi
zvuk roga, smjela neka pjesma...
Al noću više slasti ima
Torquatova *ottava rima*!

XLIX

O vali mora Jadranskoga,
o Brenta! vidjet ja ću vas,
pun opet nadahnuća svoga,
čuti ću čarobni vam glas!
Svet unucima Apolona,
gordom je lirom Albiona
on meni poznat, meni bliz.
Italskih noći zlatan niz
u nasladama ja ću provest,
Mlečanka sa mnom bit će mlada,
sad brbljava, a nijema sada,
gondolom zagonetnom ploveć;
s njom naći će mi usne žarke
ljubavi jezik i Petrarke.

L

Da l će mi svanuti sloboda?
dovikujem joj: sad je tren!
uz more lutam — eno broda,
i jedrima domahujem.
Pod plaštem bura, u boj s valom,
pučinom mora samostalnom,
slobodan, kad ću da se propnem?
Čas je napustit život kopnen,
počelo zlobno mi i mrsko,
valovljem južnim plovit treba,
Afrike moje ispod neba
čeznut za mračnom zemljom ruskom,
gdje ljubljah, gdje me život rani,
gdje srce svoje ja sahranih.

LI

Onjegin bješe sa mnom spreman
putovati u zemlje tuđe,
al sudba samilosti nema,
rastanak dug nam bješe suđen.
Preminuo je njegov tata.
Nahrupiše mu tad na vrata
u hrpi žednoj zajmodavci,
po ovoj točki, onoj stavci:
Onjegin prati kolo sreće,
mrsko mu bilo da se tuži,
baštinu svoju njima pruži
ne videć u tom štete veće,
il slutnje mu se javi klica
o brzom koncu starca strica.

LII

I doista mu stiže vijest
od kućnoga upravitelja,
na samrti da stric mu jest,

oprostiti se s njim mu želja.
Te žalosne pročitav glase,
za čas na put Evgenij dâ se,
brzom se poštom odvezao;
unaprijed zijevati je stao
pripremajuć se, sve zbog novca,
da hini, da se suze toče
(a time roman ja i počeh);
al ne dočeka stric sinovca,
na stolu sniva vječni sanak
ko zemlji pripremljeni danak.

LIII

U dvoru svi su mu pri ruci;
a sjatili se oko odra
neznanci, znanci, razni puci
pogreba ljubitelji dobra.
Pokopaše ga, bog da prosti,
i jeli, pili — popi, gosti,
onda se važno pozdraviše
ko posao da obaviše.
Stanovnik sela, kakav slučaj,
podruma, šuma, njiva, voda —
Onjegin — jedini gospodar,
vjetropir dosad, raspikuća,
uživa što života hod
u drugo skrenu, pa što god.

LIV

Zanimala ga dana dva
tratina samotna, široka,
prohladna, mračna dubrava
i tihi romon hitra toka;
al polje, hum i sjena luga
dan treći ne zanimaju ga,

a onda mu se od njih spava;
on jasno vidje što je java:
na selu čami nema lijeka,
iako palača tu nema,
ni plesa, karti, ni poema.
Mrzovolja ga budno čeka
i trči za njim svakog trena
ko sjena ili vjerna žena.

LV

Rođen sam za život miran,
za seosku tišinu divnu;
u múku glasnija je lira,
a stvaralački snovi živnu.
U plandovanju bezazlenom
uz jezero tumaram sneno,
far niente moj je red i zakon,
a probudim se jutro svako
da budem sretan u slobodi:
ja malo čitam, dugo spavam,
daleka krilata mi slava.
Da, dani koje ja provodih
u dokolici i u sjeni
najsretniji su bili meni.

LVI

Cvijet, ljubav, selo, plandovanje
i polja! vaš sam dušom svom.
Razliku rado dam na znanje
među Onjeginom i mnom,
da ne bi poruga čitača,
il možda zloba izdavača
klevetē kakve zamršene,
sravnile ovdje s njime mene,
da šire bezbožno i svukud

da namazō sam svoju sliku,
ko Byron, sebi sâm na diku,
da nikako, na svoju bruku,
poeme pisat mogō ne bi
ni o čem drugom do o sebi.

LVII

Od pjesnika, da znate, svatko
za ljubav sanjalačku mari.
Dogodilo se meni tako
da sanjao sam mile stvari,
lik tajni duša k sebi uze,
a tad oživiše ga Muze:
i tako bezbrižno opijevah
planinsku djevu, svoj ideal,
robinje s obala Salgira.
Sad od vas, druži koje štujem,
nerijetko ovaj upit čujem:
„Za kime čezne tvoja lira?
od brojnih ljubomornih djeva
o kojoj tvoja pjesma pjeva?

LVIII

Nadahnule te čije oči?
umilna nagrada od koga
čeznutljivoj će pjesmi doći?
kog uzdiže tvoj stih do boga?”
Nikoga, druži, vjerujte mi!
Ljubavi bezumni ja nemir
upoznah s tugom. Blažen koji
groznicu rime s njome spoji:
udvostručio on je tako
mahnitost pjesme posvećenu,
jer Petrarkinim tragom krenu

i muke je sa srca mako,
ulovi slavu s time skupa;
a ja, kad ljubim, nijem sam glupan.

LIX

Kad mine ljubav, Muza tu je,
i razvedri se razum moj.
Slobodan, čudesnih ja kujem
čuvstava, misli, zvuka spoj.
Pišem, i nesta bol iz srca,
pero odlutavši ne crta
do stiha još nedovršena
ni nožice, ni glave žena;
pepeo zgasnūt neće planut,
tužim, al suze mi ne cure,
i skoro, skoro trag će bure
u duši potpuno usahnut:
i evo, spjev je započet
s pjevanja dvadeset i pet.

LX

Razmišljah već o formi plana,
i kako junak da se zove;
i tok dovedoh svog romana
do konca prve glave ove;
sve pregledao ja sam strogo:
tu proturječja ima mnogo.
al neću ništa ispravljati.
Cenzuri dug sam spreman dati,
i novinarima u ždrijelo
nek odu moga truda plodi.
Na obale na nevske hodi,
o novorođeno mi djelo,
i slavu mi zasluži tu:
potvoru, buku, pokudu!

DRUGO POGLAVLJE

O rus! ...
Horacije
O Rusija!

I

Selo, gdje gnjavi se Evgenij
dražesno je bilo mjesto,
tko voli čar nepatvoreni
hvaliti nebo ne bi presto.
Gospodska kuća osamljena,
gorom od vjetra zaštićena
nad rijekom leži. U daljini
pred njome se šarene divni
pašnjaci i zlatna polja,
sela se bijele; tu i tamo
lutaju stada mladom travom,
park buja kako mu je volja
i širi grane pune hlada,
skrovište šutljivih drijada.

II

Čestiti dvorac bješe složen
kako se dobru dvorcu patri:
otmjén i čvrst, u miru božjem,
ukus je umán naših starih.
Sobe su visokih plafona,
damastna oplata salona
gdje se portreti carski kočé,
šarolike na peći ploče.
Sve je to danas zastarjelo,
a zašto, ne znam, pitaj boga!
Uostalom, to druga moga

jedva da je išta smelo,
jer on je, znate, zijevo isto
u modernom i u starinskom.

III

U onoj sobi smještaj nađe
gdje je prastanar s gazdaricom
u četrdeset ljeta svađe
kroz prozor gledó, muhe smico.
Sve priprosto: pod hrastovina,
ormara dva, stol, mekan divan,
crnila nigdje niti zarez.
Onjegin otvori ormare:
u prvom kućno knjigovodstvo,
u drugom — napitka magazin,
s jabučnom kapljicom krčazi,
k tome kalendar ljeta osmog:
starac, s teretom dnevnih briga
dirao nije drugih knjiga.

IV

Sam posred polja nebrojenih
samo da nečim vrijeme skрати
prvo je smislio Evgenij
nov red i zakon selu dati.
U onoj čami mudrac vajni
promijeni tlake jaram davni
u laki novčan namet novi;
sudbinu roblje blagoslovi,
al susjed u svom kutu prasnu
to smatrajući strašnim kvarom,
susjed, što bdi nad svakom parom —
drugi se smješka — jednoglasnu
doniješe prosudbu ovaku:
riječ je o opasnu čudaku.

V

S početka svi su išli k njemu,
al otkako na mala vrata
redovito privodiše mu
donskoga punokrvnog hata
čim bi se drumom stala micat
susjedska priprosta kolica —
u srce pogođeni time
svi prekinuše vezu s njime:
„Naš susjed šašavac je grubi
i samo slijeva taj fra Mašon
crveno vino punom čašom,
damama ruku neće ljubit,
on samo *da* i *ne* odsiječe,
a *vaša milost* reći neće.”

VI

U svoje selo u to doba
dokasao nov gospodin;
s jednakom strogošću za oba
u susjedstvu se pretres vodi:
po imenu Vladimir Lenski,
po duhu student getingenski,
ljepotan je, u cvijetu ljeta,
poklonik Kanta, i poeta.
Iz Njemačke je, pune magle,
donio učenosti plode:
zanesenost za svijet slobode,
čudnovat duh, pun strasti nagle,
riječ, što je vazda ushićena
i crnu čupu do ramena.

VII

Ledeni blud u krugu svjetskom
nije mu uspio sasušit
toplinu, koju daje duši

ljubazan drug i nježno žensko.
U srcu prostodušan mladić
on se razgalio u nadi;
svjetsko šarenilo i šum
zanosilo mu mladi um.
Rastresao je slatkom maštom
duboke sumnje u svom srcu,
a našega života svrhu
divnom je zagonetkom smatro.
Nad njome glavu je razbijo
i sama je čudesa snio.

VIII

On vjerovalaše: ~~srodna duša~~
~~s njime se jednom spojiti mora,~~
izgarajući od čeznuća
iščekuje ga neumorna.
On vjerovalaše da će družiti
zbog njega čamiti u uzi
da ruka neće im uzmaknut
klevete kad treba smaknut,
da su sudbinom izabrani
svakome prijatelji sveti,
taj skup, što nikad neće mrijeti
zrakama će postojanim
kada-tada sve ozariti
blaženstvom čitav svijet nadariti.

IX

Negodovanje, sažaljenje
nevina ljubav prema Sreći
i rane slave slatke strepnje
odavna krv mu stale žeci.
Putovaše uz zvuke lire;
gdje Gete stvaraše i Šiler
pjesnički oganj njihov kuša

i usplamti u njemu duša.
Visoko umijeće Muze
ne osramoti ovaj sretnik
ponosno sačuva u pjesmi
visokih osjećaja uzlet,
silinu djevičanske mašte,
draž priprostosti svakidašnje.

X

Služeći ljubav, o njoj pjeva
i jasne su mu bile pjesme
ko misli prostodušnih djeva
ko san dječaka, kao mjesec
što plovi prostorom bez kraja,
bog tajni, nježnih uzdisaja.
Opjeva ristanke što peku,
nešto, i maglinu daleku,
romantične i rujne ruže
i one zemlje u daljini
gdje je u krilo on tišini
prolio mnoge vrele suze.
Pjevō da žar života nesta,
a jedva mu osamnaesta.

XI

Susjednih gazda gozbe bučne,
u pustoši, gdje tek Evgenij
talenat može mu ocijenit,
Lenskome bivale su mučne.
~~Bježi od glasa~~ što se ori,
gnjave ga mudri razgovori
o košnji sijena, cijeni vina
o psima i o rođacima.
Nikada čuvstvo da zablista,
pjesnički oganj tu ne žeže,

duhovitosti nema svježe,
niti vještine zajedništva.
A suprugâ im razgovori
bistrinom bjehu znatno gori.

XII

~~Bogat i lijepa stasa, Lenski~~
ko ženik pozivan je svugdje,
takvi su običaji selski;
i svi od reda kćeri nude
svom *poluruskome međašu*,
kad uđe, govor u tom času
okrenu na onu stranu
kako je tužno živjet samcu;
susjeda zovu samovaru,
čaj na to Dunja svima toči,
šapću „Otvori, Dunja, oči!”
pa još donesu i gitaru,
zapišti ona (Bože spasi!)
„O, dragi, u mom dvoru da si!”.

XIII

Al Lenski, koji htio nije
u bračnu luku vodit lađu
od srca željaše, što prije
on i Onjegin da se nađu.
I sastaše se. Val i kamen,
pjesma i proza, led i plamen,
ipak, ne jako različiti
s prva su jedan drugog siti
zbog razlika tih ne baš brojnih;
onda se složiše: i evo
zajedno jašu svakodnevno

i ubrzo su nerazdvojni.
Tako se (kriv'te prvo mene!)
združimo *da nam prođe vrijeme*.

XIV

Al družbe nema među nama
kad se bez predrasuda gleda,
jer smatramo sve ničticama,
a samo sebe — brojem jedan.
Naš uzor su Napoleoni
a dvonožaca milioni
služe nam samo kao alat,
čuvstvo je neumjesna šala.
Evgenij je od mnogih blaži;
premda je, jasno, ljude znao
i sveukupno prezirao
— pravilo izuzetak traži —
neke je štovao Evgenij;
sam čuvstva nema, al ga cijeni.

XV

Slušati Lenskog zabavlja ga.
Pjesnikov govor sav u vatri,
i um, zaključka labavoga,
i pogled, vječito što snatri —
Onjeginu sve bilo novo;
svoj hladni, ubitačni govor
u grlu nastoji ugušiti
misleći: glupo mi je srušiti
njegovo trenutno blaženstvo;
i bez mene će doći vrijeme;
nek zasad živi bez problema,
s vjerom u svijeta savršenstvo.
Prostimo groznici mladunca,
nek mladić gori, neka bunca.

XVI

O svem se jedan s drugim spori,
u raspravljanje sve ih vodi:
davnih plemena ugovori,
dobro i zlo i znanja plodi
i predrasude dugotrajne
i kobne prekogrobne tajne,
život i udes, sve po redu
u svoju raspravu uvedu.
Katkad bi pjesnik ushićeni
čito, u žaru svojih tema,
odlomke sjevernih poema.
Blag i obazriv, naš Evgenij
ne shvaća mnogo od tih priča
al sluša pažljivo mladića.

XVII

Zanimahu se češće strašću
umovi mojih pustinjaka.
Nekad pod divljom njenom vlašću,
Onjegin priča o njoj katkad
uzdahnuv nesvjesno od sjete.
Blažen tko upozna joj metež
i od nje odstupi na kraju;
blaženiji tko ne zna za nju
i rastankom tko ljubav sledi,
a mržnju — tajnom riječju gnjeva,
pa s drugom i sa ženom zijeve,
ljubomora ga ne povrijedi.
Kapital vjerni svoga djeda
na vjeru bludnoj karti ne da.

XVIII

Kad se utečemo barjaku
blagorazumne tišine,
kad strasti utihnu u mraku,

i samo nam se smiješnim čine
samovolje i sile vrele
i lozinke im zastarjele —
smireni tako s dosta truda
volimo slušat koji puta
buntovni jezik tuđih strasti
i on nam onda srce miče.
Brkatih mladića priče
veteran tako sluša kljasti.
Pažljivo svaku rječcu upi
zaboravljen u svojoj rupi.

XIX

A vatrena pak zato mladost
ništa ne zna zapretati.
Mržnju i ljubav, bol i radost
na znanje svakome će dati.
Po svome, bogaljem za ljubav
Onjegin mudro sluša druga;
taj voli o sebi govorit
i srce pjesničko otvorit;
svoju bezazlenu savjest
u svoj nagoći njenoj kaza,
Onjegin tu bez truda sazna
ljubavi mu mladu povijest,
gdje čuvstava je cijela rijeka.
Mi znamo ih od pamtivijeka.

XX

Ah! ljubljaše. U naša ljeta
već ne ljubi se tako; sada
tek duši bezumnoj poeta
sudbina takvu ljubav zada.
Sve ista mašta vazda, svuda,
sve ista posvednevna žudnja,

sve ista posvednevna rana.
Ni studena daljina strana,
ni dugotrajna razdvojenost,
ni časi što ih Muza ote,
niti egzotične ljepote,
ni razigranost niti znanost
promijenila mu dušu nije,
žar djevičanski još je grije.

XXI

U djetinjstvu ga Olga zanije,
kad srca bol ga još ne peče,
i svjedok samo razdragan je
njezine rasonode dječje.
Gdje granje gaj u zaklon svodi
on s njome iste igre vodi.
Susjedi dobri, oci rad bi
već sada sa ih vode svadbi.
U sigurnom je kutu mala
nevinoga puna čara
pred licem roditeljskog para
kao u gustom travi cvala
đurđica pritajena bijela
ne zna je leptir niti pčela.

XXII

Ona je prvi ushit dala
pjesniku dok su bili djeca,
misao na nju izazvala
njegove frule prvi jecaj.
O zlatne igre, zbogom sada!
Gusta ga šuma puna hlada,
samoća, mir i muk zanese,
zvjezdano nebo, noć i mjesec,
mjesec, to sveto svjetlo svoda

kome posvetismo i sami
šetnje u povečernjoj tami,
suzu, što melem mucu poda ...
A danas nam je mjesečina
zamjena mutnim fenjerima.

XXIII

Uvijek je skromna, uvijek sluša,
vedrinom slična danu bijelom,
nenatrunjena lirska duša
ko slatki ljubavni je cjelov,
oči joj plavet neba nose;
a smiješak, a te žute kose,
pokreti, glas i krhki stas,
u Olge je — no, molim vas,
uzmite kakav roman: vjerno
tu lik joj oslika je mio.
I meni drag je nekad bio,
sad dosadan je neizmjerno.
Moj čitatelju, ako smijem,
o sestri starijoj riječ-dvije.

XXIV

Ime je starijoj Tatjana ...
Prvi ću ja baš ovo ime
na nježne stranice romana
napisat, da se diče njime.
I što sad? ugodno je, zvučno,
al vezano je nerazlučno
za davne dane nekadašnje,
il služinčad! Priznajmo: naš je
ukus, i kojim nas se nazva,
lošiji mnogo nego njihov
(a nećemo se baviti stihom).

Nije nam sjela naobrazba
i od nje nama samo osta
prenavljanje — i to je dosta.

XXV

I tako, zvala se Tatjana.
Al ni ljepota sestre mlađe,
niti svježina razdragana
ne može u njoj da se nađe.
Plaha je, tužna, šutke stoji
ko šumsko lane sveg se boji
i sred obiteljskoga stana
djevojčica je bila strana.
Nit tepa nit u krilo sjeda
dragome ocu, dragoj majci,
dijete je, al u dječjoj hajci
trčat i skakat njoj se ne da,
i često šuteć u samoći
uz prozor sjedi sve do noći.

XXVI

Zamišljenost je njena druga
što još od kolijevke je prati.
Seoska dokolica duga
u maštanju se tako zlati.
Za prstiče joj raznježene
igle nisu, i goblene
ne vezu, uzorke ne pletu
svilom po platnu razapetu.
Za zakon svijeta i bon-tona
već se pripremalo sa šalom
s poslušnom lutko dijete malo
(znaci gospodstvu da je sklona):
važno lutki opetuje
nauk, od mame koji čuje.

XXVII

Al lutku i u ovoj dobi
Tatjana nije dohvatala,
o gradskom svijetu i o modi
s njom ne bi razgovarat stala.
Nestašne zabave je gnjave,
a voli bajke pune strave,
u tamnoj noći kad se priča,
a sve pritiska zima ciča.
Kada bi sakupila njanja
curice da se nasred polja
lovice s njima igra Olja,
pridružila se ne bi Tanja,
od zvonkog smijeha njoj je muka,
dosadna bezbrižna joj buka.

XXVIII

Uživala je na balkonu
predusretati zoru jasnu,
kada na blijedom nebosklonu
zvijezde u kolu svome gasnu,
s obzora blago svjetlo sije,
a vjesnik jutra, vjetar vije —
još malo, pa će biti dana.
A zimi, kada noćna tama
obuzima po svijeta dulje,
kad dulje u tišini praznoj,
pri luni maglenoj i mraznoj
istok se uspavani ljulja,
navikla na čas ljetne zore
budi se dok još svijeeće gore.

XXIX

Rano se dohvati romana,
za sve joj zamjena je to.
Zanosio je obmanama

i Richardson ko i Rousseau.
Čud joj je otac imo meku,
zaostao u prošlom vijeku,
a knjigu nije štetnom smatro:
sam u ruku je ne bi hvato,
ona mu — igračka je nijema,
i baš ga nije bilo briga
kakva u kćeri tajna knjiga
pod jastukom do jutra drijema.
A šenula je njena mama
od Richardsona već i sama.

XXX

Zavoljela je Richardsona
ne što bi roman pročitala,
ne zato što bi Grandisona
Lovelaceu pretpostavljala,
već što je kneginja Alina,
njezina moskovska kuzina
pričala o tom natenane.
Zaručnik bješe u te dane
njen suprug, ali samo tako:
za drugim njena čežnja leti,
koji po srcu i pameti
bliži joj, sviđa joj se jako.
Taj njen Grandison je hazarder,
fićfirić, podoficir garde.

XXXI

Oblačila se kao i on
po ukusu i zadnjoj modi,
al udala se kao pion —
otac je pred oltar vodi.
U jadu da je razveseli
razumni muž se odmah seli

na svoje selo, gdje je žena
bogzna kime okružena
najprije plakala sva zdvojna,
zamalo se i rastavila;
onda se kućom zabavila,
s navikom posta zadovoljna.
Navika data nam je s neba,
nadomjestak gdje sreće treba.

XXXII

Navika nevolju joj blaži,
nevolju, kojoj lijeka nema,
al novo je otkriće snaži,
njime se utješi posvema:
između dangube i rada
otkrila je kako da vlada
suprugom kao pravi gazda
i odonda je sretna vazda.
Svi poslovi su bili za nju,
u sol za zimu gljive djela,
računala, brijala čela,
subotom otišla u banju,
istukla služe kad se ljuti —
a mužu o tom svemu šuti.

XXXIII

Nekad, zapisala se krvlju
u spomenare nježnih djeva,
Polinom zvala je Praskovju,
govorila kao da pjeva,
a nosila je steznik uski,
ko „en” francuski „en” i ruski
ispuhati je znala kroz nos;
al sad je nitko ne bi poznō:
spomenar, steznik i Alinu

i teku, stihom gdje se pati —
zaboravila. Stala zvati
Akúljkom negdašnju Selinu,
na koncu opet nosit počne
vatiran šlafrok, kape noćne.

XXXIV

A muž je od sveg srca voli,
u posle njene se ne petlja,
i sve će milo joj dozvolit,
sam kućnog ne skida haljetka;
spokojno njegov život teče:
znala bi doći koje veče
susjedska dobra porodica,
ležerno i bez začkoljica
malo se grdi, malo kuka,
malo se smije ko o čemu,
i vrijeme ide u tom svemu,
narede Olgi čaj da kuha,
pa večerat i spat se mora,
i gosti odlaze iz dvora.

XXXV

Čuvahu, mirno vodeć dane,
običaje iz davnine;
za poklade se mrsno hrane
i peku prave ruske bline.
Godišnje dva su posna ručka;
njihajka im se sviđa pučka,
kolo i gatanje sa zdjelom
na Sveto Trojstvo, kada selo
moleben zijevajući sluša.
Kvas njima treba kao uzduh,
a prolili bi koju suzu

na spomen-cvijeće mrtvih duša.
Za stolom kad se gosti služe
po činovima pladnji kruže.

XXXVI

I odmiču života oba.
U smrti suprug je prvenac:
otvoriše se dveri groba
i dobio je novi vijenac.
Baš je pred objed mrtav pao.
Susjed ga dobar oplakao
i dječica i vjerna ljuba
iskrenije no mnoga druga.
Bio je prisan, dobar barin
i tu, gdje zavazda se skrasi,
ovako spomen-natpis glasi:
*Skrušeni grešnik, Dmitrij Larin,
general-major, sluga Božji
spokojno ovdje kosti složi.*

XXXVII

U kraju gdje su mu penati
pred mirnu susjedovu raku
Vladimir Lenski jednom svrati,
posveti dubok uzdah prahu,
dugo mu tuga srce mori.
„Poor Yorick!” utučeno zbori,
„u naručju je mene držo
a ja sam kao dijete trzo
očakovski mu orden zlatni.
Namijenio je meni Olgu
šapćuć: „da to doživjet mogu!” ...”
I u nepatvorenoj patnji
Vladimir njemu, tu i tada,
nadgrobni madrigal sklada.

XXXVIII

Žalosnim spisom u taj mah
i oca svog i majke, s bolju
patrijarhalni zazva prah.
Jao! na životnome polju
žetva je hip, a pokoljenja
po tajnoj volji Proviđenja
niču i rastu, zru i trunu,
dok druga već za njima grnu ...
I naše vjetrenjasto pleme
raste, razmahuje se, buja
i grobu pradjedove gura.
Doći će, doći i naše vrijeme,
unuci neće prostit nikom,
zbrisat će i nas, zbogom diko!

XXXIX

A dotle opijaj se njime,
družbo, tim bezbrižnim životom!
Ja mu upoznah sve taštine,
mene ne zanosi ljepotom.
Pred utvarama sklopih vjeđe,
al nade sa daleke međe
koji put moje srce tište:
zar da ne ostane baš ništa
za mnom, ni traga na tom svijetu?
Živim i pišem ne za hvalu,
već meni kao da je stalo
da proslavim sudbinu kletu,
da na mene ko vjeran drug
podsjeća barem jedan zvuk.

XL

I nečije će srce tronut;
i možda srećom neće stradat,
neće u Letin val utonut

strofa, što ja je netom skladah;
a možda (divne nade klica!)
budući neki neznalica
pred moj se slavni portret stavi
i rekne: to je pjesnik pravi!
O, primi moju svu zahvalnost
ti Aonida pokloniće!
ti, čiji um očuvati će
djelā mi hlapljivu nestalnost
i čija dobrohotna ruka
po lovor-vijencu starca lupka!

TREĆE POGLAVLJE

Elle était fille, elle était amoureuse.
Malfilâtre

I

„Kuda? Gle, kakvi su poeti!” —
„Onjegin, zbogom! Vrijeme već je!” —
„Ne držim te; al, reci, gdje ti
provodiš svako svoje večer?” —
„Kod Larinovih.” — „Čudno nešto.
Zar tako tebi nije teško
gubiti večer, slava bogu?” —
„Nimalo.” — „Shvatit to ne mogu.
Odavde vidim, kako stoji;
priznat ćeš — prva stvar i glavna:
obitelj ruska, jednostavna.
Pravo se gostoprimstvo goji,
uz slatkō priča dan na dan,
a teme: kiša, stoka, lan . . .”

II

„Ne vidim u tom ništa zla.” —
„Dosada zlo je, prijatelju.” —
„Svijet pomodarstva mrzim ja;
za kućnim krugom imam želju,
gdje mogu . . .” — „Opet u idili!
Za ime božje, dosta, mili!
Što sad? Ti ideš: žao mi je.
Ah, slušaj, Lenski, da li smijem
pred lice doći Filide,
što tema ti je uma, rime,
suza i sveg što ide s time? . . .”

Upoznaj me." — „Je l šala?" — „Ne." —
„Rado." — „A kada?" — „Može sada.
Ugostit će nas s puno sklada.

III

Da krenemo."

I skoče oba,
dođoše: dobrodošli gosti,
sipa se katkad mučna dvorba
starinske gostoljubivosti.
Ugošćenja obred znani:
slatkoga raznose se pladnji,
na stol, što ulašten je voskom,
vrč s brusničnim se stavlja sokom,

.
.
.
.
.

IV

Najkraćim putem strelimice
obojica će u svoj dvor.
Da poslušamo kradomice
junaka naših razgovor:
„Onjegin, zijevaš ti? govori." —
„Navika, Lenski." — „To te mori
dosada jače." — „Podjednako.
I tako sve se pokri mrakom;
Andrjuška, tjeraj iz svih sila!
O kakva glupa krajina!
Da, priprosta je Larina,
al starica je vrlo mila.
Sve mislim na taj voćni sok:
da ne bude mi od njeg zlo?

V

Koja je, reci mi, Tatjana?" —
„Pa ona što je tako sjetna
i šutljiva kao Svetlana
ušla i uz prozor sjela." —
„Zar ti ljubiš onu manju?" —
„I?" — „Ja bih izabrao Tanju,
da pisac sam, ko ti, poema.
Olgin lik života nema.
Baš na Vandyckovu Madonnu:
tako rumena lica, puna
kao i ova glupa luna
na ovom glupom nebosklonu."
Vladimir nešto suho veli
i poslije šuti putem cijelim.

VI

Posjeta ova, nek se znađe,
znamenita je bila zgoda
za Larinove stare, mlade,
a susjedima rasonoda.
Ta nagađa se ovo, ono,
sve susjedstvo je pričat sklono,
šale i sude svoje kovat,
ženika Tanji imenovat;
dapače, jedan susjed kaže
da svadba je posvema spremna,
a samo stoga odgođena
što modno prstenje još traže.
A Lenski da svoj nađe par —
odavna riješena je stvar.

VII

S dosadom slušaše Tatjana
naklapanja; al potajice,
a slast joj je neiskazana,

mišljaše o tom nehotice;
u srce misō zadubi se,
i došlo doba, zaljubi se.
Proljetno tako toplo vrijeme
u zemlji budi palo sjeme.
Odavna njena mašta mlada,
što nasladom i tugom planu,
sudbonosnu zažudje hranu;
odavna srce puno jada
pritiskalo joj mladu grud;
čekaše duša . . . koga god,

VIII

i dočeka . . . Otvoriv oči
izustila: to on je sâm!
O jao! dani sad i noći
i vreli osamljeni san,
sve njega puno; djevi miloj
sve čudesnom i stalnom silom
o njemu zbori. Sad je gnjavi
glas, što joj prijazno se javi,
i pogled slugu brižna lica.
I tako u utučenosti
ne sluša ona priče gosti,
nek prisjedne im dokolica!
a kako samo naglo stignu,
a onda nikad da se dignu.

IX

S kakvim se ona sada žarom
predaje slatkome romanu,
i kako savladana čarom
dā zavesti se i obmanut!
Stvorenja ona, koja žive
po sretnoj sili mašte divne,

ljubavnik Julije Wolmar,
Malek-Adhel i de Linar
i Werther, burni mučenik,
neusporediv Grandison
(a nas u drijemež vodi on) —
svi sliše se u jedan lik:
duh im je nježne sanjalice
~~Onjeginovo dao lice.~~

X

Zamišljaše se heroinom
ljubljenih svojih stvaralaca,
Klarisom, Julijom, Delfinom,
ona, gdje lišće sjenu baca,
s opasnom knjigom sama luta
tu traži, nađe više puta
sve snove svoje, tajni žar,
punine srca što su dar;
uzdiše, i prisvojiv prisno
bol tuđu, tuđeg čuvstva let
u vjetar šapće napamet
svom dragome junaku pismo.
Al junak naš, tko god je on,
nikako nije Grandison.

XI

Svečano ugođenim stilom
nekada stvaralac bi plâmen
pisao o junaku milom
kao o uzoru bez mane,
podario bi stvoru svome
nepravedno gonjenome
čuvstvenu dušu, bistar um,
a i figuru privlačnu.
Strast mu je prečista i vrela,

junak neprestano zanesen
spreman je da žrtvuje se,
i pri svršetku zadnjeg dijela
porok bi uvijek kaznu pobro,
a častan vijenac steklo dobro.

XII

Svaki je um u magli danas,
nama se od morala spava,
porok je milje i romana,
i tamo njega čeka slava.
Pričanje bajno britske muze
šiparici sanak uze,
kumiri postadoše njeni
kako Vampir zamišljeni,
tako i Melmoth, skitač sjetni,
il Gusar, ili Vječni Žid,
il će to Sbogar čudni bit.
Lord Byron svojim hirom sretnim
u tužan zavi romantizam
svoj neizlječiv egoizam.

XIII

Drugovi moji, što to pišem?
Moguće, odlukom nebesa
pjesnikom neću biti više,
domaćin bit ću novog bijesa,
pustivši Feba da se grozi,
ponizit ću se k mirnoj prozi;
roman, što kreće starim putom,
zaposlit će moj vedri suton.
Zločinca neće muka tajna
romanu biti grozna tema,
dat ću vam priprosto posvema

ruske obitelji predanja,
san ljubavni, san divno lud,
i stare navike i ćud.

XIV

Prenijet ću jednostavne riječi
svog oca ili starca strica,
opisat sastanak ću dječji
kraj starih lipa, potočića;
jad ljubomore, što ne jenja,
rastanak, suze pomirenja,
pa svađa opet, i polako
završit ću sa sretnim brakom . . .
Navest ću riječi sladostrasne
ljubavi svoje izmučene
koje u nekadašnje vrijeme
pred noge ljubavnice krasne
s jezika okretna izručih,
a sad se od njih ja odučih.

XV

Tatjana, milena Tatjana!
S tobom ja plačem! Ti sudbinu
izgubi — ona sad je dana
u ruke modnom tiraninu.
Stradat ćeš, mila; ali sada
dok još zasljepljuje te nada,
blaženstvo mračno zazivaš.
Ti nasladu života znaš,
čudesan otrov piješ čežnji,
mašta te goni: sva u mašti,
svugdje, svugdje zamišljaš ti
skrovište sastanaka nježnih;
pred tobom uvijek isti lik,
sudbonosni tvoj zavodnik.

XVI

Ljubavni jadi Tanju gone,
i odlazi u vrt tugovat,
kad pogled ukočeno klone,
iznemoglost je neka skova.
Grudi se nadimlju, a lice
obuze plamen strelimice,
ne može ni do daha doći,
uši joj gluhe, slijepe oči . . .
Noć pade; mjesec već se mače
ophodit svod ko stražar strog,
slavuj iz gaja maglenog
napjeve zvučne svoje začu.
U mrklom mraku Tanja bdi
i njanji tiho govori:

XVII

„Ne mogu zaspat: tu me davi!
otvori prozor, k meni sjedi.”
„Što, Tanja?” — „Dosada me gnjavi,
starinsku priču mi raspredi.”
„O čemu, Tanja? U pameti
nekada držah rukoveti
priča i zgoda, koje čuh,
tu djeva, tamo zao duh;
a sada sve je tamno, Tanja:
zaboravih, što znadoh. Da,
i meni kucnu ura zla!
Otupjeh . . .” — „Daj, opiši, njanja,
negdašnja vlastita vremena:
jesi li bila zaljubljena?”

XVIII

„Prekini, Tanja! Onih ljeta
za ljubav nisam čula ja;
jer stjerala bi me sa svijeta

svekrva moja pokojna.”
„Kako se onda vjenča, njanja?”
„Pa valjda htjede bog. Moj Vanja
mlađi je bio, sunce moje,
a meni trinaest ljeta broje.
Nedjelje dolazila dvije
mojima kuma. Tome kraj je,
i otac blagoslov mi daje.
Od straha gorke suze lijem,
u plaču raspleću mi vlasi,
i k popu, dok se pjesma glasi.

XIX

I odoh u obitelj drugu . . .
Ne slušaš, što pripovijedam ti . . .”
„Ah, njanja, ne znaš moju tugu,
milena moja, ja ti patim:
zaplakat, zaridat htjedoh! . . .”
„Ti nijesi zdrava, moje čedo;
gospode, u pomoć priteci!
Što god bi htjela, samo reci . . .
Da poškropim te svetom vodom,
ti goriš . . .” — „Bolesti tu nema:
znaš, njanja . . . ja sam zaljubljena!”
„O čedo moje, gospod s tobom!”
Nemoćne njanja skuplja prste
s molitvom djevojku da krste.

XX

„Ja sam zaljubljena”, šaptom
ponovi staroj rastužena.
„Ti nisi zdrava, srce slatko.”
„Pusti me, ja sam zaljubljena.”
A mjesec sve to vrijeme sije
i svoje tužno svjetlo lije

na Tanjinu ljepotu blijedu,
na ruse kose u neredu,
na suze i na stočić, što ga
junakinju pred mladu stavi
s rupcem na svojoj sijedoj glavi
starica, na njoj halja duga;
a sva u muku drijema kuća
na mjesečini nadahnuća.

XXI

Tatjana srcem u dalj brodi
dok gleda mjesec kako sije...
Najednom misao se rodi...
„Idi, al stol primakni prije,
donesi pero i papira,
brzo ću leći, budi mirna.
Zbogom.” I sad je sama, eto.
Sve tiho. Mjesec joj je svjetlo.
Nalaktiv se, Tatjana piše.
Na umu stalno joj Evgenij,
i ovaj list nepromišljeni
ljubavlju djevičanskom diše.
List je gotov i savijen.
Tatjana! A za koga li je?

XXII

Ljepote znadoh nedostupne,
hladne i čiste kao zima,
neslomive i nepotkupne
i nedostižne umovima;
zadivile su me taštinom
i svojom prirodnom vrlinom,
priznajem, od njih bi se makō,
jer natpis koji nosi pakō
ko da na čelu im se čita:

Okanite se svake nade.
Nadahnut ljubav za njih jad je,
a strašit ljude im užitak.
Možda na obalama Neve
vi susreli ste slične djeve.

XXIII

Sred pokloničkog vidjeh roblja
i druge dame mušičave,
ravnodušne od samoljublja
na uzdisaje i na slave.
I što u čudu ustanovih?
Ponašanje bi grubo ovih
u stravu ljubav natjeralo,
a onda opet privuć znalo —
a kako? možda sažaljenjem,
a kako? možda zvuk bi riječi
nježnije znao da zazveči,
i s lakovjernim zasljepljenjem
mlad zaljubljenik sada opet
taštini miloj prati stope.

XXIV

Po čemu krivlja je Tatjana?
što ima dušu nedužnu
i obmana joj nije znana,
vjeruje izabranu snu?
Što ljubav nije joj umijeće,
za čuvstvima se svojim kreće,
i što je tako lakovjerna
i od nebesa obdarena
razbuktalim fantazijama,
i pameću i voljom pravom
i onom samosvojnom glavom,

i srcem nježnim punim plama?
Zar nećete joj vi oprostiti
lakoumlje zanesenosti?

XXV

Hladnokrvno koketa sudi,
Tatjani ljubav nije šalom,
bez uvjeta joj sva se nudi,
voli ko milo dijete malo.
Ne kaže: sad je čas odložiti
i cijenu ljubavi umnožiti,
u mreže neka čvršće ode;
taštinu prvo da podbodem
nadom, a tad ću izmučiti
nedoumicom srce, nato
oživit ljubomoru vatrom,
jer inače, užitka sit
lukavi sužanj svakog trena
okove zbaciti je spreman.

XXVI

Predviđam drugu poteškoću:
da obraz zemlje bude čist,
morati ja nedvojbeno ću
Tatjanin da prevedem list.
Ona je ruski slabo znala,
bez štiva domaćih žurnala
izraziti joj se nije blisko
na jeziku na materinskom,
francuski, eto, pisala je ...
Da, da! ponoviti ću i sad:
još krasni spol nam nije rad
ruski izraziti osjećaje,
još djedovski nam jezik dičan
poštanskoj prozi nije vičan.

XXVII

Znam: dame silit hoće tkogod
čitati ruski. Strašna slika!
Ni zamisliti ih ne bi moglo
u ruci s „Dobronamjernikom”!
Pjesnici moji, vama zborim;
nije li točno: mili stvori
kojima, da se grijesi čiste,
potajno pisma sastaviste,
za koje vam je srce bilo,
nisu li ruskim vladajući
slabo, pa svaka s njim se muči,
tako ga izvrtale milo?
Zar ne, na usnicama zgodnim
tuđ jezik postao je rodnim?

XXVIII

Ne daj mi bože, da na balu,
ili na trijemu, pristupe mi —
školarac u vezenu šalu,
u kapi s čipkom akademik!
Ne vrijede usnice bez smiješka,
a jeziku pak treba greška,
ne volim bez nje ruske riječi.
Možda, na uštrb mojoj sreći,
ljepotice u novom dobu
žurnala molbe slušajući
gramatici će nas priučiti,
stihovi doći će u modu;
a ja, međutim ... što da činim?
Vjieran ću ostati starini.

XXIX

Nebrižljiv, nepravilan klepet,
sricanje riječi neispravno,
izazvati će isti trepet

u srcu mom ko nekad davno;
ja nemam snage da se kajem,
i galicizme ću i dalje
voljet ko mlade dane grešne,
ko Bogdanóvičeve pjesme.
Al dosta. Dođe već trenutak
da vilina se latim pisma;
jesam il dao riječ, il nisam?
a gle, sad htio bih odlutat.
Znam: danas nježnim se Parnyjem
nadahnuti — u modi nije.

XXX

Ti, *Pirovā* i tihog jada,
pjesnivče, da si sa mnom, eto,
neskromnom bih te molbom sada,
moj dragi druže, ja zasmetō:
da mi na melodije krasne
prevedeš riječi djeve strasne
što tuđinski ih napisa.
Gdje li si? dođi: prava sva
poklonivši se tebi dajem ...
Al usred turobnijeh stijena,
srca od hvala odučena,
a nigdje nikog, finskim krajem
tumara on, i njegva duša
muku mi ne može da sluša.

XXXI

Preda mnom pismo je Tatjane;
pobožno čuvam ga i krijem,
čitam, i bol me tajna gane,
a nikada mi dosta nije.
Tko svu tu nježnost u nju utka,
odakle nebrižnost joj ljupka?

Odakle mila besmislica,
bezuman govor njena srca
jednako privlačan i jednak?
Ne mogu shvatiti. Nu evo,
tu slab i približan je prijevod,
živalnē slikē snimka blijeda,
il *Freischütz* kad se trznu žice
pod rukom plahe učenice.

PISMO TATJANE ONJEGINU

Ja pišem vama — više što bi?
Što još od mene da se sazna?
Znam, vaša volja moć sad dobi
da prezir meni bude kazna.
Al ako nevolja mi kobi
i kaplju samilosti prene,
vi nećete napustit mene.
Šutjeti prvo htjela ja sam,
i za sramotu što me pali,
vjerujte, ne biste ni znali,
da malo nade imala sam
da jednom bar u tjednu cijelom
sretnem vas u šetnji selom,
da zvuk tek čujem vašeg glasa,
da kažem riječ vam, i kad odem
da mislim misli uvijek iste
i dan i noć do nove zgode.
Al kažu vi da društven niste,
i dosadno vam selo nijemō,
a u nas ... ništa baš ne blista
dok s dušom vas dočekujemo.

Zašto ste posjetili nas?
U zabitnome zaseoku
ja ne bih upoznala vas
i ne bih znala muku gorku.
Neuka duša uzbuđena
smirila bi se (tko će znati?),

našla bi srcu omiljena
druga, i bila vjerna žena
i kreposna bih bila mati.

Drugi! ... Ne, nikome na svijetu
ja srce svoje dala ne bih!
To bješe sud na višnjem vijeću,
volja me neba dade tebi;
sav život moj je bio zalog
sastanka s tobom pouzdanog;
poslan si meni, znam, od boga,
i zaštitnik si mi do groba ...
U snima ti se meni stvori,
neviđen, drag bi srcu mom,
dok tvoj me čudni pogled mori
u duši čuh tvog glasa zvon ...
ne, san to nije! Napokon
ti dođe, a ja smjesta znah te,
obamrijev sva i sva zaplamtjev,
u sebi rekoh: to je on!
Zar ne? već davno čula sam te,
u muku oslovi ti mene
siromahe kada darivah
il kada molitvom smirivah
tjeskobu duše uzbuđene.
Zar ne, da toga baš trenutka,
ti sam se, prikazo mi ljupka,
iz mraka prozirna iskrade,
sagru se k mome uzglavlju
i s radošću i ljubavlju
šapnu mi riječi pune nade?
Da li anđeo si što me vodi,
ili napasnik si podli:
o daj razriješi sumnje moje.
A možda to su trice puste,
tlapnje duše neiskusne,
i sasvim drugo suđeno je.
Al što se može! Tebi udes
svoj dajem, odsad tvoj nek bude,

pred tobom očiju sam suznih,
pod okrilje me, molim, uzmi ...
Zamisli: sama tu sam sada
gdje nitko ne razum'je mene,
razbor mi popušta i vene,
i šuteći ja moram stradati.
Čekam te: pogledom tek jednim
nade srca mi osvježi,
il tegobnu mi sanju reži
prijekorom, jao, zasluženim!

Završavam! Ah, kakvo štivo ...
od srama ću i straha past ...
Al jamstvo mi je vaša čast,
i njoj povjeravam se živo.

XXXII

Tatjana uzdiše i jeca;
trese se list u ručici;
suši se rujna naljepnica
na jeziku u vrućici.
K ramenu glavica se makla.
Skliznula košulja je laka
s ramena obline krasne ...
Al evo već i svjetlo gasne
mjesečevo, i dolina
iz vela blista maglenog.
Srebrni se potok; tamo rog
pastirski budi seljanina.
Svi ustali u zoru ranu,
al ništa ne dira Tatjanu.

XXXIII

Ne vidje da se diže mrak,
već glave poniknute svisnu;
izrezbareni pečatnjak

na pismo ona ne pritisnu.
 Al vrata tiho otpirući
 Filipjevna će sijeda ući
 na pladnju donoseći čaj.
 „Ustani, dijete moje, daj;
 već gotova si, lijepa mala!
 O ptičica ti rana moja!
 Sinoć se, bome, jako bojah,
 al sad si zdrava, bogu hvala!
 Ni traga nema mucu mraka,
 a lice ti ko cvijet je maka.”

XXXIV

„Njanja, na usluzi mi budi.”
 „Naredi, rođena, što god bi.”
 „Ne misli... da, zbog sumnje ljudi...
 al vidiš... molim te, ne odbij!”
 „Ljubimče, jamstvo ti je bog.”
 „Unuka tiho šalji svog,
 taj list O... onome proslijedi,
 susjedu... ali mu naredi
 da preda to bez razgovora,
 da ne bi mene ni spomeno...”
 „A kome, moje premileno?
 Meni je sada pamet spora,
 a susjeda je tušta-tma,
 prebrojit ih ne mogu ja.”

XXXV

„O nedosjetljiva si, njanja!”
 „Srce, u sjeme ja sam pošla,
 stara sam i otupjeh, Tanja;
 a nekada sam bila oštra,
 nekada na riječ gospodara...”
 „Ah, njanja, tko se za to stara?”

Zborili o tvom umu nismo.
 Razumiješ li: ovo pismo
 Onjeginu je.” — „Sve u redu;
 a ti se, milena, ne ljuti,
 znaš, da se mozak meni skruti...
 Al sad te opet vidim blijedu?”
 „Ah, njanja, to baš ništa nije.
 Pošalji unuka što prije.”

XXXVI

Dan prođe, odgovora nema;
 i drugi svanu: nema opet.
 Blijeda ko duh, od jutra spremna,
 Tatjana čeka: kad će dospjet?
 A Olgin obožavatelj
 stigao. „Gdje vam prijatelj?”
 upit je gazdarice bio.
 „Ko da je nas zaboravio.”
 Crvenec Tanja zadržala.
 „Obeća, da će danas svrnut”,
 starici Lenski otpovrnu.
 „Pošta ga valjda zadržala.”
 Tatjana okom poniknula
 ko da je prijekor ljuti čula.

XXXVII

Zatamnijelo; na stolu sjajni
 večernji samovar se glasa,
 kineski dok se grije čajnik
 pod njime para se talasa.
 Da rastoči ga — Olga tu je;
 mirisan, poput tamne struje
 u šalice već čaj se nali,
 a vrhnje dvori momak mali;
 pred prozorom Tatjana stoji

na hladnu plohu stakla diše,
dušica, zamišljeno piše
prstićem milovidnim svojim:
na staklu maglenom se spleo
monogram omiljeni: EO.

XXXVIII

A pri tom bol joj dušu trznu,
i suzā puno sjetno oko . . .
Kad topot! . . . Krv se u njoj smrznū.
Bliže! U dvorištu je skokom
Evgenij! „Ah” — ko sjene sjen
Tatjana će na drugi trijem,
u dvorište, pa ravno k vrtu
sve leti, ali se osvrnut
ne smije; prođe poput munje
mostiće, tratine i grede
i šumicu i drvorede,
polomi jorgovana žbunje,
kroz cvijetnjake na potok hrupi
i zadihana se na klupi

XXXIX

zaustavi . . .
„Evgenij! Dođe!
Što misli sad? O bog to znade!”
A srce, koje muka glođe
pokriva tamne snove nade;
ona sva gori, sva se trese,
čeka: da l ide? Ne čuje se.
Berući bobice kroz nasad
zbor djevojaka tu se glasa
po naredbi pri berbi bóba
(ta naredba je donesena
da ne bi usta prepredena

gospodske bobes stala zobat;
sad pjesma ih je zauzela:
eto dosjetljivosti sela!)

PJESMA DJEVOJAKA

Djevojke, krasotice,
dragašne drugarice,
dajte se razigrajte,
slobodno poskočite,
zapjevajte pjesmicu,
tajnu našu pjesmicu,
momčića primamite
bliže kolu našem.
Kada ga privučemo,
izdaleka spazimo,
tada se razbježimo,
višnjama ga zaspimo,
višnjama i malinom
i crvenim ribizom.
Nemoj prisluškivati
tajne naše pjesmice,
nemoj nam uhoditi
djevojačke plesove.

XL

Dok pjesme razliježe se jeka,
nemarno čuvši zvonke zvuke
nestrpljivo Tatjana čeka
da stišaju se srca muke,
da ugasi se vatra lica,
al sveđ u grudi drhtavica,
a s lica ognjevi ne bježe,
već sve je žarče, žarče žeže . . .
Svjetluca tako jadni leptir
i trza krilom sedefnim
vragolan dok se igra s njim;

i zeko zimi tako trepti
kad naglo spazi usred njiva
da strijelac se u grmu skriva.

XLI

Napokon uzdahnu na klupi
i ustade i dalje krenu,
al tek što u aleju stupi,
pred njome baš na putu njenu
blistajuć očima, Evgenij
stoji, sav nalik strašnoj sjeni,
i kao ognjem opržena
zaustavi se toga trenu.
Al susret nenadan što spravlja,
to danas vama, družbo draga,
da ispričam, ja nemam snaga;
dugo raspredah, sad mi valja
prošetati i počinut,
dovršit ću vam drugi put.

ČETVRTO POGLAVLJE

La morale est dans la nature des choses.
Necker

(I. II. III. IV. V. VI.) VII

~~Što manje volimo mi žene,
to lakše svidimo se njima,
sigurnije su uništene
u mrežama sablažnjivima.~~
Hladnokrvan se nekad razvrat
ljubavnom vještinom nazva,
i svugdje mu se čula truba
užitak tražeć, a ne ljubav.
Al ova važna razbibriga
priliči starim opicama
hvaljenih pradjedovskih dana.
Lovelaceova ode dika
s crvenih potpetica dikom
i s veličanstvenom perikom.

VIII

Kome se hoće još pretvarat?
Raznoliko ponavljat isto,
u nešto nekog uvjeravat
u što već vjeruju svi listom?
Zamjerke iste slušat svuda,
borit se protiv predrasuda,
a nema ih, i ne bi, ne
u trinaestgodišnjakinje!
Kome ne prisjedoše spletke,
zakletve, prijetnje, gluma straha,
šest punih strana zapisaka,

prstenje, varke, plač — i tetke,
što s majkom nadziruci kruže —
i mučno prijateljstvo s mužem!

IX

Baš tako mišljaše Evgenij.
U prvoj svojoj mladosti
on požuda razularenih
i burnih bludnji žrtvom bi.
Razmažen navikom života,
na čas mu nešto je divota,
pa drugim je razočaran,
čežnja ga mori dan na dan,
i uspjeh isprazan ga muči,
u buci i tišini sluša
kako mu vječno ropće duša,
sve smijehom zijev prigušujući:
i tako osam ljeta ubi,
života zlatni cvijet izgubiv.

X

On ne zaljubljuje se više
u ljepojke, tek se privuče;
odbiju — smjesta utješi se;
prevare — bar otpočinut će.
Bez zanosa ih hoće steći,
bez suze pustit, ne pamteći
ni ljubav im ni zloradost.
Ravnodušan baš tako gost
na *whist* će se dovesti kasni,
sjeda, i kad je konac igre,
on mirno se od stola digne,
kad kući stigne, slatko zaspi,
a ujutru ni ne zna smjer
kamo će krenut navečer.

XI

Al pismo koje posla Tanja
živu Onjegina potrese;
od riječi djevičanskih sanja
u roju misli uzbude se:
ljupke se Tanje javi slika,
sjeti se blijeda, sjetna lika;
on dušom utonu u san
i ugodan i bezgrešan.
Možda je u njeg na čas ušō
starinski žar što srce grije,
al igrati se htio nije
povjerljivom i čistom dušom.
U vrt sad da vas preselim
Tatjana gdje se srete s njim.

XII

Trenutak-dva su bili nijemi,
a onda k njoj Onjegin priđe
i progovori: „Pisaste mi,
ne nječite. Pročitah, vidjeh
povjerljivosti duše izraz,
gdje ljubav nevina se prizna;
iskrenost mi vaša prija;
oćutjeh opet zbog nje i ja
roj ćuvstava što davno prođe;
al hvaliti vas neću sad,
već platiti vam zauzvrat
priznanjem, priprostim također.
Ispovijed ćujte moju, nek
vaš bude o njoj pravorijek.

XIII

Da hoću da mi život kruže
granice doma, da mi udes
ugodan reče: ocem, mužem

dosudilo ti se da budeš;
kad bi me porodični kutak
ushitio i na trenutak —
zaiskao bih od vas tada
jedine, da mi bude mlada.
Bez ukrasa ću reći vama:
zanijeto davnim idealom
tek vas bi srce izabralo
za drugu mojih tužnih dana,
za zalog svoj divoti svijeta,
bio bih — koliko mogu — sretan!

XIV

Al nisam sazdan za blaženstvo,
i dušom ostajem mu stran;
zaludu vaše savršenstvo:
ja njega nisam dostojan.
Kazat ću, savjest mene nuka,
da brak bi nama bio muka,
ma kako ljubio ja vas.
dosadilo bi mi za čas
Vi ćete plakat: vaše suze
u srce mene neće tronut,
već samo ću u gnjev utonut.
Sudite sami, kakve ruže
nama bi spremio Himenej,
a možda i na dugo vrijeme.

XV

Da l može biti što od braka
gore, u kojem žena tužna
sama od zore pa do mraka
zbog nevrijedna se grize muža?
Gdje mučni muž, što zna joj vrijednost
(sudbinu proklinjuć svejedno),

uvijek namrgođeno šuti,
hladno se ljubomorno ljuti?
Takav sam ja. I to li ište
duša vam nevina i plamna
i razumna i jednostavna,
kojom vi meni pisali ste?
Zar vam je udes poput toga
namijenila sudbina stroga?

XVI

Godine, sni u nepovrat
odu; obnovit duše neću ...
Ljubim vas ko što ljubi brat,
da, možda ćutim ljubav veću.
Slušajte mene sad bez gnjeva:
promijeni često mlada djeva
snovima novim lake snove.
Stabalcu tako krošnje nove
svakog će proljeća narasti.
Očit nebeski pravorijek.
Vi ljubiti ćete opet. Tek ...
vi sebe držite u vlasti;
ko ja vas neće svatko shvatit,
od neiskustva zna se patit."

XVII

Njegove eto propovijedi.
Od suza ništa ne videći
bez pogovora dok se leđi,
Tatjana slušala mu riječi.
Dade joj ruku. Ona sjetno
(što kažu: *malinalnom kretnjom*)
o nju se šutke osloni,
glavicu tužno prikloni;
put ih oko vrta vodi;

zajedno stižu; to primijetit
nikome nije na pameti:
ima u seoskoj slobodi
vlastitog sretnog prava soj
ko i u Moskvi ponosnoj.

XVIII

Zar ne, da mislite ko i ja
da nimalo ne bješe krut
s Tatjanom nesretnom naš prijan;
a ne pokaza prvi put
svu plemenitost svoje ćudi,
iako zlobna usta ljudi
bez milosti mu život prate,
i prijatelj i neprijatelj
(a to je isto, može biti)
ocrnjuju ga svakojake.
Neprijatelja ima svatko,
od prijatelja, bože, štiti!
O prijatelji, bože sveti!
S razlogom njih se sada sjetih.

XIX

I što sad? Ništa. Već u sanak
polažem misli prazne, crne;
reći ću tek u zgradama
klevetē da nema grdne
što tat na tavanu je rodi,
a koju ološ svjetski bodri,
besmisla da nema toga
ni epigrama prostačkoga,
da ne bi ih vaš drug sa smiješkom,
u krugu svijeta poštovana,
bez traga zlobe ili plana

ponovio sto puta greškom;
a za vas bi u vatru, vodu,
voli vas ko da ste u rodu.

XX

Hm! Čitatelju plemeniti,
jesu li ti svi u rodu zdravo?
Dozvoli, možda će ti biti
ugodno da ti sada pravo
ja kažem, što je to rodbina,
i kakvih li je osobina:
rođake mi smo dužni maziti,
iskreno štovati i paziti,
i, kako narodu se mili,
o Božiću im biti gostom,
il čestitku im poslat poštom,
da ne bi na nas pomislili
ostalo doba godine ...
Poživi ih, gospodine!

XXI

Čvršća je ljubav nježnih djeva
od prijateljstva i od srodstva:
i kada grmi i kad sijeva
nad njome tvoje pravo osta.
Naravno. Ali mode vihri,
prirode mušičavi hiri,
pa svjetskog mnijenja bujica ...
a žena je pahuljica ...
K tome i suprugove sude
poštivati bez pogovora
kreposna žena vazda mora;
i što ti s vjernom drugom bude?
za tren je odvedena ona:
s ljubavlju šali se sotona.

XXII

Kog ljubiti, kom vjerovati,
okrenuti tko neće vjerom?
Tko djela sva i riječi da ti
uslužno mjeri tvojom mjerom?
Tko ne grdi nas klevetama?
Tko pažljiv je i nježan s nama?
Tko mane naše neće korit,
tko nikad neće nas zamorit?
Tlapnje pusti, tragatelju,
da ne odu ti trudi zaman!
Ljubite samo sebe sama,
moj poštovani čitatelju!
Predmet je dostojan posvema,
i milijega od njega nema.

XXIII

Što ovaj susret prouzroči?
Lako je, jao! odgonetat.
Ljubavna muka neće proći,
dalje će bezumno salijetat
mladu joj duša, tuge žednu;
žalosna strast Tatjanu bijednu
još jače mori, jače peče;
san postelji joj prići neće;
zdravlje, života cvijet i radost,
mir djevičanski, vedri smijeh —
ko prazan zvuk sad ode sve,
i mrkne miloj Tanji mladost:
oluje sjenom omotan
tako tek rođen bude dan.

XXIV

Tatjana naša, jao! blijedi,
šuti i vene, gasne, sahne.
Ništa je ne može razvedrit,

i ništa dušu da joj gane.
Značajno glavom klimajući
susjedstvo šaptom će zaključit:
vrijeme je, vrijeme udati je.
Al dosta. Moram sad što prije
razvedrit maštu, stoga tu ću
ljubavi sretne dati lice.
Al, dragi moji, nehotice
obuzme, stegne mene sućut;
toliko je, oprostite mi,
Tatjana moja draga meni!

XXV

Sve jače svaki sat u vlasti
ljepote, čara Olge mlade,
u sužanjstvo se puno slasti
Vladimir cijelom dušom dade.
Vječno je s njom. Njih dvoje sami
u njenoj sobi su u tami;
oni kroz vrt u zoru ranu
s rukom u ruci šetat stanu;
i onda? Ljubavlju opijen
i smeten svojim nježnim sramom
usuđuje se katkad samo,
ohrabren što se Olga smije,
uvojak mrsit, ili rube
haljine da mu usne ljube.

XXVI

On koji puta čita Olji
stranice poučnog romana,
gdje autor je znalac bolji
prirode od Chateaubrianda,
međutim, strane dv'je il tri će
(isprazne tlapnje, puke priče

opasne za srca čista),
crven u licu, on prelistat.
Gdje nič'je ne vidi ih oko
partiju šaha će započet:
nalaktili se iznad ploče,
sjede, u mislima duboko.
A Lenski svojim je pješakom
rastresen svoju kulu smakō.

XXVII

Kad ode kući, ni tu s uma
smetnuti neće svoje Olje.
Leteće listove albuma
ukrašava on s mnogo volje:
prizori poljski tu se vide,
nadgrobni kamen, hram Cipride,
golubice na liri stoje,
perom to crta, s nešto boje;
na spomenara listovima,
pod potpisima drugih svih,
on ostavlja svoj nježni stih,
što šutljiv spomenik je snima,
trenutne misli dugi znak,
kroz mnoga ljeta svejednak.

XXVIII

Spomenar selskih gospođica,
naravno, dobro vam je znan,
gore i dolje, s leđa, s lica
rukama mladim iščrčkan.
Tu pravopisu ćeš na muku
bez metra stihove, po sluhu
ko zalog prijateljstva naći,
neki su dulji, neki kraći.
Na prvom listiću ćeš sresti:

Qu' écrirez-vous sur ces tablettes?
I potpis: *toute à vous, Annette;*
na posljednjem se ovo smjesti:
„Tko od mene te voli više,
taj neka ovdje dalje piše.”

XXIX

Tu neizostavno će biti
cvjetići, baklja, srca oba,
bez sumnje zakletve ćeš štiti:
Ljubav nas spaja sve do groba;
tu neki začinjavac vojni
srok šibnu ne baš milopojni.
U takav album, nek se zna,
drugovi, pisō bih i ja,
jer uvjeren bih bio tvrdo
da usrdne mi bedastoće
sve pogled naklon steći hoće,
da nitko, smiješeći se grdo,
neće stat važno mudroslovit
da l sam u brbljanju duhovit.

XXX

A vi, o raspareni svesci
đavolje iz biblioteke,
albumi, vi divote blijesci,
čudesnim ukrašeni kistom
Tolstoja, ili Baratynskog
perom, u punom sjaju svom,
nek božji vas sažeže grom!
A kada ruka divne dame
in quarto spomenar mi preda,
ja pun sam trepetu i jeda,
epigrama se iskre same
u duši u dubini pale,
a moraš pisat madrigale!

XXXI

Madrigal nije to, što piše
Lenski u album Olgi mladoj;
ljubavlju pero njegvo diše,
ne blista tek oštrinom hladnom;
što god on primijeti i čuje
o Olgi, stihu predmet mu je:
i tako istina se živa
u rijeku elegija sliva.
Jazykove, ti nadahnuti,
u uzletima srca svoga
opijevaš tako bogzna koga,
dragocjen elegija skup ti
jednom će iznijeti u svijest
sudbine svu ti pripovijest.

XXXII

Al tiše! Čuj! Strog kritik jedan
naređuje nam da se baci
elegijski taj vijenac bijedan,
a rimaškoj nam više braći:
„Smjesta prestanite plakat,
jedno te isto vazda žvakat
o *prošlom*, *davnom* pisat s tugom:
dosta, sad pjevajte o drugom!”
„Da! a zacijelo ćeš predložiti
nož, sviralu i obrazinu,
i misli mrtvu gotovinu
da uskrsnemo, sad naložit:
je l tako?” — „Kakvi! Otkud to?
Pišite ode, gospodo,

XXXIII

kao u one dane sjajne,
po slovu pravila starinskog...”
„Zar samo ode veličajne?

Koješta! Nije li sve isto?
Što reče, sjeti se, satirik!
Zar „Mnijenja drugih” lukav lirik
manje te gnjavi, nego naši
turobni drugovi rimaši?”
„Al ništetna je elegija
i njezin prazni cilj je bijedan,
a ode cilj u nebo gleda,
plemenit je...” Tu mogu i ja
još koju reć, al šutim rađe,
vjekova dvaju neću svađe.

XXXIV

Poklonik slave i slobode,
kad mu se burni um uzvitla,
Vladimir pišo bi i ode,
al ode Olga mu ne čita.
Pjesnici plačni, je li itko
čitao baš pred dragim likom
svoj rad? Od toga, netko reče,
nagrade nigdje nema veće;
skromna li ljubovnika sretna
sanjarije što svoje štije
ljubavi cilju, poezije,
a to je vila mило sjetna!
... pa bila ona toga trenu
i sasvim drugim zabavljena.

XXXV

Ali proizvod mojih sanja
i domišljaja mojih skladnih
čula je samo stara njanja,
družica mojih dana mladih;
il poslije dosadnoga ručka,
susjeda, kog mi nanije slučaj,

ja zgrabim nenadno za skut
i s tragedijom ga u kut
stisnem, il (ne smijte se na to)
dok čežnja me i rime muče
uz jezero se svoje vučem
i plašim divljih patki jato:
kad strofa čuju zvuke slatke
odlijeću s obala mi patke.

(XXXVI) XXXVII

Onjegin gdje je? U čas pravi,
braćo! Strpljenja, molim: čime
on svakoga se dana bavi
opisat ću vam u tančine.
Onjegin živi ko eremit,
ljeti u sedam već se spremi,
u lakom ruhu eto njega
k rijeci, što teče podno brijega;
u stilu pjesnika Gulnare
Helespont taj bi preplivao,
okrijepio se zatim kavom,
loš list bi prelisto ne mareć,
i stao se odijevat ...

(XXXVIII) XXXIX

Štivo, i spokoj sna duboka,
šetnje uz potok, šumski hlad,
djevojke bijele crna oka
koji put cjelov svjež i mlad,
poslušan uzdi pastuh žustar,
i objed dosta sladokusan,
na kraju boca svijetlog vina,
povučenost od sveg, tišina:
života eto njemu sveta,
kom on se preda opušteno,

u blaženstvu nepomućenom
ne broji krasne dane ljeta;
grad zaboravi, prijatelje,
dosadno smišljeno veselje.

XL

Al naše sjeverno je ljeto
karikatura južnih zima,
bljesne i ode: zna se sve to,
premda se u nas teško prima.
Već jesen dah svoj ljetu daje,
sunce se rjeđe javlja sjajem,
kraći i kraći biva dan,
baldahin šumski otajan
sa tužnim šumom se razide,
magla se spušta na poljane,
gusaka bučnih karavane
vuku se k jugu: sve su bliže
prilično dosadna vremena:
na pragu studenog je sjena.

XLI

Osvit je ovit maglom hladnom;
na nekad bučnoj njivi — muk,
a s vučicom se svojom gladnom
pojaviо na cesti vuk;
kasajuć konj ga zna naslutit
i frknut — na oprezu putnik
uzbrdo hita na vrat na nos,
a pastir sad u jutro rano
iz staje s kravama ne grede,
kad dođe podne, njegov rog
ne zove više ih u krug;
u kolibici s pjesmom prede
djeva, a zimskih drug večeri
pred njome luči prut treperi.

XLII

I eto mraz se srebrn pruža
pucketajući pustim poljem . . .
(čitatelj čeka rimu *ruža*,
na, uhvati je brže bolje!)
Čišća no modni parket, gledaj,
rječica blista s plaštem leda.
Dječaka razigrani red
klizaljkom zvučno reže led;
crvenih nogu gusan težak,
u rijeci što bi da se kupa,
na led sad s mnogo pažnje stupa,
posrne, padne; prvi sniježak
veselo titra, vitla sada,
ko zvjezdan prah na nasip pada.

XLIII

Što da se radi u to doba?
U šetnju? Selo toga časa
ne htijuć, oku je tegoba:
golotom pukom se bjelasa.
Upropanj stepom surovom?
Al tupim potkovama konj
dok grabi izdajnički led,
past će dok nabrojiš do pet.
Sjedi u pustari svog doma,
i čitaj Pradta, čitaj Scotta.
Ne? — Provjeri ispravnost svota,
srđi se, pij, i večer troma
prođe, da sve se sutra javi:
tu zimu provest ćeš u slavi.

XLIV

Childe Harold pravi, on se preda
lijenosti zamišljenoj. Draga
kupka mu rana puna leda,

a onda neće preko praga.
Sam, proračune mnoge skupiv,
a oboružan štapom tupim,
s kojim na dvije kugle cilja,
od rana jutra igra biljar.
Seoska večer sve je bliže:
štap odbačen je, biljar minu,
stol prostrt primaknut kaminu,
Evgenij čeka: Lenski stiže,
spreg šaraca u trojci rže;
hajde na objed sada brže!

XLV

Veuve Clicquot ili Moëta
kapljica blagoslovljena
u boci mrzloj za poeta
na stol se nosi istog trena.
Iskri se kao Hipokrena.
Tog vina živahnost i pjena
(što poredba je koječega)
začarala me: ja za njega
i posljednju sam nekad leptu
davao, pamtite li, druži?
Kad mlaz čudotvoran se strusi,
gluposti rodi cijelu četu,
a šala tek i prepiranja
i stihova i sretnih sanja!

XLVI

Al ono svojom šumnom pjenom
želucu mome himbeno je,
i ja bordeauxu staloženom
priklonio sam srce svoje.
Ayju nisam više vičan;
ay je ljubavnici sličan,

lepršavoj i blistavoj,
hirovitoj i ništavnoj . . .
Ko prijatelj si ti, bordeaux,
što dijeliš nesreću i tugu,
zauvijek, svugdje drug si drugu,
priskačeš, kada treba tko,
dokonost tihu dijeliš našu.
Bordeauxu vjernom dižem čašu!

XLVII

Vatra se zgasla. Zlatom žara
pepeo osu se ko mašak;
gotovo neprimjetno para
leluja se, a vruć tek dašak
izdiše kamin. Dim iz lula
u dimnjak ide. Još sred stola
pjeni se svijetli pehar vina.
Večernja stiže pomrčina . . .
(Volim kad drugarski se laže
i vina vrč kad družu struse
u ono doba, kojemu se
„između psa i vuka” kaže,
a zašto, ne razabrah ja.)
Sad razgovaraju njih dva:

XLVIII

„A susjede? Tatjana, Olga,
nestašna tvoja miljenica?”
„Daj mi natoči još do pol ga . . .
dosta je, dragi . . . Porodica
zdrava je; pozdravit te dala.
Ah, dragi, što se proljepšala
ramena Olgina! A grudi!
a duša! . . . Svratimo im! Budi
drug, dođi! To će ih razdragat!

Moj prijatelju, daj se sjeti,
dvaput si znao se zaletit,
a sad ni nosom preko praga!
Al čuj me . . . baš sam glupan jedan!
Pozvan si k njima drugi tjedan!

XLIX

„Ja?” — „Da. U subotu je Tanji
imendan. Oljenka i mati
zovu te. Isprika se mani,
taj poziv red je poslušati!”
„Al bit će tamo hrpa svijeta,
znaš, da mi ološ razni smeta . . .”
„Nikoga neće biti! Samo
obitelj, vjeruj, bit će tamo.
Pođimo, daj, za ljubav meni!
Što kažeš?” — „Hoću.” — „Zlatan li si!”
I za tu zgodu do dna ispi
čašu, u počast dragoj ženi,
pa se o Olgi razgovori:
tako je kad te ljubav mori!

L

Veselio se. Sreća bajna
za dva će tjedna biti puna.
Postelje supružanske tajna
i ljubavnog blaženstva kruna
njegova čeka ushićenja.
A bračne nevolje i prenja
i zijevanja u hladnom nizu
nisu mu niti u snu blizu.
Dok mi, Himeneja dušmani,
u braku naziremo tek
prizora mučnih mučan tijekom

ko lafontenovski romani ...
moj Lenski iz dubine grudi
za takvim baš životom žudi.

LI

On ljubljen je ... il misli bar,
i time on je sreće pun.
O stoput blažen, kome žar
vjere utiša hladni um,
tko srcu nađe pokoj nježan
ko pijan putnik noćni ležaj,
il, nježnije, ko leptir, koji
sa proljetnim se cvijetom spoji;
jadan tko znade sve proreći,
kome se ne muti u glavi,
tko mrzi, znajući smislo pravi,
sve pokrete ko i sve riječi,
kome iskustvo zanos ne da,
kome je srce komad leda!

PETO POGLAVLJE

Ne znaj ove strašne snove,
ti, Svetlano moja!
Zukovskij

I

Te godine se vukla jesen
oklijevajući vani dugo,
priroda zime zaželje se,
snijeg pade tek u siječnju, drugog
u noći. A od jutra rana
kroz prozor gledaše Tatjana
dvorište, što se bijelim ovi,
gređice, ograde i krovi;
stabla u zimskom srebru motri
na staklu okna šare lake,
na polju razigrane svrake,
planine koje meko pokri
svjetlucavi pokrivač zime.
Sve puno svjetla i bjeline.

II

Zima je! Seljak slavi! On će
utrti put saonicama;
snijeg osjetivši, pred njim konjce
u kasu nespretnome hrama;
ko plug da ore perje bijelo
natkrite sanjke lete smjelo;
na boku vidiš kočijaša
u kožuhu, crvena pasa.
S imanja dječak trči brzo,
na sanjkama mu eno žuće,
a on ih mjesto konja vuće;

nestašku već se prstić smržō:
i zabavlja se on i pati,
kroz prozor grozi mu se mati.

III

Al možda će vam duša ostat
hladna na slike ovog soja;
sve ovo priroda je prosta,
izvrsnost tu je jedva koja.
Zagrijan nadahnuća bogom
drugi je pjesnik bujnim slogom
ocrtao nam prvi snijeg
i zimskih čari tanan tijek;
ushitit će vas, to vam zborim,
dok riše stihom vatrometnim
saonice u tajnoj šetnji;
al nemam želje da se borim
ni s njim, ni s tobom, zasad ne,
o barde mlade Finkinje!

IV

U duši Ruskinja (a sama
zašto je — ne bi znala kazat),
ljubljaše rusku zimu Tanja
u svoj ljepoti njena mraza,
na suncu inje, kad je studen,
sanjke i snijeg, što rumen bude
zorom, što poznije se javlja,
i maglu noći na Tri kralja.
Tad, starog običaja radi,
slavi se sve do kasnih ura:
sluškinje sa sveg majura
gospama gatale bi mladim,
a svaki put sve isto baš,
vojničke muževe i marš.

V

Tatjana drži do predanja
prostonarodne starine,
do čari, karata i sanja,
do predznaka iz mjesečine.
Uznemirivahu je znaci,
dok stvari, kud god pogled baci,
otajno nešto prorokuju,
predosjećaji grud joj kuju.
Na peći mačak uglađen,
predući, šapom njušku mio:
nesumnjiv to je znamen bio
da idu gosti. Onaj tren
kad spazi da se s lijeva rađa
na noćnom nebu dvorog mlađak,

VI

sva zatreperila bi blijeda.
A kada zvijezdu kako pada
i rasipa se leteć, gleda
na tamnom nebu, Tanja tada
sva uzrujana žuri, da bi,
dok zvijezda još po nebu grabi,
čežnje joj srca došaptala.
A kad bi se suočit znala
negdje sa crnim redovnikom,
il brzi zec što poljem luta
kad preskoči joj preko puta,
od straha poniknuvši nikom,
dok sto je tužnih slutnji muči,
zlo čekala bi da se sruči.

VII

Svejedno, tajne čari nađe
u samom užasnome ona:
od takve sazdala nas građe

priroda, proturječju sklona.
 Božićno doba! To je radost!
 Lakomislena gata mladost
 ne tugujući ni nad čime,
 pred njome životne daljine
 nepregledne i svijetle stoje:
 kroz naočale starost gata,
 pred otkucajem smrtnog sata,
 u nepovrat sve otišlo je;
 al nije važno: mnogo lijepa
 nada im lažuć dječji tepa.

VIII

Od znatiželje Tanja gori
 dok potopljeni vosak gleda:
 uzorak čudesan se stvori,
 čudesnu neku vijest joj preda;
 iz zdjele, što je puna vode,
 prstenje djeve redom vade;
 a njezin se prstenak javi
 uz ovu pjesmu dana davnih:
 „Bogati tamo su seljaci,
 srebro je njima kao pljeva,
 sve dobro ovome se pjeva,
 i slava!” Al gubitka znaci
 u napjevu u tužnom zvone;
 „Mačkicu” više vole one.

IX

Sve nebo vedro. Noć je. Hladno.
 Zbor svjetlila nebeskih teče
 tako tiho, tako skladno ...
 Na dvorište Tatjana kreće,
 razgalila se haljinica;
 put mjesečeva peri lica

zrcalo, al na plosi tamnoj
 žalostan mjesec drhti samo ...
 Čuj ... škripi snijeg ... gle prolaznika;
 na prstima već do njeg trči
 djeva, a glasić njezin zvuči
 slađe no sviralina svirka:
 „Kako vam ime?” Gleda on,
 odgovara joj: „Agafon.”

X

Tatjana noću vraćat kani,
 dadilje njene savjet to je,
 pa tajno naredi, u banji
 da postavi se stol za dvoje;
 al je najednom strah Tatjanu,
 a ja — pri misli na Svetlanu,
 strašim se — ostavimo to,
 s Tatjanom vraćat nećemo.
 Tatjana svilen pojas skinu,
 razodjenula se i kreće
 u krevet. Ljelj nad njome lijeće.
 Pod mekog jastuka bjelinu
 zrcalo djevojačko skriva.
 Utihlo sve. Tatjana sniva.

XI

A sni se čudan san Tatjani.
 Usnulo joj se ko da kroči
 po snijegom prekrtoj poljani
 u žalosnoj i mrkloj noći;
 u nanosima snježnim pred njom
 hući, talasa se odjednom
 uskovitlana, tamna, sijeda
 bujica, slobodna od leda;
 dva štapa, zalijepljena mrazom

leže nad vodom mjesto mosta,
stvar krhka, pogibeljna dosta;
pred zapjenjenim, bučnim jazom
smetena sva i uzrujana
zaustavila se Tatjana.

XII

Kao na mučno rastajanje
na potok Tanja roptat stade;
ne vidi nikog s one strane
pomoćnicu da ruku dade;
kad se najednom nanos mače —
i tko to sada iz njeg skače?
Raskuštran medvjed, od svih veći,
Tatjana „ah!”, a on zadreči,
šapu joj oštarih kandža poda,
a ona, pribravši se s mukom,
drhtavom osloni se rukom,
plaha i nesigurna hoda
bujicu prijeđe, dalje krene;
a medvjed? prati stope njene.

XIII

Ona se ne smije osvrnut
već korake ubrzat gleda,
al od lakaja tog u krznu
nikako pobjeći se ne da;
zvijer mrska gundā, snijegom ore;
pred njima nepomično borje
ljepote namrštene; grane
opustile se otežane
pramenjem snijega; sjaj sa zvijezda
u noći se kroz vrške proli
jasika, breza, lipa golih;
zameten put; i grm i bezdan
mećava je skrila oku,
sve je u snijegu u duboku.

XIV

U šumu Tanja; medvjed za njom;
do koljena joj rahli snijeg;
sad stablo dohvati je granom
za šiju, sad iz snage sve
zlatnih se hvata naušnica;
sad s nožice joj cipelica
u prhkom izgubi se snijegu,
sad rupčić ispusti na bijegu —
a strah je dići, srlja dalje,
medvjeda iza leđa čuje,
čak podići sramota ju je
drhtavom rukom skute halje;
sve trči — on joj slijedi trage.
da trči dalje nema snage.

XV

Pala je u snijeg; medvjed vješti
dohvati je i ponese;
pokorna ona ko bez svijesti
ni ne diše ni ne miče se;
on s njome šumskom cestom hita:
gle, koliba u drvlju skrta,
okolo čestar; sa svih strana
pustim je snijegom zavijana,
okance jedno svijetli jarko,
u kolibi je divlji šum;
medvjed će: „Tu je meni kum.
Ti kod njega se ogrij malko!”
On ravno odlazi do veže
i tu Tatjanu na prag liježe.

XVI

Osvijestila se: mede nema,
na trijemu ona, a galama
i zveket čaša iza trijema

kao na većini karminama;
 ne videć u tom truna smisla
 uz škuljicu se ona stisla.
 I što li ugleda? ... za stolom
 sve čudovišta uokolo:
 rogat je ovaj s njuškom pasjom,
 pijetlovu glavu taj imade,
 vještica do njeg kozje brade,
 a tamo kostur nadmen zasjō;
 gle repata patuljka mala,
 gle polumačka-polužđrala.

XVII

Još strašnija tu čuda jesu:
 pauka jaše rak ko hata,
 a kruži u crvenu fesu
 lubanja navrh guščjeg vrata,
 vjetrenjača u čučanj pleše,
 pucketa krilima i maše;
 smijeh, lavež, pjesma, zvižduk, klopot,
 razgovor ljudski, konjski topot!
 A što da pomisli Tatjana
 kad među gostima prepozna
 čovjeka draga joj i grozna,
 junaka našega romana?
 Onjegin tu za stolom sjedi
 i potajno na vrata gleda.

XVIII

On daje znak — svi skoče skokom,
 on pije — piju svi i buče,
 nasmije li se — svi u grohot,
 kad namršti se — svi tad muče;
 on je domaćin, to je jasno,
 i Tanji nije tako strašno,

radoznalost je sada hvata,
 otvorila je malko vrata ...
 kad vjetar puhnu toga trenu
 gasćeći plamen noćnih luči;
 uznemire se dusi kućni;
 Onjegin, oka užarena,
 diže se bučno; kad to vide,
 svi za njim; on na vrata ide.

XIX

Prestravila se, i što brže
 da bježi svojim se silom trudi —
 ništa! nestropljivo se trže,
 a krik joj navire iz grudi,
 al ne! Evgenij vrata rine —
 pred paklenske spodobе sine
 djeva; bjesomučno se smiju,
 sve divlje ječi, oči svijū
 i kljove, kopita i brci,
 repovi kitnjasti i rila,
 jezici s kojih krv se lila,
 i rozi i od kosti prsti,
 svi upereni u nju stoje
 i viču složno: moje! moje!

XX

Moje! Evgenij grozno kaza,
 i smjesta nestadoše svi.
 U mraku osta usred mraza
 mlađalna djeva sama s njim;
 Onjegin blago vuče Tanju
 u kut, na klupu rasklimanu,
 tu položi je; njoj na rame
 on pusti da mu glava pane —
 kad uđe Olga taj trenutak,

a za njom Lenski; svjetlo bljesnu,
Onjegin mahnu rukom bijesno,
očima divlje zakoluta,
na goste nezvane zareži.
Tatjana jedva živa leži.

XXI

Sve jača svađa; iznenada
dug nož Evgenij hvata: hip —
i već posječen Lenski pada;
zgusnu se tmina; grozan krik
odjeknu . . . koliba se strese,
a Tanja prenu se od jeze . . .
Gle, tama se iz sobe makla,
na prozoru kroz ledna stakla
grimizna zraka zore titra;
Olga će k njoj, rumenija
od sjeverne Aurore sja,
a kao lastavica hitra:
„Ded kaži meni” — pita nju,
„koga si vidjela u snu?”

XXII

Al ona sestre ne videći
u postelji sa knjigom leži,
ne kazujući niti riječi
prelistat je do kraja teži.
A premda nema knjiga ova
pregnuća slatkog pjesnikova,
ni mudrih istina, ni slika,
— sam Vergil ne bi mogō nikad,
Racine, Scott, Byron da se slože
čak sa „Žurnalom damske mode”,
toliki interes da rode

ko Martin što Zadeka može,
poglavar kaldejskih mudraca:
tumači snove, karte baca.

XXIII

Misaono ovo djelo
trgovac pokućarac donije
jednom u samotno im selo,
Tanji tu knjigu napokon je
s *Malvinom* (svesci zbrda-zdola)
ustupio za tri i pola,
a uzeo još k tome prida
zbirku gdje priča se bez stida,
gramatiku, dv'je Petrijade
i Marmontela treći dio.
Zadeka Martin potom bio
ljubimac Tanjin . . . On joj znade
u svakom jadu melem pružit
i s njome spava nerazdruživ.

XXIV

Taj san je sada za nju patnja,
jer ne zna kako da ga shvati,
što znači ova strašna tlapnja
Tatjana željela bi znati.
U kratkom nađe sadržaju
po alfabetu da se daju
besjede: bura, borik, bor,
most, medvjed, razdor, razgovor
i druge. Sumnje joj Zadeka
riješiti nije sposoban;
al proriče joj zloguk san
da mnogo zgoda zlih je čeka.
Od toga nekoliko dana
sva je bila uzrujana.

XXV

Al evo grimiznom već rukom
zora iz jutarnje doline
izvodi sa sunčanim krugom
imendan, veselo da sine.
Od jutra su kod Larinice
već gosti, cijele porodice,
čas fjaker lagan se doveze,
čas sanjke, kočija il čeze.
Predvorje vrvi; u salonu
nova se lica pozdravljaju,
cmaču se cure, mopsi laju,
buka i grohot, prag u lomu,
nakloni, šum na otiraču,
dojilje viču, djeca plaču.

XXVI

S družicom punijom u pasu
gle, Pustjakov već stiže pretil,
Gvozdín, ekonomist na glasu,
sirotinja mu gola kmeti;
sjedoglav par, Skotíninovi,
s čoporom djece svake dobi,
od dv'je do trideset, po želji,
Petuškov, kotarski gizdelin,
moj prvobratučed Bujanov,
s kačketom, neočetkan, kosmat
(naravno, otprije vam poznat),
i savjetnik u miru, Fljanov,
star lupež, spletkar iskusan,
podmitljiv, ždero, cirkusant.

XXVII

Sa porodicom Harlikóva
mesjé Triquet također stiže,
šaljivac, sada iz Tambóva,

s očalama, perike ride.
Triquet, ko Francuz postojani,
u džepu nosi strofu Tanji,
napjev je poznat dječici:
„Reveillez vous, belle endormie.”
Pjesmica bješe odštampana
u godišnjaku nekom starom;
Triquet, poeta bogat darom,
iznese je na svjetlo dana
i smjelo mjesto „belle Nina”
ubaci „belle Tatiana”.

XXVIII

Gle, stiže onaj, kog bi svaka
kotarska majka zvala „zete!”,
taj idol zrelih djevojaka,
garnizonske komandir čete
iz trgovišta . . . Kakve vijesti!
I vojnu glazbu će dovesti,
pukovnik šalje! Urnebes,
veselje! znači, bit će ples!
Cupkaju cure unaprijed.
Al već za objed prostrto je,
i k stolu idu, sve po dvoje.
Uz Tanju djevojaka red,
muškarci prijeko; mnoštvo buči
dok svi se krste sjedajući.

XXIX

Na tren se govor stiša. Žvaču.
Zveket se duž blagovaone
pribora i tanjura začu,
a vitke čaše redom zvone.
Al uskoro, sve natenane,
dođe do sveopće galame.

Ne sluša nitko, samo vrište,
smiju se, prepiru i pište,
kad li na vrata Lenski stupi,
Onjegin s njim. „Ah, Bog mi sklon!”
domaćica će. „Napokon!”
Gosti se miču, svaki kupi
pribor, a brzo stolce rede,
zovu ih za sto, i već sjede.

XXX

Smjestite ih baš pred lice Tanje;
od mjeseca u zoru bljeđa
drhti ko progonjeno lane,
a iza oborenih vjeđa
oči sve tamnije; u duši
rasplamsala se strast; nju guši,
svijest gubi. Pozdraviše družu,
a ona ne ču. Put je suzi
već spreman, jasnica je već
na rubu da joj sve se smraču,
al um i volja bjehu jači,
nadvladaše, i koju riječ
kroz zube uspije procijedit
i ostade za stolom sjedit.

XXXI

Suočen s tragikonervozom,
s plačem, s onesviještenom djevom,
Evgenij ispunja se grozom,
u tome nije oskudijevō.
Već je zbog ove gozbe bujne
taj čudak ljut. A djeve nujne
ustreptali kad spazi ushit,
od nelagode pogled spusti,
nadu se, obuže ga jed,

zakle se Lenskoga ražestit,
osvetu kako treba splesti.
Sad, likujući unaprijed,
u duši svojoj stade slikat
karikature uzvanika.

XXXII

Naravno, nije tek Evgenij
mogao vidjet nemir Tanje,
al mastan pirog je na sceni,
što oči sve i misli zaniže
(nažalost, sa suviškom soli);
evo i boce, čep u smoli,
cimljansko vino donose,
jer s mesa će na blanmanžé;
vinu se vitka čaša sprema,
Zizi! figura tvoja, ista
ti, što mi bješe duše kristal,
nevinih stihova mi tema,
ljubavi pehar zamaman,
od koga često bivah pjan!

XXXIII

Oslobođena čepa vlažnog
jeknula boca; vino šišti,
i evo, držeći se važno,
a strofa ga odavna tišti,
Triquet se diže; pred njim zbor
prekinu svaki razgovor.
Tanja iznemaže u ruci;
njoj obraća se, list u ruci,
zapjeva, falš. Skup plješće cijeli,
kliču mu, a Tatjana tužna
pokloniti se bardu dužna,
a pjesnik skroman, premda velik,
u zdravlje joj se prvi napi
i preda s umotvorom papir.

XXXIV

A sad će svi u čestitare;
Tatjana svima „hvala” veli.
Evgenij kada dođe na red
i vidje lik joj neveseli
u smetenosti kako klonu,
samilost njemu dušu tronu:
on šutke joj se pokloni,
al nekako mu oko bi
čudesno nježno. Da li stoga
što Tanjin ga je izgled diro,
il što je samo koketirō,
namjerno, il bez htijenja svoga,
u pogledu se nježnost rodi
i Tanji srce preporodi.

XXXV

Stolice odgurnute buče,
gomila hrli gostinskoj:
tako iz svoje medne kuće
na njivu leti pčela roj.
Od gozbe zadovoljstvo opće,
pred susjedom sit susjed sopće;
oko kamina sjele dame,
djevojke šapuću sa strane;
raskriti zeleni su stoli
i vatrene igrače mame,
boston i lomber veterane,
a whist do danas svatko voli —
o monotona porodica,
pohlepna dosada joj klica!

XXXVI

Odigrali junaci whista
rubbera osam; osam puta
promijenili su svoja mjesta —

čaj stiže. Volim ja trenutak
objedom, čajem, večerom
odrediti. Na selu mom
mi vrijeme ćemo lako znat,
želudac točan nam je sat;
spomenut ću tu marginalno
da zbirku složio bih lijepu
strofa o jestivu i čepu,
o gozbama jer pričam stalno,
ko i ti, Homeru, o sveće,
kog štuje treće tisućljeće!

(XXXVII. XXXVIII) XXXIX

Al evo čaja; na porculan
djeve ni otmjen prst da stave —
kad glazba se iz sale čula,
fagot i flauta se jave.
Glazbenim obradovan gromom,
ostavivši čaj sa rumom,
provincijski naš Paris nov,
prilazi Olgi Petuškov,
Tatjani Lenski; Harlikovu,
udavaču baš zrelih ljeta,
bira tambovski moj poeta,
Bujanov zgrabi Pustjakovu.
I prosuli se svi u salu,
što zasja sva u divnom balu.

XL

U svom romanu, na početku,
zaželjeh nalik na Albana
(zavirite u prvu teku)
dat opis petrogradskog bala;
al zanijet maštanjima pustim
u sjećanja se ja upustih

na znanih dama noge drage.
 Nožice, vama prateć trage
 lutanja već je dosta bilo!
 Otkako mladost izdala me,
 došao čas — u glavu pamet —
 da se poboljšam djelom, stilom,
 da se u ovu teku petu
 skretanja s teme ne upletu.

XLI

Jednolično i sumanuto
 ko vihor dan mladenačkih
 valcera vihor zakolutō,
 po dvoje promiču plesači.
 Čas osvete sve bliži bješe,
 Onjegin, potajno se smiješec,
 prilazi Olgi. Brzo s njom
 oblijeće salom čitavom,
 na stolicu je onda smjesti,
 pa ovo-ono pričat poče,
 minutu-dvije za tim on će
 u valcer opet je odvesti;
 svi zapanjeni. Lenskomu je
 da očima ne povjeruje.

XLII

Mazurka jeknu. Davnih dana
 sve grmjelo je od tog plesa,
 drhtala golema dvorana,
 dok parket se pod petom stresa,
 klepeću prozorski okviri;
 a danas i mi kavaliri
 klizimo damski preko laka;
 al svijet gradića, zaselaka
 drži se praljepota njenih,

mazurki još ne prođe rok,
 brkovi, potpetice, skok,
 sve isto, još ih ne promijeni
 moda, što drži nas ko roba,
 ta bolest Rusa našeg doba.

(XLIII) XLIV

Bujanov, rod moj poduzetni,
 junaku priđe; djevojke su
 s njime: Tatjana, Olga. Spretni
 Onjegin Olgu vodi k plesu,
 klizeći nehajno a vješto,
 nježno joj prignut šapće nešto,
 madrigal neki otrcan,
 ruku joj steže — jači plam
 na licu umišljenom sijevnu.
 A sve to dobro vidi Lenski,
 sav izvan sebe planu pjesnik,
 ljubomoru dok trpi gnjevu,
 mazurke konac čeka on
 i zove je u kotiljon.

XLV

Ne može ona. Ne? Što veli?
 Ah, Olga već se obećala
 Onjeginu. O bože! Je li
 to dobro čuo? Ova mala . . .
 tek pelena se riješi dijete,
 a gle prevrtljive kokete!
 Već lukava je njena narav
 i već naučila se varat!
 Udarac Lenski ne podnije;
 podvale ženske proklinjući
 zatraži konja, krenu kući
 upropanj. Dva pištolja, dvije
 kugle — i to je sve — za tren
 udes je njegov određen.

ŠESTO POGLAVLJE

Là, sotto i giorni nubilosi e brevi,
Nasce una gente a cui 'l morir non dole.

Petrarca

I

Primijetivši da Lenski ode
Onjegin, opet čame plijen,
u misli utonu kraj Olge
osvetom svojom namiren.
Oljenka, zijevajuć ko i on,
sve gleda gdje se Lenski skrio,
a kotiljón beskonačan
muči je kao težak san.
Ah, gotov je. Još večerati,
i konak gostima se sprema,
steru se postelje od trijema
do djevojačke. Valja spati,
otpočinut. Onjegin sam
spavati krenu u svoj stan.

II

Sve utihnulo. U salonu
glomazni hrče Pustjakóv
s boljom polovicom u tonu.
Gvozdín, Bujanov, Petuškov
i Fljanov, što se ćuti loše,
uz stol na stolce polegoše,
mesjé Triquet se spusti na pod
s majom i starom noćnom kapom.
U sobi Olge i Tatjane
djeve su sve u krilu sna.
Sama uz prozor žalosna

dok oblijeva je sjaj Dijane
Tatjana jadna bdi je plačno
i gleda van u polje mračno.

III

Kako se javi iznenada,
pa nježnošću mu zasja oko,
kako se čudno s Olgom vlada —
sve to joj prodrlo duboko
u dušu; nikako u stanju
da shvati njega nije. Tanju
razdire ljubomorna muka
kao da neka hladna ruka
srce joj steže; pred njom zine
bezdan, sve crni se i ori . . .
„Ah, poginut ću”, Tanja zbori,
„al od njega se slatko gine,
ja ne ropćem i roptat neću.
On ne može mi dati sreću.”

IV

Al naprijed, naprijed, pripovijesti,
sad osoba nas nova zove.
Od Krasnogorja, sela Lenskih,
pet do šest vrsta, živi čovjek
do dana današnjeg u snazi,
u filozofijskoj oazi,
Zarecki, nekad harambaša
obješenjaka i kartaša,
za birtijskog tribuna biran,
a sad je dobar, jednostavan,
neženja — porodice glava,
prijatelj odan, šljivar miran,
ugled i čast ga pače krase:
tako nam život ispravlja se!

V

Nekad ko opaka junaka
štovō ga laskav svijeta glas:
istina, s dvanaest bi koraka
pogodio pištoljem as,
štoviše, jednom se u bici
u pravoj bojnoj omaglici
istaknu: pade usred blata
sa svoga kalmičkoga hata
ko zemlja pijan, plijen Francuzu:
o taoca skupocjenog!
novovjek Regul, časti bog,
spreman se vratiti u uzu
da svakog jutra *chez Véry*
istrusi na dug boce tri.

VI

Zabavno šalio se nekad,
budalu zeznuo bi rado,
a uman ispao bi zvekan,
il da svi vide, ili kradom,
premda je i sam radi štosā
dobiti znao preko nosa,
premda se koji put nasukō
prostodušno ko dijete puko,
znao je vedro raspravljati,
oštro i tupo odgovorit,
sad usta lukavo zatvorit,
sad lukavo im maha dati,
zavadiť prijatelje mlade
na dvoboj da pištolje vade,

VII

ili pomirit s drugom druga,
da utroje bi užinali,
a onda tajno se narugat

u brbljanju i brznoj šali.
Sed alia tempora! Odvažnost
(kao i ljubav, ta ispraznost)
othodi kud i mladost živa.
Eto, Zarecki moj se skriva
u sjeni sremze i akacije,
na sigurnome napokon,
ko pravi mudrac živi on
i kupus sadi ko Horacije,
guske kljuka, patke pita
i djeci *az* i *buki* čita.

VIII

Ne bješe glup, i moj Evgenij
srca baš ne vidi u njemu,
al duh mu prosudaba cijeni
i govor zdrav na mnogu temu.
Popričat s njim mu bješe milo
i nimalo mu nije bilo
neobično u zoru ranu
da vidi njega u svom stanu.
Pozdrav, al riječi započete
prekide, neće taj da dulji,
u našega junaka bulji
i pruža poruku poete.
Do prozora Onjegin hita
i pismo u sebi pročita.

IX

To bješe ugodan i skladan
kartel, jezgrovit izazov,
pristojan, razgovijetan, hladan
na dvoboj poziv pjesnikov.
Onjegin ne časi ni časa
već poklisara ovog glasa

oslovi sažeto posvema
i reče da je *uvijek spreman*.
Sve smatrajući objašnjenim
Zarecki oprašta se odmah
— jer posla preko glave doma —
i već ga nema; al Evgenij
sa svojom dušom sam kad osta
daleko je od zadovoljstva.

X

I pravo mu: u prenju strogom,
pred sud se tajni postaviv,
optužio se sam u mnogom:
ko prvo, tu već bješe kriv
što ljubavlju se plahom, nježnom
našali sinoć neoprezno.
A drugo: neka nam poeta
budalesa; s osamnaest ljeta
oprostivo je to. Evgenij
— a mladac mu od srca mio —
pokazati se nije smio
lutkom na predrasude sceni,
dječakom vatrenim i glasnim,
već mužem pametnim i časnim.

XI

Čuvstva je mogao obnažiti,
a ne ko zvijer se nakostriješiti,
morao je znat razblažiti
mladiću srce, gnjeva riješiti.
„Al sad je kasno; prođe vrijeme...
K tome se, eto, u probleme
duelist stari upetljao,
glagoljiv spletkar, čovjek zao...
Prezir je, zna se, prava cijena

njegovih pričica i šala,
al šapat, sitan smijeh budala...”
I sad nam evo javnog mnijenja!
Ključ naše časti, kumir svet!
Evo na čem se vrti svijet!

XII

Nestrpljiv, mučen ljubomorom
ogorčeno čeka pjesnik;
i evo, stiže s odgovorom
svečan i velerječiv vjesnik.
Vladimir sretniji no itko,
sve bojao se, da će nitkov
zaigrati u druge žice,
pomoću neke smicalice
otkloniti od pištolja grudi.
A sada svaka sumnja minu:
dovesti moraju se k mlinu
sutra dok zora ne zarudi.
nanišani i okinuti
il u sljepočicu il but.

XIII

Bijesnom se Lenskom nije htjelo
(koketu mrziti nakaniv)
da Olgu vidi pred duelom,
na sunce gleda, na brojčanik,
pa mahnu rukom: dosta trica —
i nađe se kod susjedica.
Zbuniti Olju mu je plan
kad stiže neočekivan;
al ništa od tog: gle, i sada
u susret nesretnom poeti
Oljenka sa verande leti

kao nepostojana nada,
sva bezbrižna i čila blista,
ukratko, baš je ona ista.

XIV

„Što odoste onako rano?”
Oljenka prvo govori.
U Lenskom sve je uzburkano,
on šutke oči obori.
Ljubomora i srdžba minu
pred okom što vedrinom sinu,
pred jednostavnošću tom nježnom,
pred dušom nestašnom i snježnom!
Gleda, ganuće njega blaži,
i vidi: ona još ga voli,
već oprost spreman je da moli,
i kaje se i riječi traži —
a pada sve u zaborav —
on sretan je i skoro zdrav.

(XV, XVI) XVII

I opet zamišljen, utučen
pred okom svoje Olge drage
da spomene što bješe jučer
Vladimir sada nema snage;
„Bit ću joj”, misli, „spas poštenja,
i neću dat, da pokvarenjak
uzdaha vatrom, laski slodom
iskušava to srce mlado;
da crv pun otrova i gada
ljiljana stabljicu glođe,
i cvijet pred dvije zore rođen
tek poluotvoren da strada.”
To znači, braćo: prijatelja
pištoljem prijatelj da strijelja.

XVIII

Da samo znade, kakva rana
Tatjani mojoj srce muči!
A da je doznala Tatjana,
da ona može to dokučit,
da dva će druga prije zore
o grobni zaklon da se spore —
ah, može biti njena ljubav
pomirila bi oba druga!
Al o toj strasti ni sitnice
nitko još nije mogō čuti.
Onjegin o tom svemu šuti,
Tatjana pati potajice.
Njanja bi mogla što da zna,
al nije baš dosjetljiva.

XIX

Svu večer Lenski je rastresen,
na čas je šutljiv, na čas vedar,
al po tome i poznaje se
kog Muza odnjiha: on sjeda
namršten, da iz klavikorda
izvuče akord do akorda,
il Olgi oči okrene
i šapće: sretan sam, zar ne?
Al odlasku je vrijeme. Steže
u njem se srce, puno jada;
dok pozdravlja ga djeva mlada,
ko na dvoje da nož ga reže.
Ona ga gleda baš u oči.
„Što vam je?” — „Ništa.” — Na trijem skoči.

XX

Stigavši kući, samokrese
pregleda, pa ih natrag meće
u kutiju, razodjene se,

rasklopi Schillera kraj svijeće;
 al jedna misō njime vlada,
 ne drijema srce puno jada:
 s ljepotom neizrecivom
 on vidi Olgu pred sobom.
 Vladimir tako knjigu sklopi
 i uzme pero; njegov stih
 pun besmislica ljuvenih
 zvoni, romoni. Lirski opit
 on naglas čita, rasplamsan
 ko Delvig na banketu pjan.

XXI

Stihovi tu su, sačuvani
 slučajno; da ih poslušamo:
 „Pramaljeća mi zlatni dani
 o kamo nestadoste, kamo?
 Što dan mi sprema, što će doći?
 Uzalud naprežu se oči,
 u dubokoj je magli sav.
 Pa neka: vječni sud je prav.
 Hoću li pasti strijelom zgođen,
 il mimo mene leti ta —
 svejedno: bdjenja ili sna
 predodređen trenutak dođe;
 blagoslivljam i dan tegobā,
 blagoslivljam i tamu groba!

XXII

Danice bljesnuti će zraka,
 zaigrati će blistav dan,
 a mene možda čeka raka,
 u otajni ću sići stan,
 spomen na mladoga poeta
 progutati će spora Leta

ko da me nikad nije bilo;
 da l ti ćeš doći, divna vilo,
 gdje prerana mi stoji urna
 „On ljubljaše me’, reći tamo,
 „posvetio je meni samo
 žalostan osvit žića burna!’ ...
 Ja ljubljani tvoj želim lik,
 o dođi: tvoj sam zaručnik!...”

XXIII

Stil mu je tako *taman*, *shrvan*
 (što romantizmom nazivamo,
 ima l tu romantizma mrva?
 po mome, ne; toliko samo)
 i konačno na pragu zori,
 glavu posustalu oboriv
 nad modnom riječju *ideali*,
 zadrijema s mirom Lenski, ali
 tek što se preda zaboravu,
 u nijemi stupa mu kabinet
 susjed, da čari snova skine,
 dozove Lenskoga u javu:
 „Skoro je sedam, ustat čas.
 Očekuje Onjegin nas.”

XXIV

Al varao se on: Evgenij
 mrtvačkim spava snom još uvijek;
 u polusvjetlu-polusjeni
 pijetlov se pozdrav Zvijezdi čuje;
 Onjegin spi i spi duboko.
 Sunce se popelo visoko,
 a razigrana vijavica
 koluta, blista; još se micat
 Evgenij ne misli sa loga,

još uvijek obuzet je snom.
Ah, sad se budi konačno,
do zastora će dvokrilnoga,
razmiče — što mu oči vide?
Odavna vrijeme je da ide.

XXV

On brže zvoni. K njemu skače
sobar mu francuski Guillot,
papuče nudi s ogrtačem,
nato mu rublje donio.
Hitro se oblači Evgenij,
sobaru kaže da se spremi
da krene s njim, i nalaže mu
da bojovnu ponese spremu.
Za trku sanjke upregnute.
Sjeda, i k mlinu već se kreće.
Dojuriše. Francuzu reče
Lepageeve da cijevi hude
nosi, a konje da se stjera
u polje kod dva mlada cera.

XXVI

Odavna tu, nestrpljiv Lenski
čeka ih naslonjen na branu,
a dotle naš mehanik selski,
Zarecki, žrvnju traži manu.
Onjegin s izvinjenjem hita.
„Gdje je” — zaprepašteno pita
Zarecki — „gdje vam sekundant?”
Duelski klasik i pedant,
metodi odan strasno, neće
dopustiti da ljudski rod
ustreljuje se kako god,

već kako propisa umijeće,
starinskoga se drži reda
(u čem je naše hvale vrijedan).

XXVII

„Moj sekundant?”, Evgenij reče,
„evo, moj drug, *monsieur Guillot*.
Pretpostavljam da nitko neće
primjedbe postavljat na to.
Premda je čovjek nepoznat,
bez sumnje on je častan svat.”
Zarecki riječ pregrize bijesno.
Onjegin obrati se Lenskom:
„Da počnemo?” — „Ako si za to”,
odvрати taj. Za mlin se kreće.
Podalje, važno vijeća vijeće
Zarecki naš sa *časnim svatom*.
Dva dušmanina za to vrijeme
oborili su glave nijeme.

XXVIII

Dva dušmanina! Zar ih davno
otuđila za krvlju žeđ?
Ne dijeljahu li ravnopravno
i dangubu i djela sveđ,
i stol i misli? Ovog trenu
ko da se krve od rođenja,
ko u snu groznom, nepojamnom,
u šutnji oni uzajamno
hladnokrvno skončanje kroje...
Što drug se drugu ne nasmije
dok ruka krvava još nije,
pa s mirom svak u dvore svoje?
Al dušmani u svijetu modnom
strepe pred ispraznom sramotom.

XXIX

Pištolji brušeni već bliješte,
nabija gromko šipku bat
da zrna se u cijevi smjeste,
i kokot škljocnu prvi krat.
Ko sivkast mlaz u prašnik sipi
barut. Okidač opet škripi,
zupčast je kremen stegnut na nj
sigurno. Blizu tu za panj
Guillot se skrio, smeten stoji.
Bacaju plašte mjesto znaka.
Dva puta šesnaest koraka
Zarecki vrsno točno broji,
odvede ih na među polja
gdje oba late se pištolja.

XXX

„Sad naprijed”. Još ne nišaneći,
hladnokrvno dva dušmanina
četiri koraka će prijeći,
a hod im ravan, čvrst. Tišina.
Četiri stube smrti bliže.
Evgenij tada prvi diže
lagano mušicu pištolja
u svome hodu preko polja.
Još pet koraka kroče oni;
Lenski, zažmiriv okom lijevim,
također cilja . . . al iz cijevi
Onjeginove sijevnu . . . Zvoni
sudbina posljednje trenutke:
ispušta pjesnik pištolj šutke.

XXXI

Na grudi meko stavlja ruku
i pada. Zamagljena zjena
izražava mu smrt, ne muku.

Tako se valja odronjena
gruda snijega niz strminu,
na suncu iskre iz nje sinu.
Obliven trenutačnim hladom
Onjegin trči drugu mladom,
gleda ga, zove . . . utaman:
njega već nema. Mlad poeta
našao preran završetak!
Na buri cvijetak prekrasan
uvenuo o prvoj zori,
plam na oltaru već ne gori!

XXXII

Nepomičan tu leži; čudan
prigušen mir mu je na čelu.
Prostrijeljen, rana mu pod grudma,
krv teče, puši se po tijelu.
A pred trenutak jedan — vruće
kucahu ljubav, nadahnuće,
nada i jed sred ovog srca,
titrao život, vrela krvca —
sad napuštenoj kući nalik
u srcu muk i mrak su tek,
zamuknulo je zauvijek.
Prozore vapnom premazali.
Svud kapci. Gazdarice nema.
A gdje je, bog zna. Zametena.

XXXIII

Milo ti drskim epigramom
dušmana pecnut nespretnoga,
tvrdoglava ga gledat, kamo
obori oba oštra roga:
u zrcalu se ne hteć vidi,
sebe prepoznati se stidi;

još milije ti, ako blesan
 zavapi, prizna: ja to jesam!
 A grob mu častan u tišini
 spremati — da još više milja,
 u čelo blijedo mirno ciljati
 na plavokrvnoj razdaljini;
 al poslati ga djedovima —
 u tome jedva milja ima.

XXXIV

Što ako mladom prijatelju
 vaš pištolj spremi raku crnu,
 jer uvrijedi vas uz butelju
 kad namignu il otpovrnu,
 ili pak kojom tricom inom,
 il on vas s vatrenom ljućinom
 izazva sam u časni boj —
 kaž'te, u duši vlastitoj
 što li je osjećati moći,
 kada nepomičan na tlu,
 smrt mu na čelu, leži trup,
 pred vama postupno se koči,
 uši mu gluhe, usne šute
 na pozive vam sumanute?

XXXV

U srcu raskajan, u mucu
 promatra Lenskoga Evgenij
 samokres stišćući u ruci.
 „Mrtav je, eto” — susjed cijeni.
 Usklikom strašnim ovim „mrtav!”
 Onjegin poražen, uzdrhtav
 odavde ode, ljude zovne.
 Zarecki brižno na saone
 polaže zaleđeno tijelo;

on strašni tovar vozi kući,
 konji se, leš naslućujući
 propinju, frkću; pjenom bijelom
 čelične ovlaživši žvale
 ko strijela odlete otale.

XXXVI

Drugovi, žao vam poete:
 u cvijetu nada vedra lica,
 što gojio ih za te, svijete,
 netom iz dječjih haljinica,
 uvenu! Gdje je ushit sada,
 gdje misli, gdje su čuvstva mlada,
 gdje su im plemenite težnje,
 visoke, smione i nježne?
 Gdje ljubavne su želje, kaž'te?
 Gdje žeđ za radom i za znanjem,
 gdje strah od srama i od mane,
 gdje li ste, njegovane mašte,
 znak nezemnog života, vi,
 pjesništva posvećena sni!

XXXVII

Možda se na probitak puku
 il bar za slavu rodi on,
 a lira, što je sad u muku,
 neprekinut i gromak zvon
 dala bi zvanjavijek. Poeta
 možda na stubama bi svijeta
 dobio stupanj uzvišen.
 Njegova mučenička sjen
 svetu je tajnu možda sobom
 odnijela, tako neće nas
 nadahnut životvoran glas,

a on u zatočenju grobnom
bez himne ostaje vjekova,
bez čovječanskog blagoslova.

(XXXVIII) XXXIX

A možda bio bi poeta
životnog toka običnoga.
Prošla bi mladenačka ljeta:
ohladio bi duše oganj.
Promijenio bi se u mnogom,
oženio se . . . Muze, zbogom!
Živio sretan u svom selu,
vatiran kaput, rog na čelu;
spoznao život u zametku,
sa četrdeset stiže giht,
pio bi, kunjō, mlohav, sit,
u postelji bi naposljetku
umro u krugu potomaka,
izvračitelja, plačnih baka.

XL

Al nek je moglo biti svašta;
jao! mladića koji ljubi,
pjesnika što zanesen mašta,
prijateljeva ruka ubi!
Mjesto vam jedno leži lijevo
od sela gdje je mladac pjevō,
dva bora rastu ko dva druga,
pod njima bistar tok vijuga
potoka obližnje doline.
Tu orač se na odmor skloni,
a žetelica vrč što zvoni
u hladne uroni dubine;
gust krije hlad, do vode tik,
tu jednostavan spomenik.

XLI

Pod njime (kada stane kvasit
proljetna kiša travno polje)
opanak šaren pletuć, pastir
pjeva o ribarima s Volge;
građanka zatim neka mlada
na ljetovanju izvan grada
strmoglavce u trku sama
prelijetajući livadama,
zaustavi pred njime konja,
pritegne uzdu čvrsta ruka,
zabaci koprenu klobuka
i brzim okom čita ona
jezgrovit natpis — suza skoči
i zamagli joj nježne oči.

XLII

Korakom jaši ravnim poljem
u mislima, a duša njena
još dugo, i bez svoje volje,
sudbinom Lenskog ispunjena;
pita se: „Što je bilo s Olgom?
dugo li pati srce bolno,
il vrijeme suza brzo nesta?
A gdje je sada njena sestra?
Gdje taj, što pobježe od svijeta,
ljepojki modnih dušman modni,
taj čudak turobni i kobni,
što ubi mladoga poeta?”
O svemu, kada dođe čas,
izvijestit podrobno ću vas.

XLIII

Al sada ne. Premda junaka
svog volim žarko, premda bit će,
naravno, novih sastanaka,

on me se sada malo tiče.
 Godine, strogoj prozi sklone,
 vragolastu nam rimu gone,
 i priznajem vam uzdišući:
 sve teže mi se za njom vući.
 Ishlapi sklonost pera moga
 po listima da šara svašta;
 drugačija, studena mašta,
 briga drugačija i stroga
 u buci i u šutnji svijeta
 snu moje duše sada smeta.

XLIV

Glas drugih želja spoznah sada,
 i novu tugu život pruži;
 za prve želje ode nada,
 za starom tugom srce tuži.
 O snovi, snovi! gdje vam radost,
 gdje stajaća joj rima, *mladost*?
 Zar doista joj vijenac cvjetni
 odnese vjetar mimoletni?
 Zar zbilja, doista i pravo —
 nek elegije su po strani —
 proljeća prođoše mi dani
 (čim sam se dosad poigravō)?
 i povratka im više nema?
 Zar mi se trideseta sprema?

XLV

Podne mi stiže neodložno,
 to moram priznat, kad je tako.
 Neka: oprostimo se složno,
 o mladosti mi doba lako!
 Na svim užicima ti hvala,
 mladosti, na svem što si dala,

na sjeti i na slatkoj muci,
 na gozbi, buri i na buci;
 zahvaljujem. U tebi kušah
 u nemirima i tišini
 sve naslade . . . i u punini;
 sad dosta! Čista mi je duša,
 s njom dajem se na novi put,
 od tog života počinut.

XLVI

Da osvrnem se. Zbogom, šume,
 u zakutku gdje trajah dane
 i lijenosti i strasti pune,
 i snova duše zapretane.
 Ti, nadahnuće mlado, budi
 moć stvaralačku mi u grudi,
 drijemež mi srca razdrmaj,
 doleti češće u moj kraj,
 i pjesnikovu dušu pazi
 da ne skori se, ne sledeni,
 da se na kraju ne skameni
 u svjetskoj pogubnoj ekstazi,
 u ovom viru, gdje se kupam,
 drugovi dragi, s vama skupa!

SEDMO POGLAVLJE

Rusije draga kćeri, Moskva!
Gdje da se tebi ravna nađe?

Dmitrijev
Kako ne voljet rodnu Moskvu?

Baratynskij
Pokuda Moskve! Do toga dođe kad se vidi svijet!
A gdje je onda bolje?
Gdje nema nas.

Gribojedov

I

Već proljetne ga gone zrake,
i s gorskog vijenca obližnjeg
u mutne otopljen brzake
na plavna polja sli se snijeg.
Prirode smiješkom (još je snena)
godina mlada pozdravljena;
plavetnilom sad nebo sja.
Šuma, što još je prozirna,
kao da paperjem zeleni.
Ostavlja pčela voštan sat
i danak poljski leti brat.
Dolina suši se, šareni;
žagore stada; već se ču
slavuj u noćnom zatišju.

II

O tužno li se javljaš meni,
proljeće, doba ljubavi!
o kako sumoran mi nemir
u duši i u krvi vri!
O s kakvim tegobnim ganućem
ja uživam u dašku vrućem
proljeća, što mi dira lice
u krilu selske dokolice!
Ili tuđinac sam za slasti,

pa sve, što žar i život da,
sve što poskakuje i sja
ko čama će i sjeta pasti
na dušu umrlu odavno,
kojoj je sve na svijetu tamno?

III

II, dočekavši bez užitka
razlistalosti uskrснуće,
gorka se sjećamo gubitka,
dok šumom novi zvuci zvuče;
il s prirodom sad obnovljenom
zbunjeno uspoređujemo
vijeka nam ponirući hod,
gdje ne čeka nas preporod?
Možda u duhu se ocrta
sred pjesničke sanjarije
proljeće drugo, starije,
i u srcu će nam zadrhtat
mašta o zemlji u daljini,
o bajnoj noći, mjesecini...

IV

Lijenčine dobre, sad je vrijeme,
vi, epikurejski mudraci
i srećkovići bez dileme,
vi, Levšinove škole đaci,
Prijami seoskoga kraja,
vi, dame pune osjećaja,
na selo zove Vesna vas,
topline, cvijeća, rada čas,
čas je i šetnja nadahnutih,
i zavodničkih čas je noći.
U polja, družbo, valja poći:

kočijom teškom se uputi;
il poštanski il tvoji konji —
kroz mitnicu ih brže goni!

V

I ti, moj štioče milostiv,
čezā iz uvoza se primi,
od gužve grada se oprosti,
gdje zabavljao si se zimi;
s čudljivom Muzom mojom haj'mo,
šum perivoja poslušajmo
nad rijekom onom bezimenom,
u selu, moj Evgenij gdjeno
zimovao još nedavno je,
pustinjak jalov i bez nade
u susjedstvu Tatjane mlade,
sanjalice drage moje;
gdje sad mu više nije stan,
gdje trag mu osta žalostan.

VI

Sred planinskoga polukruga
hajd'mo u onaj zelen kraj
gdje potok livadom vijuga
k rijeci kroz mladi lipov gaj.
Tu slavuj, zaljubljen u Vesnu,
svu tihu noć joj pjeva pjesmu;
cvat divlje ruže, vrela romon —
a tamo spomenik nad grobom
u sjeni borova je starih.
Tu natpis kazuje došljaku:
„Vladimir Lenski u tu raku
leže, preminuv smrću hrabrih,
te i te dobi, tad i tad.
Počivaj, o poeta mlad!”

VII

Na starog bora niskoj grani,
pod kojom leži urna smjerna,
nekada povjetarac rani
tajanstven njihao bi vijenac.
Kad doba mira ura bije
drugarice bi došle dvije
po mjesečini; tu gdje grob je
plakale zagrljene obje.
Al sada . . . kamen žalosni je
zapušten. Staza utabana —
u korovu. Bez vijenca grana.
Pod spomenikom, ko i prije,
osamljen pjeva pastir sijedi
i plete opanak u bijedi.

VIII. IX. X

Moj jadni Lenski! s blijeda lica
još poneka se suza proli,
i, jao! mlada zaručnica
nevjerna bude svojoj boli.
Pozornost drugi joj privuče,
i drugi patnje što je muče
ljubavnom laskom zataškao,
ulan očarat ju je znao,
ulana ljubi, zove svojim . . .
I evo ih pred žrtvenikom,
a ona poniknula nikom
i stidljivo pod vijencem stoji,
u oborenu oku bljesak,
na usnicama lagan smiješak.

XI

Moj jadni Lenski! Onkraj groba,
gdje gluhe vječnosti su miri,
o izdaji da l novost kobna

pjevača sjetnog uznemiri?
 ili uspavala ga Leta
 i blažen-beščutan poeta
 nikakva uzbuđenja nema,
 zemlja mu zatvorena, nijema?
 Da! zaborav ravnodušan je
 sve, što za grobom čeka nas.
 Dušmana, druga, drage glas
 zamuknu. Samo za imanje
 srditih baštinika zbor
 pokreće bezobziran spor.

XII

A uskoro je zamuknula
 riječ zvonka Olje: pust je dom;
 sudbine svoje sužanj, ulan
 u puk svoj morō krenut s njom.
 Prolijevajući gorke suze
 ko da joj život netko uze
 od kćeri oprašta se mama,
 al nije mogla plakat Tanja;
 tek lice samrtnički blijedo
 odavalo je vapaj nijem.
 Kad svi su izašli na trijem
 da s parom oproste se redom,
 okružili im bučno kočiju,
 ne ispušta ih Tanja s očiju.

XIII

I dugo osta zagledana,
 ko da joj neka magla smeta . . .
 Sad sama, sama je Tatjana!
 Družica, jao! mnogih ljeta,
 golubičica njena mlada
 po sudbi izgubi se sada,

najprisnija joj prija draga
 otišla zauvijek, bez traga.
 Besciljno luta kao sjena,
 promotri na čas pustu bašću . . .
 ništa ne ispunja je slašću,
 i nigdje olakšanja nema
 za suze, koje s mukom tomi;
 na komade se srce lomi.

XIV

Strast silnija se u njoj pali
 dok kruta je samoća mori,
 Onjegin je daleko, ali
 glasnije o njem srce zbori.
 Neće ga vidjet, neće slušat;
 ona se mora nad njim gnušat,
 nad ubojicom brata svog;
 poginu pjesnik . . . ali on
 zaboravljen je, već je drugom
 nevjesta otišla pod krov.
 Odluta spomen pjesnikov
 ko dim nebeskim plavim krugom.
 Još možda za njim srca dva
 tuguju . . . Čemu tuga ta?

XV

Večer je. Nebo mračno. Vode
 protiču tiho. Kukci zriču.
 Kolo za kolom s polja ode;
 uz rijeku dimeći se niču
 ribarske vatre. U svježini
 na srebrnastoj mjesečini
 snovima svojim obuzeta
 Tatjana dugo sama šeta.
 Najednom, gle, u šutnji toj

plemičku kuću spazi s huma
selo je tu, pod humom šuma,
nad svijetlom rijekom perivoj.
Dok tako gleda, srce jače
i brže u njoj zakucat će.

XVI

Uzbudile su Tanju sumnje:
„Da krenem dalje, da se vratim?
Njega tu nema. Ne znaju me . . .
Da vidim dvor, u vrt da svratim.”
I evo niz brdo Tatjane,
a jedva diše; na sve strane
kruže joj nesigurne oči . . .
U dvorište dok pusto kroči
lajući na nju pseta jurnu.
Sva preplašena krikne — na to
dotrči kmetske djece jato.
Pse razgone uz dosta burnu
tučnjavu i uz galamu
pod okrilje da uzmu damu.

XVII

„Smije li se pogledati dvor?” —
upita Tanja, a mališi
kao za hitar odgovor
po ključe potrče Anísji;
evo Anísje istog trena,
i vrata su im otvorena,
u dvore Tanja uđe hladne
gdje junak bješe onomadne.
Zaboravljen, gle, u dvorani
na biljarskome stolu kej,
jahaći bič na kanapé

odložen. Tanja dalje kani;
a baka: „Uz kamina plam
gospodin sjedio bi sam.

XVIII

Tu zimi s njim bi objedovō
naš susjed Lenski, mir mu grobu.
Izol'te, pogledajte ovo,
gospodinovu radnu sobu;
tu spavao bi, pio kavu,
tu bi ga dvorski izvještavō,
tu ujutru bi knjigu štio . . .
Pod prozor nedjeljom bi sio
s očalama tu gospar stari,
udostojao bi se, davno,
zaigrati 'duraka' sa mnom,
duši mu, Bože, spas podari,
kostima pokoj vječni budi
u majke zemlje vlažnoj grudi!”

XIX

Tatjana okom raznježenim
sve uokolo s pažnjom motri,
svaki joj predmet neprocjenjiv,
sve dušu sumornu joj bodri
radošću napola u bolu:
i lampa zgasnuta na stolu,
i hrpa knjiga, i pod oknom
postelja, kojoj sag je pokrov,
krajolik s mjesečinom tmurnom,
i ovaj stan u polutnici
gdje lord je Byron tu na slici,
i stupić s gvozdenom figurom
smrknuta čela, u klobuku,
kruto prekrivenih ruku.

XX

Tatjanu taj je modni kloštar
uljuljao u posjet dug.
Kasno je. Vjetar puhnu oštar.
Dolina tamna. Spava lug
nad rijekom, koju magla ovi,
a mjesec za planinu plovi;
hodočasnici mlađanoj
čas je da krene u dom svoj
odavna. Skriva uzbuđenje,
al ne može i uzdisaj,
pa kreće natrag u svoj kraj,
al prije traži dopuštenje
da smije dvorac posjetit
i sama ovdje knjige štit.

XXI

Ključarica Tatjanu prati
do ispred vrata. Drugi dan
u rano jutro opet svrati
Tanja u napušteni stan;
u bezglasnome kabinetu
zaboravivši sve na svijetu
ostade sama napokon
i rasplaka se dušom svom.
Tad knjige počela da gleda.
Sprva joj pogled odsutan,
al izbor je neobičan
privuče. Čitanju se preda,
a duh joj žudnjom obuzet:
drukčiji njoj se otkri svijet.

XXII

Premda je, znamo, naš Evgenij
odavna omrznuo štivo,
u nemilost sve ne otpremi,

neka je djela još poštivō:
barda Giaoura i Don Juana,
a s njime dva-tri još romana,
gdje ovaj odrazi se tren,
i gdje je čovjek suvremen
oblikovan dosta vjerno:
nećudoredan u duši,
dok se u sebičnosti suši,
maštanju predan neizmjereno,
a duh mu upio gorčinu,
i vri u ispraznome činu.

XXIII

Sačuvale su mnoge strane
nokta mu odrešiti biljeg,
a oči pomnjive Tatjane
ustremile se na njih življe.
Djevojka vidi uzbuđeno
kakvom je mišlju, napomenom
Onjegin bio uzdrman,
a s čime šutke suglasan.
Vidi: bjelinom marginala
olovka ostavila trag je.
Onjeginova duša svagdje
nesvjesno svoj je izraz dala:
tu križić, ovdje zapis zbijen,
a ovdje upitnik je svijen.

XXIV

Korak po korak tako stala
razabirati moja Tanja
jasnije sada, Bogu hvala —
toga, zbog kog na uzdisanja
osudila je moćna sudba:
tužan i opasan je čudak,

stvari ga pakō ili raj;
taj anđel, gordi đavō taj —
što li je? Preslikana trica
avetinjska? Ili Moskalja
ovila Haroldova halja?
Komentar tuđih je kaprica,
pomodnih riječi leksikon?
Ili parodija je on?

XXV

Zar riješila je zagonetku?
Zar pronađena *riječ* je prava?
A vrijeme teče: s uma smetnu
da čekaju je već odavna
kod kuće: došli susjedi
i o njoj tu se besjedi.
„Što sad? Tatjana nije mala”,
starica zboreć zastenjale.
„I starija je, da, od Olje.
Opremiti je — ništa preče,
al što ja mogu, kad odsiječe
,Udavati se nemam volje’ —
svakome; vazda zabrinuta
okolo sama šumom luta.”

XXVI

„Da nije zaljubljena?” — „U kog?
Zalud Bujanov prosio.
Jednako prošō i Petuškov.
Husar je kod nas odsio
Pyhtín, pomamio se živo,
kako se Tanji ulagivō!
Pomislih: možda se i uda;
ma kakvi! posō uzaludan.”
„I, mila gospo, što te priječi?

Na sajam nevjesta, u Moskvu!
Praznih je mjesta, kažu, posvud!”
„Ljubazni, da je prihod veći . . .”
„Za jednu zimu se potrudi,
treba li, u mene posudi.”

XXVII

Taj savjet razuman i jasan
starici vrlo svidio se;
račune sredi — istog časa
odluči na zimu do Moskve.
I Tanja je obaviještena.
Na strogu procjenu mondenā
iznijeti jasne osobine
naivnosti iz pokrajine,
i zastarjele toalete
i zastarjeli riječi tijek,
a kicoši i Kirke nek
s visoka okom odmjere te!
Ne! Bolje i sigurnije
u šumu da se sakrije!

XXVIII

Sad odlazi Tatjana skokom
na livade u susret zori,
i raznježeno vlažnim okom
promatrajući, ovo zbori:
„Zbogom, vi spokojne doline,
vi, gorā znanih mi visine,
vi, šume, što ih dobro znadem,
krasoto, što je nebo dade.
Prirodo vesela, ja odoh
da zamijenim te, tihi svijete,
za blistavih taština metež . . .

Ostaj mi zbogom, ti, slobodo!
Što me to, zašto, kamo tjera?
Što li sudbina sa mnom smjera?"

XXIX

Šetnje joj sada dulje traju.
Brežuljak ovdje, ondje potok
bez namjere zaustavljaju
Tatjanu zanosnom ljepotom.
Ona ko s drevnim drugovima
sa livadama, s lugovima
na razgovor još uvijek hita.
Al let je ljeta neumitan.
Na vrata zlatna jesen zvoni.
Priroda drhti polumrtva
ko sjajno okićena žrtva ...
Sjeverac, oblake što goni,
zavijajući već se diže —
čarobnica već zima stiže.

XXX

Stiže i rasprši se; ovi
pramenjem hrašće golih šuma;
poleže kao sag valovit
sredinom polja rubom huma.
Obale s nepomičnom rijekom
koprenom poravnala mekom.
Volimo mi, kad bljesne mraz,
majčice zime igrokaz.
Ne uživa tek srce Tanje.
Ne hrli ta u susret zimi
da mrazni prah u pluća primi,
da prvim snijegom s krova banje
umije lice, pleća, grud.
Tatjanu straši zimski put.

XXXI

Nikako na put da se krene,
rok postavlja se, rok se briše.
Saonice zaboravljene
obnoviše i provjeriše.
Ko uvijek, trovozan karavan
za kućnu kramu stoji spravan:
za tave, stolce, škrinje, kace,
za marmeladu i madrace,
perine, pijetlove u gajbi,
lončariju et cetera —
tušta i tma, ne pretjerah.
U brvnari plač oproštajni,
služinčad diže urnebes:
kljusinā osamnaest

XXXII

u plemsku prežu ekipažu,
dok užina se svima vari,
u druge sanjke robu slažu,
psuju se ženske i vozari.
Na kosmato i suho kljuse
postiljon bradat posjednu se,
na vrata hrli služinčad,
gospodu pozdravlja. I tad
sjedoše; kliznulo i maklo
vrlo se vozilo kroz vrata.
„O zbogom, mjesta umiljata,
gdje osamljeni nađoh zaklon!
Hoću l vas vidjet?" Tanja reče.
Potok suza s oka teče.

XXXIII

Kad prosvjetom nam blagotvornom
prostranstva budu zauzeta,
s vremenom (prema mudroslovnom

računanju, za petsto ljeta)
putovi naši će zastalno
izmijeniti se kapitalno,
tarac će Rusijom se vući
presijecanjem povezujući.
Gvozdeni mostovi nad vodom
zvonko će zakoračit prijeko,
gore se raspuknuti, rijeku
podrovat ćemo smjelim svodom,
a puk će postaviti kršten
na svima stanicama krčme.

XXXIV

Al danas su nam ceste bijeda,
za mostom most se trošan ruši,
na stanici se spati ne da
od buha, stjenica i uši.
Bez krčme, klijet studena, prosta,
jelovnik kitnjast ali postan,
visi da pokaže se tek
i draži uzaludni tēk,
dotle pri polaganu ognju
gle selske kiklope-kovače
gdje ruskim čekićima vrače
Evrope krhku proizvodnju
uz blagoslov za kolotrage
i grabe djedovine drage.

XXXV

Zato u hladno doba zime
vožnja je ugodna i laka.
Ko pomodne bez misli rime
putovanja su zimska glatka.
Automedoni su nam orni
na trojkama na neumornim;

da razvedre nam pogled prazni
ko plot trepere miljokazi.
Nažalost, Larina je spora,
od skupe pristojbe u strahu
na svojim konjma putovahu;
naužit nam se djeva mora
dosade putničke do vrha:
sedam ih dana puta skrha.

XXXVI

Al evo, cilj je sada bliži,
već s moskovskoga bijela kama
svjetlucaju im zlatni križi
ko žar na drevnim kupolama.
Ah, braćo! sretan bjeh ko nikad
kada se polukrug zvonika,
nasada, crkvi, divnih zgrada
preda mnom javi iznenada!
Dok razdvojenja trpjeh muku
po sudbi što bez cilja leti,
o Moskva, često te se sjetih!
Mnogo se toga u tom zvuku
za rusko srce sli . . . *Maskvá!*
Mnogo se toga odazva.

XXXVII

Okružen tu je perivojem
Petrovski dvorac. Sav se, taman,
nedavnom slavom diči svojom,
čekaše Napoleon zaman,
od prethodne opijen sreće,
pokornu Moskvu, da mu klečec
staroga Kremlja preda ključe:
ne, moja Moskva se ne vuče
k njemu da prizna propast svoju,

ne likovo, ne gostu dar,
već palež pripremi i žar
ona nestrpljivom heroju.
On zamišljeno je promatrō
iz ovog dvorca groznu vatru.

XXXVIII

Pozdrav svjedoku slave svele,
Petrovskom dvorcu. Deder! ne stoj,
stupovi brklje već se bijele;
naprijed! a sada već po Tverskoj
saone šibaju kroz grabe.
Promiču stražare i babe,
mužici, svjetiljke, dućani,
nasadi, dvorci, samostani,
trgovci, straćare, fakini,
Buharci, sanjke, povrtnjaci,
aleje, tornjevi, kozaci,
ljekarne, modni magazini,
balkoni, lavovi kraj vrata,
na križevima čavki jata.

XXXIX. XL

U šetnji napornoj saonā
prolazi sat, i do dva sata,
i tu kraj Svetog Haritona
u uličicu će, do vrata
kuće, gdje pati stara teta
od sušice tri puna ljeta.
Tu im je sada stati red.
Raskrili dveri Kalmik sijed,
s očalama, u pohabanu
kaftanu, s čarapom u pesti.
U gostinjsku će ih uvesti,

kneginja kliknu na divanu.
Starice grle se u plaču,
i škropac usklika se začu:

XLI

„Knjažná, mon ange!” — „Pachette!” — „Alina!”
„Tko bi to mislio!” — „Ah, davno!”
„Na dulje?” — „Milena kuzina!”
„Sjedi — o to je čudo slavno!
Bogami, scena iz romana . . .”
„Ovo je moja kći, Tatjana.”
„Ah, dođi k meni, dođi, Tanja —
da l istina je, ili sanjam? . . .”
„Sjećaš se, mila, Grandisona?”
„Grandison tko? . . . a, Grandison!
Sjećam se, sjećam. Gdje je on?”
„Tu, blizu Svetog Simeona;
na Badnjak lani mi se svrati;
skoro mu sinu bili svati.

XLII

A onaj . . . al za prisjećanja
vremena ima. Sav svoj rod
već sutra će upoznat Tanja.
Nažalost, težak mi je hod,
jedva se mičem iz svog kuta.
Al vi ste umorne od puta,
otpočinimo sad nas tri,
pluća mi slaba . . . izvjetrih . . .
teško mi pada sad i radost,
ne samo tuga . . . dušo, ja
nisam ti više nizašta . . .
Pod starost život ti je gadost . . .”
Tog trena, iscrpljena sva,
u suzama se raskašlja.

XLIII

Bolesničine riječi nježne,
veselje njeno Tanju dira,
ali za svojom sobom čezne,
u novom stanu nema mira.
Pod zastorom od svile, snovi
ne dolaze u krevet novi,
a zvona zvon u zore cik,
jutarnjeg posla prethodnik,
iz postelje Tatjanu goni.
Kraj prozora tad ona sjeda,
mrak sve je rjeđi, al se ne da
razabrat obris polja onih.
Dvorište tuđe ugledala:
ograda, kuhinja i štala.

XLIV

Dan na dan rodu Tanja ide
na objedu da bude gost,
da djedovi i bake vide
rastresenu joj mlitavost,
a rod što stiže iz daleka
ljubazan doček svugdje čeka,
dobrodošlice i ganuće.
„Narasla Tanja! Ko da jučer
na krstu držala te baka!
A ja te nosila na ruci!
A ja te pak za uši vuci!
A ja ti dala medenjaka!”
I sve ko jedna tvrde tete:
„O kako godine nam lete!”

XLV

Al u njih promjene i nema,
i sve im je po starom kroju:
gospodična teta Jeléna

tilovu kapu nosi svoju;
Lukerja Ljvovna sved se maže,
Ljubóv Petróvna isto laže,
Iván Petróvič sved glupara,
Semjón Petróvič ne da para,
a Pelageji Nikolavnoj
prijatelj sved mesje Finemouche,
sved isti špic, sved isti muž;
član Kluba usrdno i trajno,
taj nit što čuje, nit što zna,
jede i pije sved za dva.

XLVI

A grle im Tatjanu kćeri,
gracije mlade *de Moscou*,
i svaka prvo šutke mjeri
od glave pa do peta nju;
malo im čudna je Tatjana,
provincijska, afektirana,
vide je mršavu i blijedu,
al sveukupno — sve u redu;
a zatim, priroda ih vodi,
druže se s njome, k sebi vuku,
ljube je, nježno stišću ruku,
uvojke šire joj po modi,
i glasom koji ko da pjeva
odaju tajne, tajne djeva,

XLVII

vragolije i sne i nade,
pobjede tuđe, vlastite.
Nevino pričati se znade
s primjesom blage klevete.
Za uzvrat klepetu, od Tanje
srca najprisnije priznanje

tad dražesno potražuju.
Al Tanja ko u nekom snu
bez udjela im sluša riječi,
baš ništa ne razumije,
a srca tajnu, umiljen
dragulj i suzama i sreći,
šuteći čuva, i ne želi,
međutim, da ga i s kim dijeli.

XLVIII

Uključiti se Tanja hoće
u domjenak, u opći skup,
al čitav salon složno poče
razgovor bezvezan i glup;
manjka šarenilo i značaj,
tu dosadno se čak i traća;
u riječi suhoj neplodnosti,
pitanjā, splebaka, novostī,
ni kradom misao da vrcne
dvadeset čet'ri sata puna,
ne sinu smiješak troma uma,
ne trepnu ni za šalu srce.
Ni blesavost se ne izusti
u tebi smiješna, svijete pusti!

XLIX

„Arhivski momci” udruženo
u razgovoru među sobom,
motreći Tanju umišljeno,
o njoj razglabaju sa zlobom.
Lakrdijašu nekom jalnom
ona se čini idealnom,
i naslonjen na dovratnik
elegijski joj slaže stih.
U posjetama mučnoj teti

Vjazemski jednom sjede kraj nje
i pričom Tanji dušu zanije.
A u blizini, nju zamijetiv,
o njoj, popravljajuć periku,
raspituje se stari striko.

L

Al gdje se otegnutim plačem
olujna javlja Melpomena,
svjetlucavim gdje ogrtačem
maše, a gomila studena,
gdje Talijska u miru drijema,
za prijateljski pljesak nijema,
gdje čari tek Terpsihore
mladića ushit izdvore
(baš kao i u prošla ljeta,
u dobar čas i vaš i moj),
ne obraća se ondje njoj
ni gospojinskog jal lornjeta,
ni modnog znalca znatiželja
iz loža ili iz fotelja.

LI

Nju odvođe i u Sobran'je.
Sparina ona, gužva, zbrka,
zaglušna glazba, svijeće sjajne,
parova brzih burna trka,
lagano ruho lijepih dama,
svijet šaren na galerijama,
udavača lijep polukrug —
omamljuje i um i grud.
Okorjeli tu fićfirići
pokazuju svoj novi prsluk,
nemaran lornjet, narav drsku.

Na dopust husari će stići
da tu progrme na brzinu,
da sinu, osvoje i zginu.

LII

Noć ima puno zvijezda krasnih,
ljepoticā je Moskva puna,
al jasnije od drugā jasnih
na svođu plavetnom je Luna;
a ona, kojoj moja lira
nažalost, ne smije da svira,
ko slavna Luna blista sama
med ženama i djevojkama.
Ko biće s neba sa visoka
ponosno dotiče se tla —
kako joj grud je razbludna,
a čudesno čeznuće oka! ...
Al dosta, dosta! molim, skрати,
jer porez ludosti već plati!

LIII

Nakloni, strka, grohot, lupa,
galop, mazurka, vals ... Međutim,
s tetkama dvjema iza stupa,
tako da nitko ni ne sluti,
gleda, a ne vidi Tatjana,
društvena vreva joj je gadna,
zagušljivo joj ... u svom snu
u izbu juri seosku,
bijednome puku, na poljanu,
u osamljeni onaj kutak
gdje poteče svjetlucav vrutak,
svom cvijeću hoće, svom romanu,
na put u sjeni lipovoj,
gdje *on* se znao javit njoj.

LIV

Daleko misao joj teče
od društva i od bučnog bala,
al s nje se oči maknut neće
nekakva važnog generala.
Tetice jedna drugoj mignu,
u isti čas je laktom žignu,
i šaptom pouče Tatjanu:
„Pogledaj sad na lijevu stranu ...”
„Na lijevu? kamo? tamo što je?”
„Bilo što bilo, samo gledaj ...”
U onoj grupi, vidiš? sprijeda,
još dva u uniformi stoje ...
Dolazi sad iz drugog smjera ...”
„Tko to? taj debeli general?”

LV

Tu pozdravimo milu Tanju,
pobjedu čestitajmo njoj,
i usmjerimo put u stranu,
da ponovim o kom je poj.
A kad smo pri tom, čujmo sada:
*Opijevam prijatelja mlada,
velehirovitu mu čud.*
*Moj dugi blagoslovi trud,
Kaliopa, ti epska muzo!*
*Vodi me, štap mi vjerni daj,
da ne skrenem na krivi kraj.*
I sad je teret s pleća spuzō!
Ja klasicizam, evo, štujem:
makar i kasno, uvod tu je.

OSMO POGLAVLJE

Fare thee well, and if for ever,
Still for ever, fare thee well.

Byron

I

Kad se u vrtima Liceja
rascvjetah nekad bezbrižan,
pažljivo čitah Apuleja,
Ciceron osta nečitani;
u proljet tad, u tajnom dolu,
klik labudova uokolo,
kraj vode što u muku sja
Muza se meni javila.
Otvori gozbu mladih želja
u sobici u studentskoj,
unese u nju blijesak svoj,
zapjeva djetinjska veselja,
i naše slave prдавne,
i srca uzdrhtale sne.

II

Prvi nam uspjeh krila stavi,
prijazan doček Muza dobi;
stari nas zapazi Deržavin,
na putu u grob blagoslovi.

.
.
.
.
.
.
.

.
.
.

III

I ja, što priznah kao zakon
samovolju mi strasti samo,
podijelih čuvstva s ruljom tako,
i uđoh s Muzom razigranom
u darmar gozbi, žučnih svađa,
u strah i trepet noćnih straža:
u svijet taj gozbi, lud i šaren,
unese ona svoje dare
i ko bakantičica mala
s gostima pila raspjevana,
a mladež onih davnih dana
za njome burno skakutala,
a ja se dičih što se družu
nestašnoj mojoj dive Muzi.

IV

Al ja iz bratstva se izdvojih,
pobjegoh . . . Ona za mnom. Često
mila bi Muza pjesni mojih
zasladila mi nijemu cestu
čudesnom pričom, što mi kaza!
Često po stijenama Kavkaza
na mjesečini ko Lenora
sa mnom bi jahala vrh gora!
Često na žalima Tauride
u noći znala me izmamiti
da slušam mora šum u tami,
neprestan šapat Nereide,
valova dubok, vječan kor,
ocu vjekova pjesmotvor.

V

Zaboravivši glavnog grada
i sjaj i gozbe što se ore,
u pustarama punim jada
moldavskim, posjeti čadòre
ponizne skitačkih plemena,
i podivlja tu narav njena,
i zaboravi riječ bogóva,
narječja skromna svlada nova,
poj stepe upi, pun miline . . .
Sve promijeni se iznenada:
u vrtu mom je ona sada
gospòdična iz pokrajine,
u oku misao na mucu,
francuska knjižica u ruci.

VI

I Muzu prvi put ko gošću
u monden *rout* sad dovodim;
nad njenom stepskom privlačnošću
sa strepnjom ljubomornom bdim.
Kroz tijesan niz aristokrátā,
vojnih purana, diplomátā
i gordih dama ona kliže;
sad tiho sjeda, pogled diže,
metežu diveći se bučnu,
blistanju odjeće i riječi,
gostima sporo dolazećim
pred mladu gazdaricu kućnu,
i damama sred kavalira
ko slici tamnog sred okvira.

VII

Njoj dosljedan se sviđa sklad
u riječi oligarhijskoj,
i mirne oholosti hlad,

taj činova i dobi spoj.
Al tko u mnoštvu izabranom
stoji to smrknut, šuti samo?
Da l itko ikad za njeg ču?
Pred njime lica promiču
ko zamorna kolona sjeni.
Što, spleen il bolna nadutost
na licu mu? Zbog čeg je gost?
Tko bi to bio? Zar Evgenij?
Zaista on? . . . Da, točno, on je.
— Kad li ga k nama vjetar donije?

VIII

Da l isti jest, ili se smiri?
il još izigrava čudaka?
Kakva li psina iz njeg viri?
Recite, vrati nam se kakav?
Da, kakav? da l bi Melmoth bio?
il kozmopolit, il patriot,
il Harold? kveker? il hipokrit?
il će se novom maskom pokrit,
il naprosto će dobar biti
ko vi i ja, ko cijeli svijet?
Evo što barem moj je svjet:
nek zastarjelu modu hiti.
Dovoljno svijet je zavaravō . . .
— Vama je poznat? — Ne znam pravo.

IX

— Što li se tako nepovoljno
izražavate vi o njemu?
Zar zato, što mi neumorno
petljamo, sudimo o svemu,
što duša plamenih nehajnost
sebeljubivu ništavnost

ili nasmijava, il vrijeđa?
Što um za prostorima žeđa?
Što prečesto se razgovore
za djela prihvatiti zna,
što glupost hitra je i zla,
što važne ljude trice more,
i vrijednost samo prosječna
po mjeri nam, i obična?

X

Blažen, tko mlađan bješe mlad,
blažen, kom zrelost zrelo pade,
tko postupno života hlad
izdržat s godinama znade,
tko snovima se ne opoji,
od rulje modne ne izdvoji,
s dvadeset kicoš, na sve lakom,
s trideset smiren mudrim brakom;
tko se s pedeset oslobodi
časnih i drugih dugovanja,
tko pare, čin, odlikovanja
spokojno sve po redu dobi,
o kom svi tvrde dan na dan:
N. N. je čovjek predivan.

XI

Al da nam mladost bješe data
zaludu, misao je bôna,
da varasmo je svakog sata,
obmanula nas da je ona;
da naše ponajbolje težnje,
sanjarije da naše svježe
u brzom nizu istruliše
ko u jeseni gnjiloj lišće.
O nenasno li pred sobom

za objedom tek vidjet objed,
na život gledat ko na obred,
za finom ići gomilom,
a s njom ne imat u suvlásti
ni opće misli niti strasti.

XII

Sudova bučnih predmet biti —
nesnosno (složite se brže)!
pa da te ljudi razboriti
licemjernim čudakom drže,
ili pak suludnjakom tužnim,
ili sotone plodom ružnim,
ili pak mojim čak Demonom.
Onjegin (da se vratim onom
što u duelu druga ubi),
živeć bez naporā, bez metā
do dvadeset i šestog ljeta,
prazninom mučen dan dok gubi,
bez službe, žene, i bez rada,
ničeg se latit nije kadar.

XIII

Ovlada njime nespokojstvo,
sklonost da uporno se seli,
(veoma neugodno svojstvo,
križ, koji malo tko baš želi).
On ostavi svoj zavičaj,
samotno polje, mirni gaj,
gdje svaki dan se njemu sjena
javljala okrvavljena;
bez cilja putovaše dugo,
dostupan jednom osjećaju;
al putovanja mu na kraju
dosadila ko i sve drugo.
Na povratku se, ravno s lađe,
ko Čacki, usred plesa nađe.

XIV

Gle! zatalasa gomila se,
a šapat zaokruži salom . . .
Domaćici približila se
gospođa s gordim generalom.
Bješe neužurbano skladna,
ni razgovorljiva, ni hladna,
bez drskog pogleda za sve,
bez primisli da uspije,
bez onih malenih grimasa,
bez poprmljenih smicalica . . .
Smirena, jednostavna lica,
ona je bila odljev krasan
du comme il faut . . . (Šiškove, praštaj,
na prijevodu me izda mašta.)

XV

K njoj primiču se dame bliže,
osmjehuju se njoj staruške,
glave se klanjaju što niže,
a pogled love oči muške;
djevojke prolaze što tiše
pred njom po sali; od svih više
i nos i pleća svoja diže
general koji s njome stiže.
Nitko je ne bi nazvō krasnom,
ali od glave pa do nogu
nitko joj naći ne bi mogō
to, što se modom samovlasnom
u londonskom visoku slogu
naziva „vulgar”, (Ja ne mogu . . .

XVI

Vrlo mi draga riječ je ova,
ali ne mogu je prevesti;
ona je u nas zasad nova,

i jedva da se sretno smjesti.
Epigram u sebe je mami . . .)
Al da se vratim našoj dami.
U bezbrižnome čaru mila,
za stol se ona postavila
uz divnu Ninu Voronskój,
tu nevsku nam Kleopatru;
priznali biste, da ste tu,
da u ljepoti mramornoj
susjedu Nina ne pomrači
koliko god ko sunce zrači.

XVII

„Zar je to . . .” premišlja Evgenij,
„Zar je to ona? Otkud bi . . .
Iz selā stepskih zabačenih . . .”
I lornjet svoj nasrtljivi
svrće minutu za minutom
na tu, što podsjeti ga mutno
na neki lik zaboravljeni.
„Tko ono, kneže, kaži meni,
u malinovu je berētu
uz španjolskog ambasadora?”
A knez se začuditi mora.
„Dugo si skrivao se svijetu!
Da predstavim te istog trena!”
„A tko je ona?” — „Moja žena.”

XVIII

„Oženjen! To mi nije znano!
Otkada?” — „Bit će ljeta dva.”
„A kime?” — „Larinkom.” — „Tatjanom!”
„Poznaš je?” — „Susjed sam im ja.”
„Pa hajd’mo onda.” Knez sad hodi
do svoje žene, njoj ga vodi,

to rođak mu je i kolega.
Kneginja, evo, gleda njega ...
Što god joj dušu uznemiri,
koliko god je bila ona
žestoko potresena do dna,
sve isti ostaše maniri,
na njoj se ništa nije maklo.
jednako blag joj bješe naklon.

XIX

Ne čekaj, da se ova strese,
da mijenjajući boje svisne —
ni obrva joj ne mače se,
čak niti usnice da stisne!
Promatrao je natenane,
ali od negdašnje Tatjane
ne nađe niti slike blijede.
Razgovor htjede da povede,
i — ne ide mu. Pita ona
kad stiže amo, iz kog kraja,
da l možda im iz zavičaja?
Na supruga obrativ onda
umoran pogled, kliznu van ...
On osta kao ukopan.

XX

Zar ovo ista je Tatjana,
kojoj, a sam je bio s njom,
na prvim stranama romana,
u kraju pustom, dalekom,
u blagom žaru čudorednom
pouke on je propovijedō,
ta, koje on još čuva list,
gdje govor srca zvoni čist,
gdje sve je vani, nema spona,

ta djevojka ... il sve su čari?
djevojka, koju zanemari
u skromnoj sudbi — zar je ona
tako ravnodušna sad bila,
tako se smjelo postavila?

XXI

Ostavlja *rout*, gdje svi se stisli,
zamišljen ide u svoj stan:
čas žalosne, čas divne misli
ometaju mu kasni san.
Probudio se; pismo nose:
da li bi on udostojō se
na večericu knezu N?
„K njoj? Bože! ... hoću” ... i za tren
pristanka šara riječi skladne.
U kakvom li je čudnom snu?
Što se to ču na samom dnu
duše nepokretne i hladne?
Srdžba? taština? il i sad
ljubav, taj mladenački jad?

XXII

Onjegin sate broji opet,
opet mu dan se sporo vuče.
Deset! u kočiju se pope,
leti, i već je ispred kuće,
kneginji ulazi sa strepnjom,
u sobi sâm se nađe pred njom,
i zajedno će par minuta
posjedjeti. A riječi guta
Onjegin s mukom. Loše volje,
nespretn, on se jedva javi
da njoj odgovori. U glavi
tvrđokōrna ga misō kolje.
Oka je on tvrdokorna:
slobodna ona, spokojna.

XXIII

Došao muž i presjekao
neugodni taj *tête-à-tête*;
s Onjeginom obnavljat stao
vremena davnih vragomet.
Smiju se. Gosti pune sobe.
Gle, s krupnom solju svjetske zlobe
zbor živnu; ispred gazdarice
bljesnule lake besmislice
bez blesave neprirodnosti,
a prekida ih povremena
razumna riječ bez trošnih tema,
bez praistina, pretočnosti,
a slobodan i živ joj duh
nikome ne sablazni sluh.

XXIV

Tu cvijet svoj sabra prijestolnica:
magnate i modele modne,
i mnoga sveprisutna lica,
glupane one neophodne;
kićene gospe starije,
u kapama, na izgled zle;
tu nekoliko djeva bješe
kojima lica se ne smiješe;
tu vidimo se s poklisarom,
raspreda državničke posle;
tu mirisne je sijede kose
starac, što šali se po starom,
duhovit, vrlo istančan,
danas nam malo komičan.

XXV

Epigramu tu odani je
gospodin, što se na sve mršti:
na čaj, što presladak se lije,

na jezik ženski, bon-ton muški,
na zbor što sudi mutan roman,
na dviju sestrice monogram,
na štampu našu pokvarenu,
na rat, na snijeg, na svoju ženu.

.
.
.
.
.
.

XXVI

Tu je Prolasov: slavan on je
po duše svoje podlosti,
taj tvoje zatupi krejone
po svim albumima, Saint-Priest;
na vratima diktator bala
drugi je, slika iz žurnala,
ko anđel licitarski rumen,
utegnut, nijem, negibljiv grumen;
i putnik tu je iz daljinā,
bezobraznik preuštirkani
što budi smijeh u svoj dvorani
prostudiranim pokretima.
Zgledavaju se posvuda:
to mu je opća osuda.

XXVII

Onjeginu je samo jednim —
Tatjanom — srce obuzeto,
ne onim zaljubljenim, bijednim,
plahim i prostim djevojčedom,
ravnodušnom već kneginjom,
nedostupnom već boginjom

raskošne, velemožne Neve.
O ljudi! svi ste poput Eve,
na roditeljicu ste prvu:
što vam se daje, to ne prija;
neprestano vas zove zmija
k sebi, k tajanstvenome drvu:
o zabranjeni plod mi daj,
bez toga raj mi nije raj!

XXVIII

Kako se promijeni Tatjana!
Kako je uspjela urásti,
brzo i čvrsto uigrana,
u stegu položajne časti!
Tko djevojče da traži zlatno
u ovoj carski nonšalantnoj
zakonodávki u salonu?
A on joj nekoć srce tronu!
Nekoć je znala usred noći
čekajuć da se Morfej svrati
zbog njega djevičanski patit,
mjesecu dižuć sjetne oči
sve maštajuć da pođe s njim
smirenim putem životnim!

XXIX

Nad svakom dobi ljubav vlada,
al na njen poriv budu bolja
srca djevičanska, mlada,
ko s proljetnom olujom polja:
osvježava ih kiša strasti,
obnavljat će se s njom i rasti,
života krepak daje hod
i bogat cvat i sladak plod.
Al jalova kad kucne ura,

kad prestupimo dobni prag,
tužan je strasti mrtvi trag:
jesenja tako hladna bura
livadu razblati, a golo
drveće stoji uokolo.

XXX

Nedvojbeno je naš Evgenij
u Tanju zaljubljen ko dijete;
danju i noću likom njenim
strasne mu misli obuzete.
Zabaci uma prijekor strog
i svaki dan do staklenog
predvorja dovozi se njena,
vuče se za njom kao sjena;
sretan je, kad joj ogrne
krznenu bou oko vrata,
dok vrelo joj se ruke hvata,
il šaren pred njom razgrne
lakaja puk, ili joj doda
rupčić, što podiže ga s poda.

XXXI

Al ne primjećuje ga ona —
radi što hoćeš, makar mri,
slobodno prima njega doma,
kod drugih rekne riječi tri,
koji put dočeka ga naklon,
koji put kao da je staklo,
nije baš nimalo koketa,
u skladu s normom višeg svijeta.
Onjegin blijedi, nije zdrav,
tâ ne vidi, il joj svejedno;
Onjegin vene, sahne bijedno,
još malo, pa je sušičav.
Riječ svih: nek liječnicima ode.
Ti listom šalju ga u vode.

Ne ide. Pisao bi prije
 precima, gutajući bol,
 o skorom susretu; a nije
 Tatjanu briga (takav spol);
 tvrdoglav on, odustat neće,
 još nada se i još se kreće;
 smjeliji bolestan no zdrav,
 kneginji, oslabio sav,
 strastvenu piše poslanicu.
 Premda je smatrao da pisma
 (s razlogom) nemaju baš smisla,
 podnijeti stradanja u srcu,
 očito, ne mogaše već.
 Evo vam pismo riječ po riječ.

PISMO ONJEGINA TATJANI

Sve predviđam: uvrijedit će vas
 žalosne tajne objašnjenje.
 Kakvo li oporo prezrenje
 iz oka gorda će vam sijevat!
 Što hoću ja? i kojem cilju
 otvara dušu pismo ovo?
 Kakvu li zloradome milju
 možda će ono biti povod!

Jednom smo slučajno se sreli,
 nježnosti iskra iz vas sinu,
 pouzdati se ne osmjelih,
 ne primih blaženu rutinu;
 slobodu mrsku svoju, oh!
 izgubiti ja ne htjedoh.
 Još nešto nas je rastavilo ...
 Nesretnom žrtvom Lenski strada ...
 Od svega, što je srcu milo,
 otrgoh svoje srce tada;

tud svima, živeti za svoj hir,
 misljah: sloboda ~~su~~ i mir
 zamjena sreći. Kasno saznah
 da se obmanuh. Kakva kazna!

Trenutak svaki vidjet vas,
 Svud slijedit — jedinom mi brigom
 da bude; slušati vam glas;
 za smiješkom usne, oka migom
 da oko zaljubljeno leti,
 pit dušom vaše savršenstvo,
 pred vama venuti i mrijeti,
 blijedjeti, gasnuti ... blaženstvo!

A ja sam lišen tog: zbog vas
 nasumce okolo se vučem,
 dragocjen mi je dan i čas,
 a u čamotinji utučem
 sudbinom dane odbrojene
 (i tako dosta tište mene).
 Moj vijek je, znadem, sračunat,
 al da se uzmogne produžiti
 ja svako jutro moram znat
 da pogled će se na vas pružiti ...

Strah me: u mojoj molbi smjernoj
 vidjet će pogled strogi vam
 prezrive lukavosti plan —
 čujem, gdje korite me gnjevno.
 Kako je užasno, da znate,
 od žeđi ljubavne ugibat,
 gorjet — i razumom kroz sate
 oluju krvi umirivat;
 željeti koljena vam grlit,
 zaridati do vaših nogu,
 izlit priznanja, molit, grdit,

izraziti baš sve što mogu —
pri tom u hinjenoj hladnoći
i pogled krepčati i riječi
da govor može mirno teći,
veselo da vas motre oči! . . .

Nek bude: protiv sebe sama
ja više se ne mogu borit;
odlučih: predajem se vama,
udesu svom ću se pokorit.

XXXIII

Bez odgovora pismo osta.
On piše drugo, piše treće.
Sad vidimo ga kao gosta
na primanju. Čim uđe, sreće
nju ispred sebe. Baš je briga!
Ni riječ da kaže, ne vidi ga.
Uh! sada se oko nje javlja
hladnoća kao na Tri Kralja!
Negodovanje potisnuti
tvrdo glave joj usne teže.
Onjegin pogledom je reže:
suosjeća li, da l se smuti?
Gdje trag je suza? O nebesa!
Na licu tom tek žig je bijesa . . .

XXXIV

da, može bit, i tajnog straha
da ne otkrije muž il svijet
da hiru nekad dade maha . . .
Onjegin dobro zna to sve . . .
Tu nema nade! Ide kući
bezumlje svoje proklinjući —

i njome potpuno zanesen,
i opet svijeta odreče se.
U šutljivome kabinetu
on se vremenā spominje
okrutne melankolije
što gnala ga po bučnom svijetu,
dostigla, zgrabila za gušu
i strpala u kut, u tmušu.

XXXV

I opet stade čitat on:
nasumce; Gibbon i Rousseau,
Manzoni, Herder i Chamfort,
Madame de Staël, Bichat, Tissot.
Pročita skeptičnoga Bayla,
pročita djela Fontenella,
i neke naše autore,
i one bolje ko i gore:
i godišnjake i žurnale
gdje pouke nam mudre daju,
gdje sada mene napadaju,
ali gdje *takve* madrigale
znam naći sebi posvećene:
ha, gospodo, *e sempre bene*.

XXXVI

Al njemu čita samo oko,
a misao daleko plovi;
u duši roje se duboko
čeznuća, žalosti i snovi.
Među dva otisnuta reda
očima duhovnima gleda
drukčije retke. A baš u njih
udubi pozorom se punim.
To bjehu otajna predanja

iz srca mračne prдавnine,
sanjarije bez veze s čime,
glasine, prijetnje, proricanja,
il dugē skaskē živi blebet,
il pisma zaljubljene djeve.

XXXVII

I postupno u obamrlost
i razuma i duše pao,
a maštanje mu rasprostrlo
pred oči šareni faraon.
Čas vidi ovo: leži momak
kao da smiren nađe konak
na snijegu mokrom, nepokretno,
a glas se čuje: „Mrtav, eto”;
čas dušmane zaboravljene,
krug klevetnika, kukavica,
roj vidi mladih izdajnica,
čas drugove prezrenja vrijedne,
čas prozor njena selskog doma,
gdje sjedi ona — vazda ona!

XXXVIII

Naučio se on na sve to,
umalo nije sišō s uma,
ili pak postao poetom.
Ah, to bi bila svemu kruna!
Istina, silom magnetizma
pristupi tik do mehanizma
kojim se gradi ruski stih
tupoglavi moj učenik.
O baš ko pravi je poeta
u kutu sâm dok sjedi samcat,
u kamin, koji pred njim plamsa

baca, dok usne *Benedetta*
il *Idol mio* šapuću,
čas novine, čas papuču.

XXXIX

Hitaju dani, zrak se grije
i već razilazi se zima;
postao pjesnikom vam nije,
još živ je on, još uma ima.
Proljeće prvi put ga prene:
odaje svoje zatvorene
gdje zimovaše kao puh,
dvostruka okna, topli kut,
on ostavlja u jutro zlatno,
niz Nevu pojure mu sanjke
dok razlomljene modre sante
svjetlucaju, a kopni blatno
po cesti izbrazdani snijeg.
Kuda to sanjke nose njeg

XL

u divljem kasu? kuda kani?
Pogodili ste: tuda, tuda,
što brže svojoj bi Tatjani
moj nepreobraćeni čudak.
Ide, a sličī na mrtvaca.
Sam samcat predsoobljem koraca
u salon, dalje: nikoga.
Otvori vrata: kakva ga
potrese sila osobita?
Kneginja pred njim sjedi sama,
sva blijeda i nedotjerana
nekakvo pismo ona čita,
i tiho rijeku suza roni
na ruku obraz svoj nasloniv.

XXI

O tko joj ne bi nijemu patnju
u ovom trenu pročitao!
Tko ne bi Tanju bivšu, jadnu
u kneginji sad prepoznao!
Od bezumnih razjeden jada
Evgenij joj do nogu pada;
lecnu se ona, glasa ne da;
Onjegina u lice gleda
bez začuđenja i bez gnjeva...
Bolesno, ugaslo mu oko,
molećiv izgled, nijemi ukor —
sve prihvaća. Priprosta djeva,
s maštama, srcem prošlih dana
uskrсну dugo zapretana.

XXII

Ne podiže ga ona s tla;
očiju s njega ne mičući
neosjetljivi svoj dlan
ne odmiče od usta vrućih...
Kuda joj sada plove snovi?
Šutnja ih dugotrajna ovi;
muk ona tiho razbija:
„Dosta je; ustanite. Ja
objasnit moram svoje stanje.
Onjegin, pamтите li čas
kada u drvoredu nas
sudbina spoji, a ko janje
ja slušah vašu propovijed?
E, danas na meni je red.

XXIII

Onjegin! Vidjeste me mlađu,
rekla bih, bjeh i zgodnija,
i ljubljah vas; a što li nađoh

u srcu vam? što dobih ja?
odgovor kakav? samu strogost.
Zar nije tako? vama novost
ne bješe ljubav djeve čedne?
Sad mi se — Bože! — žile lede
kad pogleda se sjetim hladnog
i one pouke — al vas
ne krivim: u taj strašni čas
časno postupiste i skladno,
vi bjeste pravi preda mnom,
zahvalna ja sam dušom svom.

XXIV

Onda — zar ne? — u zabitima
što su od taštih priča skrite,
ne svidjeh vam se... što vas prima
da sada mene progonite?
Što mene uzeste na metu?
Zar zato, što u višem svijetu
pokazati se moram ja,
što bogata sam, ugledna,
što muž mi je iz rata bogalj,
što stoga tetoši nas dvor?
što će se opći razgovor
pokrenuti od stida moga,
u društvu vam u dio past
sablažnjivog umijeća čast?

XXV

Ja plaćem... svoje li se Tanje
još sjećate do časa tog,
to znajte: jetko spočitanje
i govor hladan vaš i strog —
kad bi u mojoj bilo vlasti,
više bih voljela, no strasti

i ova pisma, suze ove.
 Za moje mladenačke snove
 tad imaste bar samilosti,
 bar obzir prema mojoj dobi...
 A sada! što vas meni vodi
 do nogu? trica, bože prosti!
 Kako vam um i srce daju
 da rob ste plitku osjećaju?

XLVI

Onjegin! Sjaj taj od papira,
 te raskoši života mučna,
 uspjesi usred svjetskog vira,
 večernja moja slava kućna —
 što će mi? O da smjesti dadem
 svu starež ove maskerade,
 sav ovaj blijesak, buku, dim,
 za divlji vrt, da opet bdim
 uz knjiga red; za bijedni dom,
 Onjegin, za taj mirni kut
 gdje ugledah vas prvi put,
 i još za groblje ponizno,
 gdje križ je, gdje u sjeni granja
 počiva moja jedna njanja.

XLVII

A bijaše moguća sreća,
 i tako blizu... Al sudbini
 mojoj već kucnu čas. Naprečac
 ja, možda, ovo sve učinih:
 sa suzama me zaklinjanja
 molila majka; jedna Tanja
 ravnodušna na sve što spremi...
 I ja se udah. Morate me
 vi ostaviti, to vas kumim;

ja znam: u srcu puni vi ste
 i ponosa i časti čiste.
 Ja ljubim vas (a što da glumim?),
 al drugome ja pripadam,
 vjerna ću bit dok za se znam."

XLVIII

Otišla, a Onjegin tu je
 ko da ga ošinuo grom.
 U kakve duševne oluje
 utonu srcem sada on!
 Al začu zvek se ostruga,
 Tanjina evo supruga,
 i našega junaka tu,
 u tom trenutku za njeg zlu,
 mi, čitaoče, ostavljamo,
 nadugo... zavijek... Po stazi
 sve istoj s tobom za njim gazih
 dosta po svijetu. Čestitajmo
 na kopnu jedan drugom. Bravo!
 Već je i vrijeme (reci pravo)!

XLIX

Tko god ti bio, čitatelju,
 drug ili dušman, ruku amo
 da stisnem je ko prijatelju.
 Što god ti tražiš za mnom
 u nemarnim tim kiticama,
 da l prisjećanja uzburkana,
 ili od truda rasonodu,
 živ prizor, doskočicu zgodnu,
 greške gramatičke — daj bože,
 na stranama da knjige ove,
 za odmor, srce, il za snove,
 il novinari da se glože,
 bar mrvicu bi naći mogō!
 I s tim se rastanimo, zbogom!

XL

I ti, moj čudni suputniče,
i ti, moj vjerni ideale,
i tebi „zbogom“, rade, kličem,
što živ si, stamen, premda malen.
S vama upoznah sve, što pjesnik
priželjkuje: sred bura svjetskih
zaborav; druga slatku riječ.
O mnogo dana prođe već
otkako mlada mi Tatjana,
Onjegin s njom, u nejasnu
prvi put javiše se snu —
a dalj mog slobodnog romana
kroz kuglu mi se od kristala
ne bješe jasno ocrtala.

XLI

Al tih, što ih u družbu stekoh,
slušačā mojih strofa mladih,
„il nema, ih, il su daleko“,
kao što nekad rekō Sadi.
Bez njih Onjegin docrtan je.
A ta, što praoblik je Tanje,
dragoga toga ideala ...
O kob je mnogo otrgala!
Blažen je, tko, dok još je rana
gozba života, napusti je
i pehar vina ne dopije
i ne dočita mu romana,
vješt rastajanju trenutnom,
ko ja s mojim Onjeginom.

BILJEŠKE

GLAVNI MOTTO: „Pun taštine, imao je još i onu oholost kojom se odobravaju s jednakom ravnodušnošću i dobri i zli činovi, što je posljedica osjećaja nadmoći, možda izmišljene.”

Izvadak iz privatna pisma

POSVETA — Oslovljen je Pjotr Aleksandrovič Pletnjov (1792—1865), književni kritičar.

PRVO POGLAVLJE

Motto — stih iz pjesme *Prvi snijeg* (1819); P. A. Vjazemski (1792—1878), pjesnik i kritičar, bio je Puškinov prijatelj.

II

„Ljudmile družbo i Ruslana!” — *Ruslan i Ljudmila*, (1820) Puškinova heroikomična poema s folklornim motivima.

„Al sjeverna mi klima smeta” — „Pisano u Besarabiji” (Puškinova napomena).

III

„Monsieur l'Abbé” — ovdje: „velečasni”.

„Ljetni vrt” — le Jardin d'Été, javni park na obali Neve.

VI

„smislo epigrafa“ — epigraf, često citat, otprilike je isto što i motto.

„Juvenale“ — Decim Junije Juvenal (l. st. n. e.), rimski satiričar.

„Vale“ — „zdravo; zbogom“ (lat.)

„Teokrit“ — grčki pjesnik idila i pastoralnih pjesama (3. st. stare ere).

„Adama (...) Smitha“ — Adam Smith (1723—1790), škotski politički ekonomist i filozof.

„prost proizvod“ — ruski: „prostoј produkt“, zacijelo prema izrazu „produit net“ fiziokrata, francuskih ekonomista 18. st., proizvod seoskoga gospodarstva koji nadilazi troškove proizvodnje.

VIII

„Ovid (...) u tami Tomā“ — Publije Ovidije Nazon (živio na prijelazu era) bio je prognan u grad Tomi, u blizini današnje rumunjske luke Konstance. Rusi su rado smatrali da je mjesto ležalo sjevernije.

XII

„učenik Faublasa“ — Faublas, zavodnik, junak je omašnoga romana o prevarenim muževima, koji je napisao J. B. Louvet de Couvray (1760—97).

XV

„Bolivar“ — šešir široka oboda, nazvan po Simonu Bolivaru, borcu za slobodu Južne Amerike.

„ure glas“, usp. i džepna budilica« (XVII) — bréguet, džepni sat koji bi na pritisak odzvonio sate i minute (nazvan po izumitelju).

XVI

„Talon“ — „Poznati restorater“ (Puškinova napomena).

„Kaverin“ — Pjotr P. Kaverin, Puškinov prisni prijatelj.

„kometske berbe pjena“ — uspješna berba 1811. kad se javio neimenovan komet, pa su šampanjac iz te godine nazvali „vinom kometa“.

„trajnog štrazburškog kolača“ — „Strazburga pirog“, tvrdo konzervirano jelo od gušćje jetre, *pâté de foie gras*.

„entrechat“ — vrsta baletnoga skoka.

„Moini klicat“ — Moina, junakinja Ozerovljeve tragedije *Fingal*.

XVIII

„Fonvizin“ — Denis Fonvizin (1745—92) ruski komediograf.

„Knjažnin“ — Jakov Knjažnin (1742—91) ruski dramatičar.

„Ozerov“ — Vladislav A. Ozerov (1769—1816) ruski pjesnik i dramatičar.

„s mladom Semjonovicom“ — Jekaterina S. Semjonova (1786—1849), petrogradska glumica.

„Katenin“ — Pavel Katenin (1793—1845) ruski pjesnik, kritičar i dramatičar, prevodilac Corneillea.

„Šahovskoj“ — Aleksandr Šahovskoj (1777—1846) ruski komediograf, humorist i kazališni čovjek.

„Did'lot“ — Charles Louis Didelot (1767—1837), francuski plesač i koreograf, „baletmejster“, od 1801. u Petrogradu.

XIX

„Terpsihore” — Terpsihora, muza plesa.

„lornjet” — „sklopive naočale s drškom” (B. Klaić).

XX

„Istomina” — Dunjaša Istomina (1799—1848), balerina, učenica Didelota.

„Eol” — starogrčki bog vjetrova.

XXIV

„Grimm” — F. M. Grimm (1723—1807), francuski enciklopedist njemačkoga porijekla.

XXV

„Čadajev” — Pjotr Čadajev (1793—1856), Puškinov prijatelj, pisac i filozof, poznat po eleganciji u odijevanju. Mladi Puškin posvetio mu je slobodoumnu pjesmu *Čadajevu*, gdje izražava vjeru da će samovlašće propasti.

XXVI

„Akadetskog rječnika” — *Slovar Akademii rossijskoj*, Petrograd 1806—22; u tom rječniku nije bilo posuđenica.

XXXII

„Elvina” — ime skovano prema Elvira, Malvina i sl.

„Armida” — Armida je junakinja iz Tassova *Oslobođenoga Jeruzalema*, ali se može primijeniti i na lijepu zavodnicu uopće.

XXXVIII

„*spleena* — mrzovolja” — eng. *spleen* („slezena”): „melankolija, mrzovolja, sumornost, čama”. Ruska je riječ *handrá*, od (hipo) hondrija, nekada sinonim za melankoliju.

„Vitez Harold” — u originalu latinicom „Child-Harold”, Childe Harold, junak Byronova spjeva.

„Say i Bentham” — J. B. Say (1767—1832), francuski politički ekonomist. Jeremy Bentham (1748—1832), engleski pravnik osnivač utilitarizma.

XLVIII

„s Miljenske ceste” — Mil’onnaja, ulica u Petrogradu, paralelna obali Neve.

„Torquatova *ottava rima*” — *Oslobođeni Jeruzalem* Torquata Tassa složen je u strofama od osam jedanaesteraća rimovanim abababcc (*ottava rima*, zvana i *stanca*).

XLIX

„Brenta” — rijeka u Italiji, utječe u Jadransko more blizu Venecije; spominje je Byron, a i D. Demeter u poemi *Grobničko polje*.

„Lirom Albiona” — aludira se na Byronovo pjesništvo. (Albion = Engleska).

L

„Uz more lutam” — „Napisano u Odesi” (Puškinova napomena).

„Afrike moje” — „Autor je s majčine strane afričkoga porijekla” (Puškinova napomena). Puškin se ponosio svojim pradjedom Gannibalom.

LV

„far niente” — potpunije: „dolce far niente” (tal.)
„slatko je ništa ne raditi”.

LVII

„Planinsku djevu” — odnosi se na Čerkeskinju u Puškinovu spjevu *Kavkaski zarobljenik*.

„Robinje s obala Salgira” — Marija i Zarema u *Bahčisarajskoj česmi*. Salgir je rijeka na Krimu.

DRUGO POGLAVLJE

Motto: „O rus!” — „O selo!”; Horacije, 6. satira. „O Rusija!” — u originalu: „O Rus’!” — narodno ime za Rusiju izgovara se gotovo jednako kao i latinska riječ za selo.

I

„drijada» — drijade su šumske nimfe (starogrčki).

XII

„'O, dragi, u mom dvoru da si!’” — „Iz prvoga dijela Dnjeprovske rusalka” (Puškinova napomena). Rusalka je riječna vila. Opera iz koje je arija bila je popularna u Rusiji početkom 19. st., a prerada je jedne bečke opere.

XXVII

„njanja” — ruski izraz za dadilju-guvernantu, ženu sa sela koja je uvelike sudjelovala u odgoju djece.

XXIX

„Richardson” — Samuel Richardson (1689—1761), engleski romanopisac, autor opširnih sentimentalnih epistolarnih romana.

XXX

„Grandisona Lovelaceu” — likovi iz Richardsonovih romana *Clarissa* i *Grandison*. Lovelace je zločesti zavodnik, Grandison krepostan muškarac.

XXXII

„brijala čela” — novacima su se brijala čela kad bi bili sposobni za vojsku, a zatiljak kad bi bili nesposobni.

XXXV

„bline” — *bliny*, sing. *blin*: mlinci ruskoga tipa, kvasne palačinke, jelo vezano uz poklade. Naša riječ *mlinci* istoga je korijena.

„gatanje sa zdjelom” — ruske bi djevojke gatale tako da bi stavile prstenje u zdjelu s vodom, nasumce ga vatile i pjevale; riječi pjesme govorile bi o sudbini one kojoj se prsten upravo vadi.

„moleben” — misa zornica.

„spomen-cvijeće” — ruski *zarjá*; šest biljaka dolazi u obzir, po Nabokovu, bit najprije da je to ovdje *Ranunculus acer*, žabnjak ljutič.

XXXVI

„dobio je novi vijenac” — preminuo je.

„barin” — plemić, gospodin.

XXXVII

„penati” — u starom Rimu, bogovi kućnoga ognjišta. Kućni su bogovi i *lari* (*lares*), pa Nabokov pomišlja da je Puškina na izbor imena Larin navela — između ostaloga — i aluzija na patrijarhalan dom.

„Poor Yorick!” — „Jadni Joriče! — usklik Hamleta nad lubanjom lude (Usp. Shakespearea i Sternea)” (Puškina napomena).

„očakovski mu orden” — medalja se odnosi na sudjelovanje u jurišu i osvajanju turske utvrde Očakova 1788, pod vodstvom Suvorova.

XL

„Letin val” — Leta, rijeka zaborava u Hadu.

„Aonidā” — Aonide su Muze, nazvane tako po Aoniji, što je drugo ime za Beotiju, gdje se nalazi Parnas.

TREĆE POGLAVLJE

Motto: „Bila je djevojka, bila je zaljubljena.”

J. C. L. Clinchamp de Malfilâtre (1733—67) pjeva ovo o nimfi Eho u svojoj „trećerazrednoj poemi” (Nabokov) *Narcisse* (1768).

II

„Filide” — Filida (Phyllis) ovdje naprosto pastirica u Arkadiji; ime je popularizirao Vergilije.

V

„Vandyckovu Madonnu” — A. van Dyck ili Vandyke (1599—1641), holandski slikar.

„Svetlana” — junakinja istoimene balade Žukovskoga.

IX

„ljubavnik Julije Wolmar” — *Julie, ou la nouvelle Héloïse*, Rousseau 1761.

„Malec-Adel” — junak romana *Mathilde*, Sophie Cottin, 1805.

„de Linar” — ljubavnik u romanu *Valérie*, Mme de Krüdener, 1803.

„Werther” — junak poznatoga Goetheova romana.

X

„Delfinom” — Madame de Staël, *Delphine*, 1805.

XII

„Vampir” — „Vampir — pripovijest krivo pripisana lordu Byronu” (Puškinova napomena).

„Melmoth” — C. R. Maturin (ili Mathurin), *Melmoth litalica*, engleski original 1820, francuski prijevod 1821.

„Gusar” — *The Corsair*, Byronova poema.

„Vječni Žid” — Ahasver, nije htio pomoći Isusu na putu na Kalvariju, pa je osuđen da vječno luta.

„Sbogar” — Charles Nodier, *Jean Sbogar*, 1818. Nodier je boravio u našim krajevima, najviše u Ljubljani, u doba napoleonske Ilirije, pa se njima inspirirao za ovaj roman. Romantični odmetnik Zbogar luta uglavnom Istrom.

XIII

„Feba” — Feb, Apolon kao bog Sunca.

XIV

„pred noge ljubavnice krasne” — jedan rukopis ima „Amalije krasne”, što bi se odnosilo na ženu bogatoga dalmatinskog trgovca Ivana Riznića.

XXII

„Okanite se svake nade” — „*Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate*. Naš skromni autor preveo je samo prvi dio slavnoga stiha” (Puškinova napomena).

XXVII

„S ‚Dobronamjernikom’” — „Blagonamerennyj”, časopis koji je 1818—1826 izdavao A. E. Izmajlov (1779—1831).

XXIX

„Bogdanovičeve pjesme” — I. F. Bogdanovič (1743—1803), autor šaljive poeme *Dušenjka*.

„Parnyjem” — Evariste-Desire Parny (1753—1814), francuski pjesnik (*Poésies érotiques*).

XXX

„Pirovā [...] pjesnivče”: E. A. Baratynskij (1800—44), pjesnik i prijatelj Puškinov, autor mnogih elegija.

XXXI

„Freischütz” — kod nas se prevodi kao *Strijelac vilenjak*, opera s dijalogom (Singspiel) K. M. Webera, prvi put prikazana u Berlinu 1821.

ČETVRTO POGLAVLJE

Motto — ‚Moral je u prirodi stvari’. Jacques Necker (1732—1804); citira ga njegova kći Germaine, poznata kao Mme de Staël (barunica Staël-Holstein, 1766—1817).

X

„whist” — igra na karte.

XIV

„Himenej” — starogrčki bog braka.

XXVI

„Chateaubrianda” — François-René de Chateaubriand (1768—1848), francuski pjesnik.

XXVII

„hram Cipride” — Ciprida (Cipranka): Afrodit.

XXVIII

„Qu’ écrirez-vous sur ces tablettes? [...] tout a vous, Annette.” — „Što li ćete napisati na ovim listićima? [...] sva vaša, Annette.’

XXX

„Tolstoja” — Grof. F. P. Tolstoj (1783—1873), likovni umjetnik.

„Baratynskog” — vidi bilješku uz pogl. 3, XXX.

„in quarto” — format u četvrtini tiskarskoga arka, dosta velik.

XXXI

„Jazykove” — N. N. Jazykov (1803—1846), pjesnik, anakreontik.

XXXII

„Strog kritik jedan” — to je Puškinov prijatelj Wilhelm von Küchelbecker (Vil’gel’m Kjuhel’beker).

XXXIII

„Mnijenja drugih’ lukav lirik” — radi se o satiričnoj pjesmi I. I. Dmitrijeva (1760—1837) *Čužoj tolk*.

XXXVII

„pjesnika Gulnare” — Gulnara je junakinja Byronove poeme *Gusar*.

„Helespont” — stari naziv za Dardanele, koje je Byron preplivao.

XLIII

„Pradta [...] Scotta” — Dominique de Pradt (1759—1837), francuski pisac opsežnih političkih djela. Scott: Walter Scott.

XLV

„Veuve Clicquot ili Moëta” — vrhunski šampanjci se donose.

„Hipokrene” — izvor nadahnuća na Helikonu, nastao udarcem Pegazova kopita (riječ znači ‚konjski izvor’).

„leptu” — lepta: sitan grčki novac.

XLVI

„ay” — vrhunski šampanjac (izg. ají).

XLVII

„između psa i vuka’ ” — galicizam za sumrak, kad se te dvije životinje teško razlikuju.

L

„lafontenovi romani” — August Lafontaine (1758—1852) njemački pisac obiteljskih romana.

PETO POGLAVLJE

Motto — citat iz balade *Svetlana* V. A. Žukovskoga (1783—1853).

III

„drugi je pjesnik” — „Vidi *Prvi snijeg*, pjesmu kneza Vjazemskoga” (Puškinova napomena). Knez P. Vjazemskij (1791—1878), pjesnik i kritičar, Puškinov intimni prijatelj.

„o barde mlade Finkinje” — „Vidi opis finske zime u *Edi Baratynskoga*”. (Puškinova napomena). E. A. Baratynskij (1800—44), autor misaone lirike i romantičnih poema.

VIII

„Mačkicu” — „*Zove mačak mačkicu — da spavaju na peći*. Nagovještaj svadbe; prva pjesma proriče smrt” (Puškinova napomena).

X

„Svetlanu” — radi se o junakinja balade Žukovskoga, koja sama gata i doživi strahote, ali u snu.

„Ljelj” — slavenski bog ljubavi (A. Šantić ima „Ljeljo”).

XXII

„Martin Zadeka” — navodni autor gatarskih knjiga.

XXIII

„s *Malvinom*” — *Malvina*, opširan sentimentalni roman francuske spisateljice Mme Cotin (1770—1807).

„Petrijade” — poeme u slavu Petra Velikoga; početkom 19. st. izašlo ih je nekoliko.

„Marmontela” — J. F. Marmontel (1723—99); radi se za cijelo o njegovim *Čudorednim pričama*.

XXV

„Al evo grimiznom već rukom..." — „Parodija poznatih stihova Lomonosova" (Puškinova napomena).

XXVI

„Bujanov" — junak šaljive poeme Puškinova strica V. L. Puškina *Opasni susjed*; stoga ga Puškin naziva prvobraćućedom.

XXVII

„Reveillez vous..." — „Probudite se, usnula ljepotice"; autor je francuski dramatičar Charles Dufresny (1648—1724).

XXXII

„cimljansko vino" — nazvano po stanici Cimljanskaja na Donu.

„blanmanže" — franc. *blanc-manger*: vrsta hladne kre-
me ili hladetine.

XXXVI

„rubbera osam" — *rubber* (ruski *robber*), runda u whistu; na početku svakog rubbera igrači mijenjaju mjesta (riječ je engleska, ali nezavisna od riječi koja znači gumu).

XL

„Albana" — Francesco Albani ili Albano (1587—1660), talijanski slikar.

(XLI) XLIV

„kotiljon" — starinski francuski ples, kojim bi se završavao bal.

SESTO POGLAVLJE

Motto — „Tamo, pod danima oblačnima i kratkima, rađa se pleme kojemu nije mučno umrijeti." Stihovi su iz Petrarkine *Kancone XXVIII* („O aspectata in ciel beata bella"), *Za života gospođe Laure*. Između ova dva stiha, koja Puškin citira, nalazi se stih „nemica natural-mente di pace", „po naravi neprijateljsko miru", što znatno mijenja smisao: radi se o divljačkoj bezobzirnosti. Citiram još i prijevod Maroevića i Tomasovića, počevši s prvim stihovima strofe:

Opstoji jedan dio svijeta što je
pod vječnim ledom, snijegom neprestanim,
u kojem sunce nikada ne grije:
tamo gdje kratki, oblačni su dani,
dušmanin miru od naravi svoje
rađa se narod koji hrabro mrije.

(F. Petrarca, *Kanconijer*, priredio F. Čale, NZMH, HFD, „Liber", Zagreb—Dubrovnik 1974, str. 79)

II

„sjaj Dijane" — Dijana je bila i božica Mjeseca.

V

„Regul" — Marko Atilije Regul, junak Prvoga punskog rata, poslan kao kartaganski ratni zarobljenik u Rim da predloži uvjete mira. Regul je, međutim, ustrajao pred Rimljanima da se rat mora nastaviti, a nato se vratio u zarobljeništvo znajući da će ga pogubiti.

„chez Véry" — Véry je „pariški restorater" (Puškinova napomena).

VII

„Sed alia tempora" — „Ali druga su vremena". Po Nabokovu, radi se o francuskoj poslovice „Autres temps, autres mœurs".

„Horacije” — Rimski pjesnik hvalio je seoski život. (Kod nas se uspješan uzgoj upravo kupusa pripisuje Dioklecijanu.)

IX

„kartel” — „*franc.* (cartel) u starini — pismeni izazov na dvoboj” (B. Klaić).

XI

„I sad nam evo javnog mnijenja” — „I vot obščestvennoje mnen’je”: „Stih Gribojedova” (Puškinova napomena). Aleksandr S. Gribojedov (1793—1829), ruski komediograf. Stih je iz komedije *Teško pametnome* (*Gore ot uma*, 1824), iz monologa Čackoga u 4. činu.

XXV

„Lepageeve” — Lepaž: „Slavni oružarski majstor” (Puškinova napomena). Jean Le Page (1779—1822), pariški oružar. Cijevi lepaževskih pištolja bile su izvana u presjeku šesterokutne, a iznutra glatke (usp. ovdje i strofu XXIX).

SEDMO POGLAVLJE

Prvi motto — citat iz poeme *Oslobođenje Moskve* (1795); vidi i pogl. 4, XXXIII.

Drugi motto — citat iz *Gozbi* (*Piry*, 1821).

Treći motto — citat iz komedije *Teško pametnome*, 1. čin, replika Čackoga Sofiji.

IV

„Levšinove” — „Levšin, autor mnogih djela iz gospodarstva (Puškinova napomena). Vasilij Levšin (1746—1826; Nabokov se opredjeljuje za izgovor Ljovšin), posjednik iz Tule, autor mnogobrojnih djela, pretežno kompilacija.

„Prijami” — Prijam, posljednji trojanski kralj, nesretni starac; Puškin očito aludira na njega kao na oca mnogobrojne djece.

VIII. IX. X

„ulan” — konjanik naoružan kopljem, najprije se javlja kod Poljaka, a onda taj tip konjanika preuzimaju i druge vojske (njemačka, austrijska, ruska), zajedno s crtama poljske uniforme. Riječ je poljska, preuzeta iz turskoga (*oglan*, mladac’).

XVIII

„duraka’” — „durak — vrsta kartaške igre (po rus. durak — budala, glupan, „crni Pero’ isp. švarcpeter)””; B. Klaić.

XIX

„stupić s gvozdenom figurom” — kipić Napoleona I.

XXII

„barda Giaoura i Don Juana” — Byron je autor tih poema.

XXIV

„Haroldova halja” — misli se na junaka Byronova spjeva.

XXVII

„Kirke” — čarobnica iz *Odiseje* ovdje se javlja u množini.

XXXII

„postiljon” — u višepregu postiljon bi jahao na jednom od prednjih konja i vodio zapregu.

XXXV

„automedoni” — Automedon je Ahilov kočijaš.

XXXVII

„Petrovski dvorac” — tu se 1812. zaustavio Napoleon očekujući da će mu donijeti ključeve grada Moskve.

XXXVIII

„Buharci” — trgovci iz uzbečkoga grada Buhare, pa onda i drugi šaroliki južnjaci i istočnjaci.

XXXIX. XL

„Kalmik” — u 18. st. bila je moda imati kalmičkoga dječaka kao slugu, ali u vrijeme dolaska Larinovih u Moskvu ta je moda bila zastarjela, a i Kalmik ostario. Pri otvaranju dveri on krpa čarapu — time se taj čas bavio, a samo su malobrojni bogataši imali posebnoga vratara (prema Lotmanu).

XLI

„Knjižná, mon ange!’ — ‚Pachette!’ — ‚Aline!’ ” — *knjažná* je ‚kneginjica’ u značenju ‚knezova kći’; *mon ange*: ‚anđele moj’. Pachette je pofrancuženi deminutiv od Praskovja (inače Paša), Alina od Aleksandra. Kneginje se oslovljavaju imenima iz mladosti, pa se i dosta neodređeno sjećaju i starih udvarača.

XLV

„špic” — misli se na pasminu psa.

„član Kluba” — elitno moskovsko društvo nazvano „Engleski klub”.

XLVI

„gracije mlade *de Moscou*” — Puškin ima „Mladyje graciji Moskvu”, što je za Nabokova „a most melodious line”. Oblik „mladyje” (a ne „molodyje”) po uzoru je na staroslavenski (usp. gorod — grad), Nabokovu je, međutim, ono *la* „liquid Oriental”. Lotman me je, međutim, ohrabrio da se poslužim onim „*de Moscou*”: tri su Moskovljanke bile imenovane dvorskim gospođicama (rus. *fréjliny*) 1818. Nije da nisu bile lijepe, ali su bile vrlo ohole i nisu sebi nalazile dostojna muža. Prozvali su ih „les trois Grâces de Moscou”, što su zlobni jezici okrenuli u „les trois Parques”. Za povijesne tri gracije Puškin je znao dok je radio na sedmom poglavlju i zanimao se za visoko društvo (Lotman, str. 332).

XLIX

„arhivski momci” — šaljiv naziv za mladiće iz plemstva koji su nalazili sinekure u Moskovskom arhivu Ministarstva vanjskih poslova.

„Vjazemski” — vidi bilješku uz motto Prvom poglavlju. Puškin prijatelja ubacuje u roman.

L

„Melpomena” — muza tragedije.

„Talijska” — muza komedije.

„Terpsihore” — Terpsihora: muza plesa.

LI

„Sobran’je” — ‚zbor’, plemićki klub, punim imenom Russkoje blagorodnoje sobranije.

OSMO POGLAVLJE

Motto — „Zbogom ostaj, pa ako i zauvijek,
Ostaj zbogom zauvijek.”

I

„Liceja” — Aleksandrovskij Licej, osnovan 1810. u Carskom selu, internat i škola za mlade plemiće. Puškin ga upisuje 1811, kad se i otvara. U liceju piše prve stihove. Školovanje je trajalo 6 godina.

„Apuleja” — Lucije Apulej, latinski pisac iz 2. st. (*Zlatni magarac*).

II

„Deržavin” — G. R. Deržavin (1743—1816), ruski klasicistički pjesnik (ode). Uočio talent mladog Puškina.

IV

„Lenora” — junakinja slavne balade *Lenore* koju je 1773. napisao njemački pjesnik Gottfried August Bürger (1747—94).

„Taurida” — Krim.

„Nereide” — Nereida: morska vila, kći morskog boga Nereja.

VI

„rout” — engl., izg. raut, čopor, gužva, rulja; večernje društvo’. „*Rout*, večernji skup bez plesa, znači zapravo gomila’ (Puškinova napomena).

XII

„Demonom” — odnosi se na Puškinovu poemu *Demon* (1823).

XIII

„Čacki” — junak Gribojedovljeve komedije *Teško pametnome*.

XIV

„du comme il faut” — franc. ,onoga što je upravo kako treba’. „Šiškov” — admiral Aleksandr Šiškov (1754—1841), vođa konzervativaca, inzistirao na slavenskom čistunstvu jezika.

XV

„vulgar’” — Puškinu je *vulgar* u opoziciji prema *comme il faut* (Nabokov). Spominjući u slijedećoj strofi da ta riječ pristaje u epigram, Puškin zacijelo aludira na konzervativnog, slabog, a uvredljivog kritičara Bulgarina (koji je kod nas u doba ilirizma pozitivno zapažen i ponešto prevođen).

XVI

„Ninu Voronskoj” — izmišljeno ime.

XXIII

„tête-à-tête” — franc. doslovno ,glavom prema glavi, licem u lice’: u četiri oka; povjerljiv razgovor udvoje.

XXV

„monogram” — Dvije sestre-sirotice dobile su carski monogram (*venzelj*, ruska je riječ iz poljskoga, gdje znači ,uzao’) dekoracija koja je značila da su dvorske dame.

XXVI

„Prolasov” — prema Nabokovu, postoji i oblik Prolazov, što dolazi od *prolaz* ili *prolaza* ,laktaš, ulizica’ — lik popularan u 18. st.

„Saint-Pr
rist francusk

' — E. Sen-Pri (1806—28), ruski karikatu-
porijekla.

XXVIII

„Morfej” — starogrčki bog sna.

XXX

„krznenu
met, zmijolik

” — ovaj je udav damski odjevni pred-
met, zmijski šal.

XXXV

„Gibbon [...], Manzoni, Herder i Chamfort [...], Bi-
chat, Tissot” — Edward Gibbon (1737—94), engleski po-
vjesničar; Alessandro Manzoni (1785—1873), talijanski ro-
mantičar; Johann G. Herder (1744—1803), njemački filozof;
Sebastien Roch Nicolas, nazvan Chamfort (1741—1794), fran-
cuski pisac, u početku simpatizer revolucije, kasnije pe-
simist i mizantrop; Marie François Xavier Bichat (1771—
1802), francuski liječnik, anatom i fiziolog; S. A. Tissot
(1728—97), švicarski liječnik i pisac stručnih knjiga.

„Bayla” — Pierre Bayle (1647—1706), francuski filozof
skeptik.

„Fontenella” — Bernard le Bovier de Fontenelle (1657
—1757), francuski književnik i mislilac (*O mnogobrojnosti
svjetova*, 1686).

„e sempre bene” — otprilike: „pa kud ćeš bolje!”.

„faraon” — hazardna igra na karte: igrači ulažu na
gornju kartu, koju djelatelj onda okreće i polaže redom
desno pa lijevo. Ime potječe zacijelo od toga što se kralja
srdaca smatralo faraonom.

XXXVIII

„Benedetta” — „Benedetta sia la madre” („Blažena ona
majka”), mletačka barkarola.

„Idol mio” — „Idol mio, più pace non ho” („Idole moj,
ja mira više nemam”): Vincenzo Gabussi (1800—46), refren
duettinu: „Se, o cara, sorridi” („Ako se, draga, nasmiješ”).

XLI

„Sadi” — Sadi ili Saadi, perzijski pjesnik iz 13. sto-
ljeća.

RIJEČ-DVIJE O PREVOĐENJU EVGENIJA ONJEGINA

Slaven prevodeći sa slavenskoga jezika lako dođe u napast da i ne provjerava one riječi koje mu jednako ili slično zvuče riječima vlastitoga jezika. Tako rusko *izmeny*, E. O. pogl. 1, XXXVII, 5, „preljub, izdaja“ bude u prijevodu „mijene“, *prisest*, pogl. 5, XXXIII, 11, „učiniti kniks, reverans, djevojački se nakloniti“ bude „da sjedne uza nj“ i slično (T. Prpić). Pri tome prevodilac može biti i zaveden kontekstom, pa kako kišu povežemo s jeseni, *vesennij*, pogl. 6, XLI, 2, „proljetni“ postaje „jesenji“ kod oba novija prevodioca (T. Prpić: „dažd jesenji“, M. Pavić: „jesenja kiša“). Sigurno da će takvih stvari biti i kod mene, ali da se zaštitim od toga, odnosno tu nevolju svedem na minimum, pratio sam besprekidno Nabokovljev engleski prijevod, koji je više-manje proza, što je za ovu zgodu pozitivno. Kako Puškinov jezik ima velik raspon u „štilovima“, leksički, a i gramatički ide od crkvenoslavenskoga do pučkoga ruskog, a i pun je aluzija i riječi vezanih za onaj trenutak, ne da se prevoditi bez komentara, koji gotovo svako izdanje ima, ali nisu dovoljni prevodiocu. Srećom imao sam pri ruci dva nova, opširna i neophodna komentara, Nabokovljev (*A. Pushkin, E. O., Translated from the Russian, with a commentary by V. Nabokov, I—II, Princeton, N. J. 1981*) i Lotmanov (Ju. M. Lotman, *Roman A. S. Puškina „Evgenij Onegin“, Kommentarij, Leningrad 1980*; Lotman je poznavao prvo Nabokovljevo izdanje, 1964, pa ga na više mjesta dopunjuje).

Drugi je problem prevodiočev kojim li oblikom prevesti. Nabokov potpuno zabacuje, što više ismijava prijevode u stihu. Istina jest da engleske ženske rime imaju pomalo prizvuk pučke pjesme, a najčešće su gramatičke, formanti ili oblični nastavci su isti (Nabokovu je posebno smiješna rima „pleasure-measure“, koju je Charles Johnston u svom postanbokovskom prijevodu

ipak upotrijebio). Kod nas je običaj da se stih prevodi stihom, strofa strofom, ali adekvati ipak nisu sasvim fiksirani. Prvi je naš prijevod *Onjegina* složio Špiro Dimitrović Kotaranin u junačkom desetercu 1860. Ivan Trnski objavljuje svoj prijevod 1862. u narodnom osmercu, što je bolje, jer osmerac nema onaj jaki guslarski prizvuk. Popravljen mu je izdanje iz 1881, gdje se, kako kaže, nastojao držati svojih novih uvjerenja o potrebi pravilna rasporeda naglasaka. Ipak mu ni taj prijevod nije u „rastućem ritmu“, jambima, već je i dalje u osmercu, dosta pravilno trohejskom. Sam je Puškinov stih četverostopni jampski stih, jampska tetrapodija; s muškom rimom ima osam, a sa ženskom devet slogova, a pri tome naglasci strogo slijede iktuse, što će reći da su na parnim slogovima. Mogu na tom mjestu izostati, ali nikada ne padaju na neparne slogove; kod nas se uobičajilo (a i u drugim versifikacijama) da u jampskim stihovima može naglasak pasti i na prvi slog stiha.

Onjeginska strofa, nastala po uzoru na elizabetanski sonet, ima 14 stihova s ovakvim rasporedom rima (ž: ženska, m: muška): Až Bm Až Bm Cž Cž Dm Dm Ež Fm Fm Ež Gm Gm. Ako je tretiramo kao varijantu soneta, onda su u prvom katrenu ukrštene, u drugom parne, u trećem obgrljene, i na kraju distih.

Kod nas su *Onjegina* u novije vrijeme preveli Tomislav Prpić, jekavski (*Evgenij Onegin*, „Zora“, Zagreb 1955; izdanje koje je priredio B. Donat: *Jevgenij Onjegin*, NZMH, Zagreb 1980) a ekavski Milorad Pavić (*Evgenije Onjegin*, „Veselin Masleša“, Sarajevo 1982). Prpić slijedi princip mjerila originala, pa i ono pravilo da prvi slog ne smije biti naglašen. Preslikava i Puškinov raspored muških i ženskih rima, što dovodi do toga da na kraj stiha dodaje usklike ili onomatopeje, ili naprosto jedno-složne dopunjaljke (baš, još, ajoj, ih, uh; opisujući balerinu ima rime hop-klop). Da bi spasio formu, često izbacuje ili dodaje riječi, a griješi i u smislu, što sve znatno umanjuje vrijednost prijevoda, premda imponira nastojanje da se stih i srokovanje vjerno slijedi. Daleko je čitljiviji Pavićev prijevod. On se odlučio za deveterac (kad mu se javi muška rima, što nije često, stih ima, naravno, osam slogova), što se kod nas računa u jampski stih, ali naglasci mu se često ne podudaraju s iktusima, pa ni u rimi, što kod nas nije rijetko. Po sadržajnoj vjernosti daleko je pouzdaniji od Prpića, da i ne spominjemo one iz 19. stolje-

ća, ali se ipak nađe koje krivo shvaćeno mjesto, tako „stakan, sosedke prinošen' je“, pogl. 4, XLIX. nije „susetkin poklon, času novu“, već joj on nazdravlja: *prinošen'je* ovdje znači ‚zdravica‘ (Lotman: „za zdorov'je sosedki“, Nabokov: „a toast“); u pogl. 1, XVI, 8, ne radi se o tome da čep odleti „ko kometa“, već o vinu (šampanjcu) posebno dobre berbe 1811, kad se javila veličanstvena kometa. Sve se to svim prevodiocima događa, i Pavićev prepjev ostaje čitko štivo.

Kad su već iskušani raznoliki načini prevodenja, ja sam se odlučio za nešto novo, što se tiče metra, a posebno rimovanja. Namjera mi je bila da dobijem više „lufta“ za što vjerniji prijenos smisaonih vrednota, a da pri tome osuvremenim one eufo-nijske, budući da *Onjegin* u originalu zvuči znatno modernije od prijevoda.

Stih kojim prevodim ostaje u osnovi deveterac, ali kratim ga za slog ne samo na kraju (muški završetak), već i na početku. Ukratko, broj se slogova u stihu mijenja, ali metar ostaje dvodoban (binaran) s četiri iktusa. Naglasci se podudaraju s iktusima ili izostanu, tek što u pojavnom jampskom devetercu naglasak može biti i na prvom slogu.

Veća je novost u rimovanju: rime su akcenatski podudarne, ali redovito nisu prave (čiste), već su neprave (nečiste), u smislu da se glasovi ne podudaraju potpuno, već su često samo srodni. Opravdanje je u tome što područje hrvatske rime valja proširiti, budući da su u ruskome mogućnosti rimovanja daleko veće. Puškin neusiljeno rimuje i gramatičke dočetke. Srokovanje niz strofu slijedi Puškinov model (ABABCCDD itd.), ali ne i međusobni raspored ženskih i muških rima, gdje kod mene nema pravilnosti. Reda radi, nekoliko sam strofa ipak preveo i u mjerilu i u rimi originala, tek toliko da se zna da mogu.

I. S.

A. S. PUŠKIN

ALEKSANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN (Moskva 1799 — Petrograd 1837), najjači ruski pjesnik 19. stoljeća, a zacijelo i uopće, iz stare je plemićke porodice; po majci je afričkoga porijekla, praunuk „Arapina” Petra Velikoga Gannibala, čime se pjesnik ponosio. Stradao je u dvoboju koji je sam uzrokovao (protivniku je uvrijedio poočima) iritiran životom na dvoru i stalnim šalama da je rogonja. U dvadeset godina književnog djelovanja ostavio je impozantan opus. Javio se mlad kao pjesnik, i početkom njegova pravog književnog rada smatramo odu *Vol'nost* (*Sloboda*, 1817). Tu se vidi veza s klasicizmom, koja je inače kod njega vrlo jaka, premda ga smatramo najjačim pjesnikom i utemeljiteljem ruskoga romantizma. Puškin je i vrlo jasna prethodnica realizma. U ranim radovima vidi se poznavanje starijih ruskih pjesnika, pa ruskoga folklora, ali i velikih i malih Francuza 18. st., posebno onih sa žicom satire i humora. Taj spoj Zapada i ruskog folklora vidi se u ranoj heroikomičnoj poemi vezanoj uz narodne bajke *Ruslan i Ljudmila* (1820). Pretežno preko francuskih prijevoda upoznaje Engleze, a i Nijemce, pa na njega posebno djeluje Byron. Premda je bio poštovalac carske moći Petra Velikoga, o kojemu je napisao više djela (*Brončani konjanik*, *Poltava* i druga), imao je prijateljske veze sa slobodoumnicima i revolucionarima, a bio je vrlo solidaran i pouzdan drug. Svoja vlastita ne prejak revolucionarna raspoloženja iskazao je u više epigrama, tako da je zbog njih, a i zbog ode *Sloboda* bio prognan u Besarabiju; ta je regija nedavno bila pripojena Rusiji i uključivala dio Moldavije, koja je Puškina inspirirala za poemu *Cygany* (1824), gdje nam daje sliku jednostavnoga plemenskog života u slobodi, gdje, međutim, osjećaj za čast ne smije nadmašiti osjećaj za kolektiv. Kako mu je znalo biti dopušteno da putuje iz mjesta konfinacije, bio je

na Kavkazu i na Krimu, što je potenciralo njegove bajronovske sklonosti: prostrana Rusija imala je unutar svojih granica egzotične južnjačke i istočnjačke krajeve. Boravak na Jugu inspirirao ga je, osim za *Cigane*, za mnoge poeme, tako *Kavkazskij plennik* (*Kavkaski zarobljenik*, 1820—21), *Bahčisarajskij fontan* (*Bahčisarajska česma*, 1821—23). 1824. odlazi na majčin posjed Mihajlovsko, gdje mu je ograničeno kretanje, ali provodi dvije plodne godine. Od 1825. godine, kad propada dekabristička pobuna, a novi car Nikola I nastupa na prijesto, Puškin je slobodan, i car ga želi imati uza sebe, što se u prvi mah Puškinu sviđa, ali kasnije ga iritira.

✓ Puškin je napisao i brojne lirske pjesme, od rane anakreontike i spomenarskih prigodnica do pjesama s jakim osjećajem za prirodu, s kojom se i poistovjećuje i izražava posebnost svjesnoga bića. Piše i maštovite bajke u stihu.

✓ U dramskom radu posebno se ističe šekspirska drama *Boris Godunov* (1825), gdje nizanjem impresivnih i povijesno utemeljenih slika razbija klasicistička jedinstva. Zanimljiv je prikaz naroda kao „silent majority” koji šutnjom želi pokazati svoju kolektivnu osobnost i mudrost, kad se na kraju od njega očekuje da kliče.

✓ Puškin se može smatrati i osnivačem ruske proze. *Belkino ve pripovijesti* (pun ruski naslov: *Povesti pokojnogo Ivana Petroviča Belkina*, 1831) uvode čovjeka iz puka kao glavni lik, gdje su zgode često romantične i dirljive, ali način pripovijedanja, opisi i ocrtavanje likova imaju znakove realizma. Po uzoru na Waltera Scotta piše historijski roman *Kapitanskaja dočka* (*Kapetanova kći*, 1836) s temom Pugačovljeve bune, gdje se zanimljivo miješa privatno i opće, a likovi su ocrtani tako da nam besprekidno oscilira emocionalni odnos prema njima. Posebno je zanimljivo prikazan sam Pugačov, nepismeni lažni car.

✓ Najboljim Puškinovim djelom smatra se *Evgenij Onegin*, roman u stihovima (*Evgenij Onegin, roman u stihah*, izdanja u obliku knjige 1833. i 1837). Puškin je na njemu radio 8 godina, a izlazio je parcijalno od 1825. do 1832. Redaka ima preko 5500, a svi su jampski četverostopni stihovi (jampske tetrapodije) osim 18 redaka u 3. poglavlju, gdje pjevaju beračice bobica (da ih ne bi mogle jesti); tu su narodni stihovi. Roman je u tzv. oneginskoj strofi (14 stihova komplicirana rimovanja), osim predgo-

vorne posvete te Pisma Tatjane i Pisma Onjegina. Sastoji se od predgovorne posvete i osam poglavlja. Uzor je Byronov *Don Juan, an Epic Satire* (1823—31), što Puškin ne taji. U tekstu naziva svoj roman „slobodnim”. Junaci (Onjegin, Tatjana, Lenski) ostaju romantičnima, ali pri tome je dat realistično i s biljegom vremena svijet ruskoga sela i grada. Glavni je junak opisan na samome početku, u dilihansi koja ga nosi bolesnom stricu da ga njeguje, ocrtan je vlastitim upravnim govorom gdje lamentira nad gnjavažom što ga čeka. Puškin ga već u drugoj strofi naziva obješenjakom (ruski „povésa”). Evgenij je rođen u Petrogradu, ima neku opću naobrazbu, ali ne i radne navike. Poznaje literaturu, što se vidi iz razgovora s Lenskim. Muči ga „handrá”, što bi bila ruska varijanta *spleena*. Strica nalazi mrtva i nasljeđuje imanje. U prvi mah ga selo zabavlja, zanimljiva promjena, ali onda mu sve dosadi — danak u robu i radu okreće u novčanu štitbu, na užas susjeda. Puškin Onjegina *pozna*, negira da bi Onjegin bio zapravo on sam, ali besprekidno umeće autobiografske momente, vlastita razmatranja, tako da potencira realističnost pripovijedanja. *Evgenij* nije monolitna ličnost — nehašan je do prezira prema društvu, ali zbog formalne časti hladnokrvno u dvoboju ubija prijatelja. Tatjana, koja ga voli i zanima se za nj, još na selu dolazi na misao da je on „parodija”. Taj blazirani tip, kad vidi Tatjanu preobraženu u damu, zaljubljuje se „kak ditjá”. Lik Onjegina prethodnica je onome liku koji će biti nazvan „suvišnim čovjekom”, a javit će mu se odjek i kod nas.

✓ Tatjana, „kotarska” gospođica, uživa u čitanju, ali čini to nasumce, omiljeno joj je štivo sanjarica, a razabire se da je u knjižnici imala i spjevove o Petru Velikome i zbirke „gdje priča se bez stida”. „Dušom Ruskinja ni sama ne znajući zašto”, ona voli kontakte sa seljacima, posebno je vezana uz svoju „njanju” kojoj se povjerava u najdelikatnijoj situaciji, gdje je starica dorasla zadatku — radi se o dostavi ljubavnog očitovanja Onjeginu — tako da samo njanja, i Onjegin, koji Tanju u tom času ugrađeno odbija, znaju za tajnu. Tatjana ne podnosi grad, grozi se nad mišlju da mora ići u Moskvu, a i kad se uda i snađe se na samom vrhu petrogradskog društva, i opet izrijeком kaže da bi se najradije vratila u svoje selo, ali život je posao, i — premda priznaje Evgeniju da je još uvijek zaljubljena u njega, ona će

ti mužu do smrti vjerna. Izgovorivši to, ona odlazi, ali se j čas čuju muževe ostruge i Puškin ostavlja Onjegina, ali i u vječnoj napetosti, slično kao što u *Godunovu* zbivanje šava šutnjom.

Vladimir Lenski živi najprije na selu, gdje se još kao dijete sa svojom ljubavlju Olgom, Tanjinom sestrom. On stupa u Göttingenu, gdje je upoznao njemačku filozofiju, Goethea i njegova doba. On nije dandy, sklon je idealiziranju, ali mu je omiljena riječ. Prema Olji nema čvrsta stava, ljet uvrijeđen, ali ne može odoljeti da je ne posjeti pred dvojicu. Puškin na primjeru Lenskoga, jasno, ismijava romantizam, ali drugdje ismijavati klasicizam — klasične uvodne epske pjeve o junaku kojega opijeva stavlja na konac sedmog poglavlja.

Puškin završava roman lirično i romantično, s tonovima mizma i tuge, koji mu, inače, nisu glavna crta; nevoljkost na životu nadahnjuje pjesnike postpuškinovskog romantizma. Istim, ta se nevoljkost javlja pri kraju *Onjegina*: pjesnik se ista od čitaoca, od likova, od samoga svoga rada, kojim se živi, ali s tugom što ga dovršava bez prijatelja svoga mladeva. U završnim stihovima izražava zavist prema onome koji ga napustio „gozbu života”, kao da nam se ispričava za ljubav Lenskoga i kao da se sprema za svoju.

I. S.

SADRŽAJ

Evgenij Onjegin	5
Posveta	7
Prvo poglavlje	32
Drugo poglavlje	51
Treće poglavlje	73
Četvrto poglavlje	93
Peto poglavlje	112
Šesto poglavlje	132
Sedmo poglavlje	152
Osmo poglavlje	181
Bilješke	205
Riječ-dvije o prevođenju <i>Evgenija</i> <i>Onjegina</i>	208
A. S. Puškin	